

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 15: Teorie kultury, umění a umělecké tvorby

KRAJKA

**Denisa Marková
Pardubický kraj**

Svitavy 2018

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 15: Teorie kultury, umění a umělecké tvorby

KRAJKA

LACE

Autoři: Denisa Marková

Škola: Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy, Sokolovská 1638, 568 02 Svitavy

Kraj: Pardubický kraj

Konzultant: PaedDr. Radomila Oblouková

Svitavy 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval/a samostatně a použil/a jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Ve Svitavách dne 5. 3. 2018.....

Denisa Marková

Poděkování

Děkuji PaedDr. Radomile Obloukové za odborný dohled a připomínky při tvorbě odborné práce; své lektorce Ing. Ivě Vanžurové za pomoc, cenné rady a motivaci, kterou mi poskytla; všem krajkářkám a výtvarnicím, které si udělaly čas na přečtení a zhodnocení této práce a své rodině za podporu, které se mi během vytváření dostávalo.

Anotace

Tato odborná práce se zabývá podrobným popisem jednotlivých technik zhotovení ručních krajek a historií krajkářství se zaměřením na Evropu a území České republiky.

Ve své práci s názvem „Krajka“ jsem si vytyčila jako hlavní cíle: 1. Zkompletovat dostupné informace o krajkce – zaměřené jak na oblasti, tak typy krajek. 2. Systematizovat a utřídit poznatky o roli „krajky“ ve společnosti, a to především s důrazem na typ a kvalitu krajky a její spojení s určitou sociální skupinou. 3. Zdokumentovat dané teoretické stati - fotografie jednotlivých technik a typů krajek a příklady „vlastní“ vypracované krajky. Současně se pokusím objasnit, z jakého důvodu se v dnešní době učít starou tradiční techniku výroby, přestože máme stroje, které pracují přesněji a rychleji, anebo proč je důležité u dnešních mladých lidí udržovat pojetí tradic a tradičních technik.

Při práci jsem čerpala z dostupných českých i zahraničních zdrojů a publikací, získané poznatky jsem následně probírala s profesionálními krajkářkami. Přílohová část práce obsahuje obrazový materiál jednotlivých typů krajek a praktické ukázky krajkářské techniky.

Klíčová slova

Krajka; krajkářství; ruční práce; tradice a řemesla; české krajkářky

Annotation

This paper deals with both a detailed description of various ranges of techniques used in the field of handiwork lacemaking and the history of lacemaking in Europe and the Czech Republic.

This piece of work called “The Lace” has three main aims. Firstly, information and data about regions and types of lace was gathered. Secondly, the collected information on the role of lace in the society was analysed with the focus on both the type and quality of lace in connection with a specific social group. Thirdly, photos of different types of techniques, types of lace and own handiwork examples of lace were taken. A question “Why to teach the old traditional techniques of lacemaking nowadays when there are machines that make lace in a more accurate and faster way?” is answered. Moreover, the answer to the question “Why is it important for young people to follow traditions and keep traditional techniques?” is presented.

Both Czech and foreign sources of information and publications were used. The findings were than discussed with a professional lace-makers. The supplement contains the photographs of samples of lace types together with lacemaking techniques.

Keywords

Lace; lace-making; handmade; traditions and crafts; Czech lace-makers

obsah

1	ÚVOD	10
2	CO JE TO KRAJKA	11
2.1	VLASTNOSTI A VYUŽITÍ	12
2.2	POJETÍ KRAJKY	12
2.3	RUČNÍ PRÁCE	14
3	KRAJKÁŘSTVÍ VE SVĚTĚ	16
3.1	HISTORIE	16
3.2	ANGLIE	18
3.3	BELGIE.....	21
3.3.1	<i>Bruggy</i>	21
3.3.2	<i>Brusel</i>	22
3.3.3	<i>Flandry (Vlámsko)</i>	22
3.4	DÁNSKO, FINSKO, NORSKO	23
3.5	FRANCIE	24
3.6	ITÁLIE	26
3.6.1	<i>Benátky</i>	26
3.6.2	<i>Janov</i>	26
3.7	NĚMECKO	27
3.8	PORTUGALSKO.....	27
3.9	RAKOUSKO	28
3.10	RUSKO	28
3.11	SLOVENSKO	30
3.12	ŠPANĚLSKO.....	31
3.12.1	<i>Andalusie</i>	32
3.12.2	<i>Galicie</i>	32
3.12.3	<i>Kastilie</i>	33
3.12.4	<i>Katalánsko</i>	33
4	ČESKÉ KRAJKÁŘSTVÍ	36
4.1	DNEŠNÍ SITUACE	37
4.2	KRUŠNÉ HORY	38
4.3	ORLICKÉ HORY	39
4.4	SLEZSKO	41
4.5	ŠUMAVA	41
5	RUČNÍ KRAJKY	43
5.1	DRHANÁ KRAJKA	44
5.1.1	<i>Historie</i>	44

5.1.2	<i>Pomůcky</i>	45
5.1.3	<i>Druhy uzlů</i>	46
5.1.4	<i>Shamballa náramek</i>	46
5.2	FRIVOLITKOVÁ KRAJKA	48
5.2.1	<i>Historie</i>	48
5.2.2	<i>Pomůcky</i>	49
5.2.3	<i>Postup</i>	50
5.3	HÁČKOVANÁ KRAJKA	50
5.3.1	<i>Historie</i>	50
5.3.2	<i>Pomůcky</i>	51
5.3.3	<i>Postup</i>	51
5.3.4	<i>Druhy háčkových technik</i>	52
5.4	PALIČKOVANÁ KRAJKA	54
5.4.1	<i>Pověst</i>	54
5.4.2	<i>Historie</i>	56
5.4.3	<i>Pomůcky</i>	58
5.4.4	<i>Základní techniky</i>	62
5.4.5	<i>Druhy krajek</i>	63
5.4.6	<i>Obrazy</i>	74
5.4.7	<i>Krajkářské školy</i>	74
5.4.8	<i>OIDFA</i>	76
5.4.9	<i>Vzdělávací spolek uměleckých řemesel</i>	78
5.4.10	<i>Lace centrum</i>	79
5.4.11	<i>Zajímavosti</i>	80
5.5	PAPÍROVÁ KRAJKA	81
5.5.1	<i>Pomůcky</i>	81
5.6	PLETENÁ KRAJKA	82
5.6.1	<i>Historie</i>	83
5.6.2	<i>Pomůcky</i>	84
5.7	SÍŤOVANÁ KRAJKA	84
5.7.1	<i>Pomůcky</i>	85
5.7.2	<i>Postup</i>	86
5.8	ŠITÁ KRAJKA	87
5.8.1	<i>Historie</i>	87
5.8.2	<i>Typy šitých krajek</i>	88
5.9	VYŠÍVANÁ KRAJKA	91
5.9.1	<i>Historie</i>	92
5.9.2	<i>Pomůcky</i>	93
6	STROJNÍ VÝROBA KRAJEK	94

7	DNEŠNÍ VÝZNAMNÉ KRAJKÁŘKY	96
8	ZÁVĚR.....	106
9	ZDROJE (PLATNÉ K 1. 3. 2018)	107
10	ODKAZY OBRÁZKŮ (PLATNÉ K 1. 3. 2018).....	111

1 ÚVOD

Krajka je ozdobná plošná textilie vytvořená z příze, jejíž vzhled je pevně spjat s estetikou a k jejímuž vytvoření je třeba rozsáhlých znalostí. Po dobu své existence zastává tato technika zpracování nití vysoké postavení, neboť silně ovlivnila kulturu zemí, v nichž se vyráběla a vytváří dodnes a jedná se tak o kulturní odkaz pro následující generace.

Již od dětství se zabývám ručními pracemi, s krajkou jsem se seznámila na základní škole, kdy nám bylo nabídnuto navštěvovat kroužek paličkování, díky němuž jsem se začala zajímat o ruční krajky. Přestože jsem vyzkoušela mnoho výtvarných technik a řemesel (a neustále objevuji nové), vždy se ráda vracím k paličkované krajkce, která se stala zábavou a relaxací, neboť propojování barev a vzorů mě naplňuje nadšením a respektem k tradičním technikám výroby. K výběru tématu mě vedly praktické zkušenosti, spojené s typy krajkářských technik, a teoretické znalosti, získané studiem odborné literatury i konzultacemi s konkrétními krajkářkami.

Ve své práci s názvem „Krajka“ jsem si vytyčila jako hlavní cíle:

1. Zkompletovat dostupné informace o krajkce – zaměřené jak na oblasti, tak typy krajek.
2. Systematizovat poznatky o roli „krajky“ ve společnosti, a to především s důrazem na typ a kvalitu krajky a její spojení s určitou sociální skupinou.
3. Zdokumentovat dané teoretické stati - fotografie jednotlivých technik a typů krajek a příklady „vlastní“ vypracované krajky.

Současně se pokusím objasnit, z jakého důvodu se v dnešní době učít starou tradiční techniku výroby, přestože máme stroje, které pracují přesněji a rychleji, anebo proč je důležité u dnešních mladých lidí udržovat pojetí tradic a tradičních technik.

2 CO JE TO KRAJKA

Krajka je ozdobná textilie tvořená převážně z nití, případně i látky nebo drátu. Je specifická tím, že je plošná, transparentní a děrovaná, střídá husté a řídké plochy v mnoha rozmanitých provedeních, výsledkem je obraz, motiv, kresba nebo ornament. Dodnes se používá převážně jako součást oděvu, prádla nebo jako dekorace.

Označení krajka je odvozeno od slova kraj, tedy zakončení nití na okrajích látky, jež chrání textilii proti třepení.

V průběhu staletí nacházela různá uplatnění v mnoha odvětvích, ať už se jednalo o průmyslovou výrobu, která byla jak ruční (tradiční způsob), tak strojní (moderní, rychlejší metoda). Rovněž určovala postavení ve společnosti i aktuální módu. Její produkce se v různých historických obdobích měnila, v dnešní době ruční výroba téměř zanikla.

Velká krajkářská města propůjčila své jméno pro označení určitého typu krajky, která se v dané oblasti vyráběla a stala se pro ni typickou. Stejně tak i všechny zde zhotovené výrobky.

U ručních prací a zejména u krajky je důležitá přesnost a především preciznost.

Obrázek 1: Paličkovaný vějíř

Obrázek 2: Háčková halenka

2.1 VLASTNOSTI A VYUŽITÍ

Krajka byla navržena a vyráběna tak, aby vydržela každodenní nošení a praní. Často byla škrobená a vyztužená. Druh krajky se určuje podle ornamentu, hustoty a struktury vzoru, určující je i použitý materiál. Vzor je ale velmi závislý na technice zhotovení, která ustanovuje vzorování. Během let vzniklo mnoho různých variant vzorů, ať už ručně nebo strojně dělaných krajek, které mají jasně daná pravidla.

U ruční krajky je používaným materiálem především bavlněná a lněná příze, přírodní hedvábí anebo pokovované příze (dracoun). Naopak ve strojní výrobě převažují polyesterové, polyakrylové a elastické filamenty (filament je souhrnné pojmenování pro všechna umělá textilní vlákna s neomezenou délkou).

Krajka se užívá už od středověku, přesto je stále součástí oděvních doplňků, popřípadě i celého oděvu, dekorací, bytových doplňků a v dnešní době především šperků tvořených z přízí i drátků.

2.2 POJETÍ KRAJKY

Intenzitu pojetí textilu a krajky určují i naše smysly.

U krajky však zrakem vždy nepojmeme vše. V přímém kontaktu s tělem náš hmatový vjem zaznamenává materiál, strukturu i povrchovou úpravou. U některých technik je hmat určující při výběru materiálu. S jeho pomocí, určujeme druh i sílu příze, ale i dalších pomůcek. Díky hmatu je možné rozpoznat umělá vlákna a popřípadě se vyvarovat jejich využití v nevhodném prostředí.

Obrázek 3: Historická tkanina

Každý materiál má své specifické vlastnosti a za pomoci moderních technologií vznikají nové typy vláken. Pokaždé chceme od textilie něco jiného, proto vyvíjíme nové druhy s přeměnou některých jejich vlastností. Syntetické textilie nám poskytují nepřeborné množství možností. V dnešní době existují textilie vyrobené pro dané účely, které vstřebávají vlhko nebo ho naopak nepropouští.

Z historických tkanin je velmi zřetelný „vývoj“ jednotlivých technik i civilizací.

**Obrázek 4: Oděv ze 17. století,
Francie**

**Obrázek 5: Oděv rolníka ze 17.
století, Francie**

V životě člověka zaujímal textil důležité místo, textilie z ušlechtilých, nedostupných materiálů (oděv nebo ozdoba obydlí) byl vždy označením společenského postavení, které mu je přisuzováno dodnes. V historii najdeme mnoho záznamů o zviditelňování bohatství a moci za pomoci oděvů z luxusních materiálů, které vypovídají o poměrech ve společnosti i finanční situaci v jednotlivých zemích. Přílišný zájem o nákupy byl regulován panovníky, tento postup popisuje následující citace: „*Císař Maxmilián na říšském sněmu v Augsburgu v roce prosadil zákaz zdobení šatů zlatými výšivkami, stejně tak i Karel V. roku 1530. Samozřejmě, že se tato omezení netýkala nejvyšších světských a církevních hodnostářů.*“¹ Oděvy z drahých a vzácných materiálů zdobené drahými kameny, perlami, zlatými a stříbrnými dracouny (archaický název pro leonskou nit – příze ovinutá tenkým kovovým páskem). Tyto oděvy se stávaly součástí dědických odkazů a následně i soudních sporů mezi dědici. Oděv byl

¹ SKARLANTOVÁ, Jana; VECHOVÁ, Marie. Textilní výtvarné techniky. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005, s. 15

pokladnicí rodiny i výstavním předmětem. Podle dostupných záznamů je zřejmé, že si šlechtické rody tehdejších oděvů cenily stejně jako drahých kovů. V současné době (20.-21. století) oděv takové postavení nemá, přesto existují známé textilní značky, jejichž zboží, ačkoliv není vykládané drahými kameny nebo zlatem, se řadí mezi hodnotné a málo dostupné. Reprezentační funkci vyššího postavení však splňují.

Dalším důležitým faktorem je klimatická funkce, která hlídá naši tělní teplotu a celkově naše tělo chrání před nepříznivými okolními vlivy. I lidové kroje jsou ukázkou textilní rozmanitosti. Podle kroje bylo možné rozpoznat, z jakého kraje daný člověk pochází, také bylo možné podle něj určit, jestli je žena, která ho nosí svobodná.

Obrázek 6: Moravský lidový kroj

Obrázek 7: Německý lidový kroj

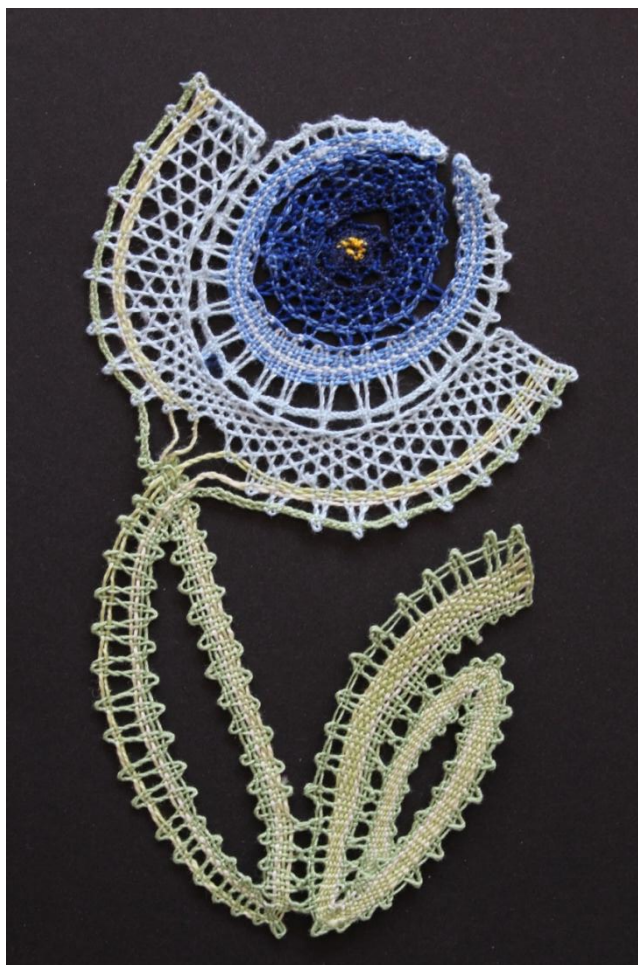
Normy oblékání jsou dány psanými i nepsanými pravidly, která určila společnost, a při určité příležitosti je nutné je dodržovat. Materiál i barva se vázaly k jednotlivým typům oděvů a jejich příslušnému společenskému postavení. Dalším důležitým faktorem je náš vkus. Každý má jinou představu o dokonalém oděvu, protože to, co si nakonec vybereme, pak bude naše okolí posuzovat.

2.3 RUČNÍ PRÁCE

Vznik souvisí s potřebou ošatit se, ale také s lidským obdivem pro krásu, neboť většina ručních technik slouží k vylepšení již hotových výrobků. Tyto poznatky je možné doložit hmotnými památkami, jako jsou různé spony, jehlice, náramky, nebo gombíky (knoflíky). Mezi nimi je možné najít i háčkovanou síťku na vlasy, objevenou při archeologických

vykopávkách z doby bronzové. Od 18. a 19. století se pomocí ocelových jehlic háčkovaly prýmky nebo napodobeniny „renesančních šitých krajek“.

V dnešní době se oblíbenost některých druhů ručních prací postupně vrací, kvalitní a originální, ručně dělané doplňky patří mezi nejoblíbenější.

Obrázek 8: Paličkovaný obrázek

3 KRAJKÁŘSTVÍ VE SVĚTĚ

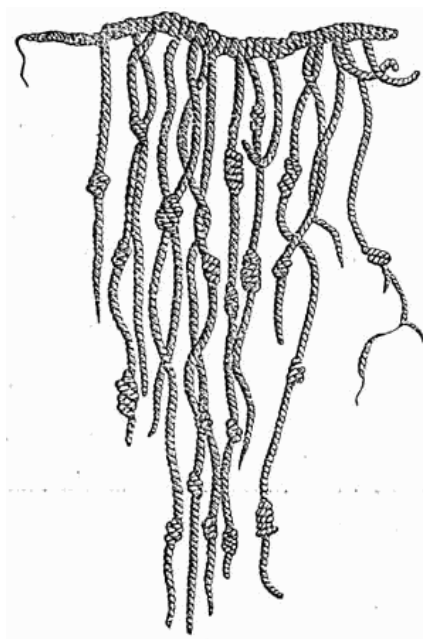
Informace o světovém krajkářství se zaměřením na Evropu jsou čerpány z následujících zdrojů: „Krajky, výšivky, stuhy, prýmký“ autorem Aleny L. Čechové a Anny Halíkové, „Krajkářství“ Aleny Vondruškové a Ivy Proškové. Dále pak z webového zdroje: <http://www.asociace.com/poradna/?id=7>.

(Dané země jsou seřazeny sestupně dle abecedy.)

3.1 HISTORIE

Dle publikace „Textilní výtvarné techniky“ (Jany Skarlatové a Marie Vechové) první techniky vznikly v pravěku, kdy byla objevena výroba vláken ze zvlhlých a následně usušených stonků rostlin. Těchto rostlin bylo velké množství a byly volně dostupné, např. kopřiva, konopí, len nebo juta, proto se začalo rozvíjet spřádání vláken. Postupně se obměnil materiál za zpřístupněnou vlnu a jiné dostupné tkaniny, jejichž konce byly spojovány uzlíky a vznikaly tak trásně. Časem začaly mít uzly jak pracovní, tak ozdobnou funkci.

Dle publikací zaznamenávajících rozvoj textilních technik byly krajky používané např. v době faraonů; ve starověkých Thébách kolem roku 2500 př. n. l., kde nebarevné nitě a kameny zdobily vlasy i prádlo; v dobách peruánských Inků, sloužily uzly jako písmo; Římané zdobili zlatými nitěmi okraje svých oděvů.

Obrázek 9: Písmo peruánských Inků,

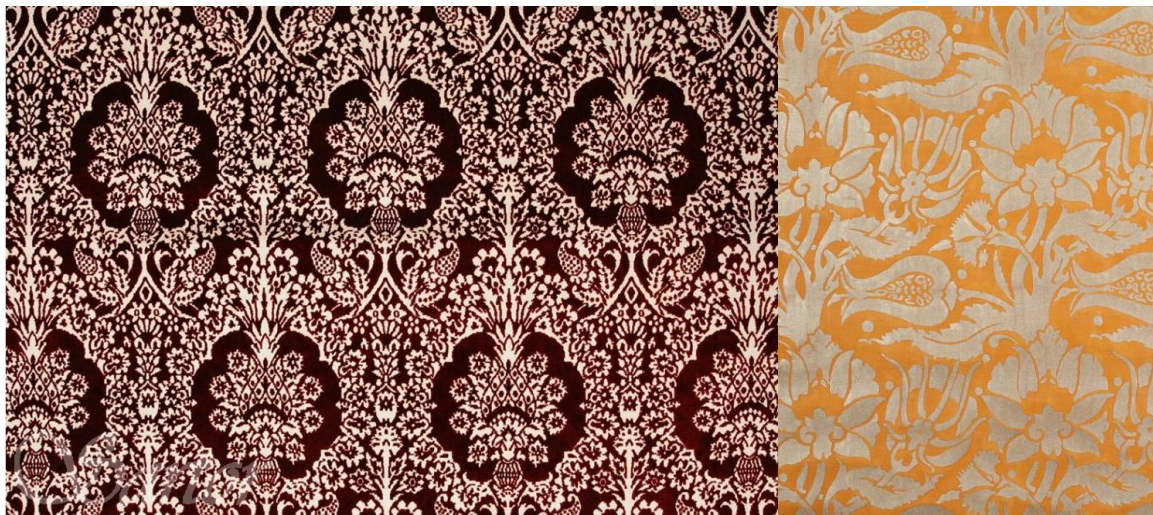
označované jako „Kipu“

Též oděvy duchovních hodnostářů byly zdobeny krajkami, např. v rakvi svatého Cuthberta, jenž byl biskupem, který zemřel v roce 685 n. l., byla nalezena ukázka starých krajek.

V době gotiky (období 12. až 14. století) byla krajka jako znak přepychu zakázaná, což potvrzuje citace z publikace Aleny Vondruškové a Ivy Proškové „Krajkářství“: „*Po celý raný středověk vydávali západoevropští panovníci „přikazy proti přepychu“.*²

Mezi nejpoužívanější vzory textilií patřilo granátové jablko, které symbolizovalo štedrost a bohatství, většinou v efektivní kombinaci zlaté a červené barvy.

Obrázek 10: Motiv granátového jablka

Obrázek 11: Perský vzor s motivem granátového jablka

Od 9. století se látka začala zdobit „krumplováním“ (vyšívání zlatem a stříbrem), což doprovázely vysoké výdaje. Isabela Kastilská vydala roku 1499 nařízení, uvedené v následující citaci: „*Nikdo se nesmí oblékat do hedvábí nebo zlatých tkanin. Zlato ve všech podobách se zakazuje pro tkaniny, ať už tkané, vyšíváné či malované.*“³

Vzor neboli dekor měl několik důležitých funkcí, mezi hlavní patřila estetika, a dále pak praktická funkce - spojování kousků textilu k sobě nebo reprezentační funkce, která se uplatnila např. u lidových krojů. Textilie může být vzorována zároveň s tvorbou textilu, nebo až po jejím dokončení. Jednotlivé techniky se mohou kombinovat, důraz se klade také na rytmus vzoru, který má vliv na estetické pojetí. Existují různé druhy dekorů, mezi nejčastější

---

² VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 16

³ SKARLANTOVÁ, Jana; VECHOVÁ, Marie. Textilní výtvarné techniky. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005, str. 29

se řadí: geometrické, florální, zoomorfní, figurální, atd. Význačná je také barevnost, která se využívá pro vyniknutí důležitých předností textilu.

Krajkářství na rozdíl od jiných řemesel nepodléhalo cechovnímu systému a v roce 1751 bylo prohlášeno za svobodnou živnost. Pro západní Evropu byly typické přírodní jemné krajky, v bílém nebo černém provedení s propracovanými vzory, jejich výroba byla především pro výdělek. Naopak ve východní Evropě vznikaly barevné krajky hrubšího vzhledu, které si krajkářky vytvářely pro vlastní potřeby.

Rybáři využívali uzly k vytváření sítí i různých rébusů, neboť věřili v „moc uzlů“, která údajně spoutá moře a ochrání jejich lodě i je samotné před přírodními živly. V dnešní době jsou uzly „praktickou“ záležitostí, využívají se v chirurgii, stavebnictví, horolezectví, u záchranné služby i při vojenském výcviku.

Na konci 20. století se v Mezinárodní organizaci pro ručně paličkovanou a šitou krajkou (OIDFA) zapojilo přes dva tisíce výrobců z třiceti různých států. Dle dostupných zdrojů dnes nelze dohledat počet krajkářek, které se tímto řemeslem, ať už profesně nebo jen ve volném čase zabývají.

3.2 ANGLIE

První zmínky o krajce jsou spojovány s koncem 15. století, tedy obdobím vlády Kateřiny Aragonské. Podle ní je také pojmenován vzor v benátském stylu „vzor královny Kateřiny“. Po dlouhou dobu byly veškeré krajky do Anglie dovážené, neboť v této oblasti nebyly vhodné podmínky pro vlastní výrobu, oblíbené byly krajkové pásky, rukávy, šátky a především okruží.

Rozvoj nastal až v 17. století, kdy se z Evropy kvůli nepovolenému vyznání stěhovali protestantští flanderští krajkáři. První skupina krajkářských rodin se usadila na pobřeží, v hrabství Kent, kde začaly vyrábět jemnou „líčkovou krajkou“. Postupně se i další rodiny začaly usazovat v hrabstvích Kent a Sussex, zároveň odcházely i do vnitrozemí za lepšími podmínkami. Uprchlíci z Bruselu se usazovali v hrabství Devonshire. Díky nim vznikly na anglickém území krajkářské dílny, vytvářející „flanderskou krajkou“ a „honoritonskou krajkou“, která napodobovala „bruselskou krajkou“. V roce 1572 při krveprolití na bartolomějskou noc utekli z Paříže do Anglie protestantští krajkáři, kteří sebou přinesli techniku tkaní hedvábí. To vedlo ke vzniku „Anglické krajky“ za vlády královny Marie Stuartovny, která se (dle doložených historických pramenů) sama zdobila „paličkovanou krajkou“.

V době vlády královny Alžběty I. se krajka stala důležitým a ceněným zbožím, což vedlo k jejímu rozvoji. Její dvůr byl důležitým odběratelem krajky, oblíbené se staly záclonky a závěsy.

Od roku 1635 byl Karlem I. zakázán dovoz cizích krajek do země. Za vlády Karla II. vznikl nový styl, označovaný jako „Anglická krajka“.

Obrázek 12: Královna Alžběta I.

V 17. století se krajky stávaly součástí mnoha oděvů, zdobily se jimi límce, kapesníčky, šaty, šátky i střevíce. V této době také vznikl nový styl, pojmenovaný jako „Buckinghamská krajka“. Poprvé se začaly tisknout krajkářské vzorníky, určené pro širší veřejnost.

Od 18. století bylo k prodeji krajky třeba zvláštní licence. V roce 1720 vznikla v Londýně první manufaktura, postupně přibývaly další. Novou módou se staly krajkové vějíře a černá hedvábná krajka, která později nahradila tradiční bílou krajku.

V roce 1826 bylo zrušeno dovozní clo, což mělo za následek zahlcení domácího trhu levnými zahraničními krajkami. Přestože královna Viktorie nemohla nijak ovlivnit tržní ekonomiku (dle publikace „Krajkářství“), silně podporovala domácí výrobu a průmysl, neboť nosila šaty s krajkovým anglickým vzorem a stejný přístup vyžadovala po „svém dvoru“.

Obrázek 13: Královna Viktorie

V 19. století patřila Anglie k nejvyspělejším zemím světa, začala se zde vyrábět strojová krajka, ruční krajka v obchodní sféře zcela zanikla.

Staré anglické herdule (podušky využívané k vytváření paličkované krajky) byly kruhového tvaru, později válcovitého s otvory po bocích, na domácí výrobu se upřednostňovaly ploché herdule. Dále se používaly tzv. poloviční herdule, které sloužily k výrobě pásků.

V Irsku se vyráběla především „háčkovaná“ a „šitá krajka“, roku 1829 zde vznikla první manufaktura, specializovaná na její výrobu.

Obrázek 14: Krajkářka s kruhovou herdulí

Obrázek 15: Krajkářky s plochými poduškami

3.3 BELGIE

V krajkářském odvětví se Belgie proslavila především „bruselskou krajkou“, která je dodnes známá po celé Evropě. Dělí se na „šitou“ a „paličkovanou“. Z dostupných historických zdrojů, které zaznamenávají tehdejší účty, je zřejmé, že za vlády Habsburků v 18. století se „Bruselská krajka“ řadila mezi nejprodávanější. Mezi obdivovatelky této krajky se řadí i Alžběta Kristýna Brunšvicko-Wolfenbüttelská, matka Marie Terezie, jejíž šaty byly dle historických pramenů bohatě zdobeny krajkami. „Belgické krajky“ postupně začaly napodobovat francouzskou módu, především vzor „Régence“ a „Louis XV.“. Strojová výroba v 19. století postupně zaplnila trh a ruční krajka se stala zájmovou volnočasovou aktivitou.

Na počátku 20. století se v Belgii krajkou zabývalo přibližně 47 000 výrobců (dle publikace „Krajkářství“). Tři čtvrtiny z nich byly zaměstnány ve městě Bruggy, kde vznikla v roce 1911 krajkářská škola. Zde se dívky, které dosáhly 14 let, učily krajkářství, náboženství a ekonomii. Vytvářely krajky pro dámské i pánské oblečení, límce, manžety i celé šaty. Drobné výtvary byly vytvářeny k zarámování za sklo. Později byla zavedena strojní výroba krajek, která (přestože byla levnější možností) ruční výrobu krajky oslabit nedokázala.

3.3.1 Bruggy

Bruggy je belgické město v západních Flandrech, které se (dle některých krajkářských zdrojů) řadí mezi prvotní domovinu krajkářství. Z generace na generaci zde matky učily své dcery vyrábět „paličkovanou krajku“. Díky zájmu došlo k rozvoji, který vedl ke vzniku krajkářských škol. V Bruggách existovalo několik různých krajkářských škol, např. „Foereschool“ nebo krajkářská škola „Apoštolských sester“. Krajka se stala pro chudší obyvatele hlavním prostředkem výdělků, během staletí se vyvinula z nutnosti na zájmové činnosti. V Bruggy je v dnešní době krajka a její historie důležitým pilířem pro cestovní ruch. Nová krajkářská turistika byla vytvořena ve spolupráci s Asociací průvodců - návštěvníkům nabízí komentovanou prohlídku města, seznámení s historií krajky v daném regionu, kterou zakončí v muzeu krajky (Lace centrum).

3.3.2 Brusel

V Bruselu (hlavním městě Belgie) je možné navštívit muzeum kostýmů a krajek, které je místem pro pořádání módních výstav. Od roku 1977 je zde uložena část kulturního dědictví Belgie - od starodávných kněžských rouch a doplňků, až po současné novodobé krajky a výšivky.

Obrázek 16: Krajkářský obchod v Bruggy

3.3.3 Flandry (Vlámsko)

Flandry jsou historické území v oblasti dnešního Vlámska v Belgii, na hranicích mezi Belgií a Francií. Nejstarší krajky z této oblasti vzdáleně připomínají „benátskou krajkou“. Publikace „Krajkářství“ popisuje „Flanderské krajky“ a jejich jemnou strukturu: „Byla jemná jako pavučina a v dobových pramenech se označovala jako „královna mezi krajkami“⁴.

Ve Flandrech je krajka váženým řemeslem, ale i součástí kulturního dědictví tohoto regionu. Zde najdeme kořeny krajky, které se údajně datují do 15. století. Mezi hlavní druhy krajky se řadí: „krajka kyvadlová“ (pomocí cívek) a „krajka jehlová“ (pomocí jehel). Dodnes zde technika krajkářství zastává důležité místo a i nadále se rozvíjí. Současní návrháři propojují tradiční techniky a moderní výtvořky.

Od 18. století Habsburkové výrobu krajky v této oblasti podporovali a bohatě jimi zdobili své oděvy.

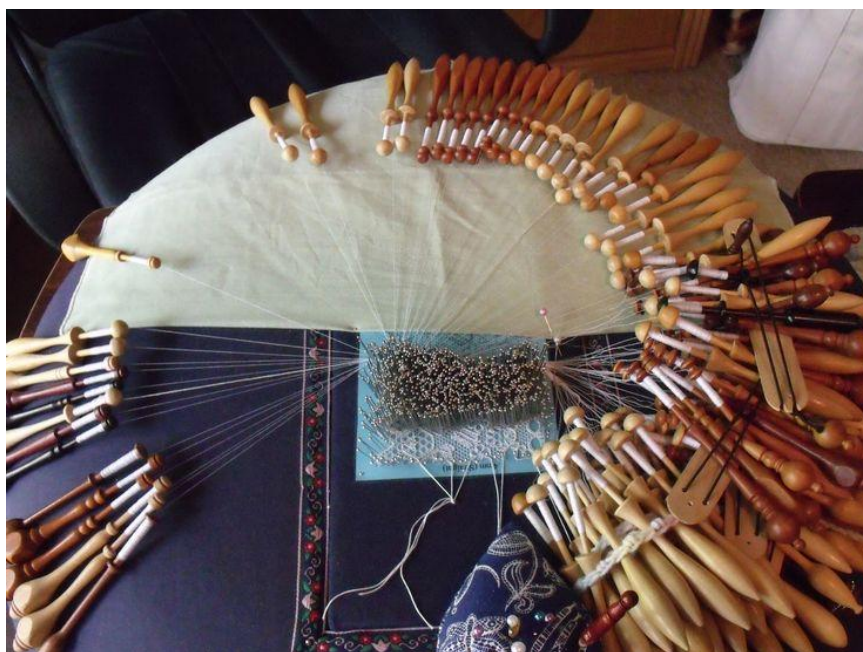
⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 25

3.4 DÁNSKO, FINSKO, NORSKO

Z dostupných historických pramenů je patrné, že v 18. století se doplňky v podobě krajek objevovaly pouze na oděvech vyšší šlechty, důstojníků a bohatých měšťanů. V Dánsku na rozdíl od západoevropských zemí, si nákup krajek mohli dovolit i zámožnější sedláci, což v druhé polovině 17. století vedlo k rozvoji obchodu s krajkami. Obchodníkům, kteří se živili prodejem krajek, se přezdívalo „pendleři“ nebo „pošťáci krajek“.

Typická „Dánská krajka“ je čistě bílá, používalo ji hlavně měšťanstvo. Od 18. století se rozšířila do Švédska a Finska. Dnes jsou zde i krajkářská muzea. Zdejší krajky byly hrubšího rázu, technikou „pláténka“ a „kroucených párů“. I paličkování tu mělo svou vlastní techniku, místo podvinku se používal kanafas (bavlněná tkanina) s vytkanými pruhy.

Dnes je v Dánsku paličkování považováno za ozdravnou terapii, dle dostupných zdrojů se dnes používá v ústavech u pacientek s problematickými klouby, které si pomocí techniky paličkování mohou procvičovat.

Obrázek 18: Dánská plochá herdule

Obrázek 17: Finská herdule

3.5 FRANCIE

Krajky se zde začaly vyrábět od 16. století, hlavní inspirací byla snaha napodobit „benátskou krajkou“. Za první krajky ve Francii jsou považovány „šité krajky“, které se nosily podle italské módy. Byly ozdobou na pláštích, pláštěnkách, vytvořeny zlatými a stříbrnými nitěmi. Zdejší výroba se začala rozvíjet velmi pomalu, to dokazuje i poznámka neznámého cestovatele z roku 1544 (dle publikace „Krajkářství“), doložena v následující citaci: „*Dámy a hodnostáři v kostelech začali zdobit své oděvní doplňky a ornáty druhem krajek, které byly tak hrubě udělány, že ukazovaly, že toto umění je teprve v plenkách.*“⁵

Obrázek 19: Francouzská herdule

Velký vliv na krajkářství ve Francii měly také Flandry. Byl zde zaveden zákaz dovozu krajek z ostatních zemí – „zapuzení“ konkurence, který měl vliv pro rozvoj domácí krajky. Roku 1660 bylo vydáno nařízení, podle kterého se zakazovalo nošení cizích krajek, povoleny byly pouze „francouzské krajky“ a to jen v určité míře. Na konci 17. století byly zákazy ohledně krajek zrušeny, nošení krajek bylo umožněno i hodnostářům v uniformách.

V 16. století, za vlády Catherine de Medici, byla vynalezena krajka zvaná „Lacis“, která ovlivnila francouzskou módu.

---

⁵ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 39

Obrázek 20: Krajka „Lacis“

Krajky se zhotovovaly podle předlohy „benátské krajky“ a také krajky „Point de Venice“. Tyto krajky byly paličkované, ale detaily se vytvářely „šitou krajkou“.

V roce 1665 byl vydán dekret, díky němuž vznikly krajkářské manufaktury ve městech Guesney, Arras, Rheims, Sedan, Chateau-Thierry, Loudun, Alençon a Aurillac, tyto poznatky vyjadřuje i následující citace: „Měly se zde provádět různé druhy práce s nitěmi, zpracovávanými jehlou nebo na herduli, tak jak se tyto dělají v Benátkách, Janově a Dubrovniku. Budou se nazývat Points de France.“⁶

Vytvářela se zde krajkářská centra, která navazovala na flanderskou tradici krajky. Od 17. století měly v Evropě „francouzské krajky“ velký význam. Podle obrazů z tehdejší doby je zřejmé, že krajkové oděvy nosily i nižší vrstvy, např. sloužící. „Francouzské krajky“ byly módní na královských dvorech, vyvážely se do zámoří. V této době se krajkářství dle historických zdrojů věnovalo kolem 50 000 krajkářek. V 19. století jich bylo přes 100 000. Francouzské herdule (pomůcka pro paličkovanou krajku) byly ploché, případně kostkové.

Krajka se stala také symbolem královského dvora a royalismu.

Obrázek 21: Barokní móda, 17. století

Obrázek 22: Pánská móda v 17. století

---

⁶ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 41

3.6 ITÁLIE

V 15. století se zde začala rozvíjet „paličkovaná“ a „šitá krajka“. Od 16. století byla „Benátská šitá krajka“ základem krajkářské výroby. Mezi nejznámější typy „benátské krajky“ patří „Reticella“. Krajkářství se rozvíjelo v Benátkách, Janově, Miláně nebo Florencii. Pro Itálii jsou typické válcové duté herdule.

3.6.1 Benátky

Rozvoj krajkářství v oblasti Benátek potvrzuje následující citace z krajkářské publikace: *„Benátky byly ve 14. století jedním z nejvýznamnějších městských států s mimořádným politickým a vojenským vlivem. S tureckou expanzí na Balkán v 15. století však jejich politický vliv postupně slábl. Ale v otázkách módy a životního stylu vůbec platily až do 17. století za neotřesitelnou autoritu. V uměleckém řemesle a v oděvní módě ovlivňovali Benátčané vkus především nejvyšších společenských vrstev. Jedním z důsledků bylo rychlé šíření oblíbenosti krajků po celé tehdejší křesťanské Evropě.“*⁷

Dle „publikace Krajkářství“ roku 1520 vznikla krajka „Gros Pont de Venice“. „Benátské krajky“ byly známé svou kvalitou a rozsahem dovozu. Jejich rozvoj zastavila Velká francouzská revoluce, kdy se tyto krajky přestaly prodávat. V 19. století vznikla v Benátkách pásková, „paličkovaná polychromní krajka“, kterou tvořilo vícebarevné hedvábí (tvořilo ji až 400 různých barevných nití).

3.6.2 Janov

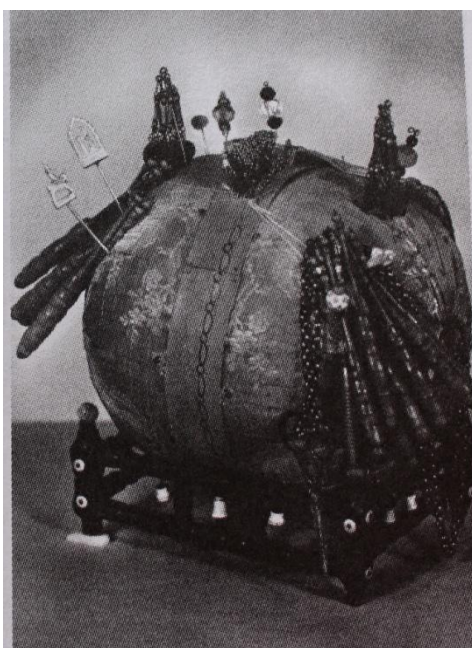
Pro Janov je typická pevná krajka ze silných nití, využívaná ke zdobení šátků nebo střevíců. Je zakončována obloučky a zdobená motivem pšeničného klasu. V 16. století vznikla ve vesnici Albissolla krajkářská manufaktura, zde se vyráběly černé, bílé i barevné hedvábné krajky.

---

⁷ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 18

3.7 NĚMECKO

Do 17. století bylo německé krajkářství na „nevýrazné“ úrovni. Jediný znatelný rozvoj nastal díky flanderským protestantům, kteří znatelně podpořili místní rozvoj. Veškerá krajkářská výroba byla směřována pro potřeby braniborského dvora, přestože většina textilií byla dovážena ze zahraničních krajkářských center. Na oděvech vysokých hodnostářů se objevovaly „benátské“, „flanderské“, „španělské“, „francouzské“ a „anglické krajky“. Zároveň se stávala součástí oděvu zámožných protestantů. Většina „německých krajek“ napodobovala zahraniční krajky. Vlastní krajkou byla pouze „Saská krajka“, která se vyvážela do Ameriky.

Obrázek 23: Německá poduška

3.8 PORTUGALSKO

Krajka se začala rozvíjet po roce 1640, kdy se první krajky velmi podobaly španělským. V roce 1755 byla založena první krajkářská manufaktura v Lisabonu. Zde také později vznikla dílna, určená pro rozšíření vzorníků. Na počátku 20. století byla hlavním centrem krajkářství město Lisabon, provincie Algarve, okolí přístavu Peniche a Vieny de Castello. Byly zakládány i krajkářské školy zaměřené na uměleckou tvorbu. Podle dostupných zdrojů se ve městech Peniche a Villa de Conde paličkuje dodnes, každých pět let zde pořádají mezinárodní přehlídky krajkárek, nachází se zde krajkářská škola i muzeum.

Portugalské herdule na severu země jsou téměř totožné s andaluskými, jen jsou kulatější a o něco menší. Byly upevňovány na stojany z vrbového proutí. Naopak krajkářky z Peniche, používaly cyklické herdule (almofada), připomínající košík, které byly upevněny ve stojanu, jehož výhodou byla snadná přenosnost.

3.9 RAKOUSKO

V rakouských zemích se krajkářství příliš nerozvíjelo, tento poznatek potvrzuje i následující citace: *„Na území dnešního Rakouska se v renesanci a baroku krajka nevyráběla, i když právě vídeňský habsburský dvůr patřil mezi největší odběratele těchto módních novinek. Důvod lze hledat v tehdejší politickém rozložení Evropy. V 16. století ovládala jedna větev habsburského rodu rakouské, české a uherské země, druhá větev Španělsko a Nizozemí. Španělský král Karel V. byl současně římským císařem, po jeho smrti získala císařský titul rakouská větev habsburského rodu.“*⁸

V Habsburských zemích se krajkářství nerozvíjelo, proto panovníci podporovali dovoz kraje z Flander a Španělska. Zároveň jim však patřila oblast krušnohorského krajkářství, kde se krajky nosily a vyráběly od 16. století. Krajky z Flander pokryly veškeré potřeby rakouského dvora, díky podpoře Marie Terezie, se začalo rozvíjet i české krajkářství.

Po roce 1830, kdy vzniklo belgické království, začala habsburská vláda podporovat krajkářství na svém území, poté se krajkářství stalo zábavou pro bohaté rakouské ženy. V druhé polovině 19. století převládl dovoz levných zahraničních a „českých kraje“ do rakouského císařství. Stávaly se součástí oděvů a čepců.

3.10 RUSKO

Do konce 16. století se v Rusku krajkářství nerozvíjelo, veškeré krajky byly dováženy ze zahraničí. Car Ivan Hrozný měl (dle publikace „Krajkářství“) svůj oděv z roku 1590 zdoben „německou krajkou“. Za „německou krajku“ byly v té době označovány všechny evropské krajky. Do konce 17. století se do Ruska dovážely „zlaté“ a „stříbrné krajky“ (krajky vytvořené z kovových přízí), nejčastěji lodní dopravou do přístavu v Archangelsku. To

---

⁸ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 52

potvrzuje i účetní dokument z roku 1671: „185 funtů (ruská libra o hmotnosti 409,5 gramů), 27 štůček a ještě 4 bedny zlatých a stříbrných krajek.“⁹

V Rusku byl zájem především o „kovové krajky“, které se hodily k jejich stylu oblečení, často nahrazovaly tradiční ozdobné tkalouny (pevná tkaná stuha). Krajky se v 17. století používaly jako ozdoba na šaty, doplněk do interiéru, na koňské čabraky, vnitřky kočárů a saní, v tomto období se začaly vyrábět krajky v ruských dílnách - hlavní dílna se nacházela v Moskvě, vyrobené krajky byly určeny pro carský dvůr. Carevna Irina Michajlovna měla (dle dostupných zdrojů) v pozůstalosti soupravu patnácti kostěných, vyřezávaných, zdobných paliček. Oblíbené byly florální motivy, zejména vzor trojlístku a různých květů.

Za vlády Petra I. Velikého, který zavedl nový řád, ve kterém vysoká šlechta nadále nosila „kovové krajky“, ale prostší lidé se museli spokojit s levnou, obyčejnou, „lněnou“ nebo „hedvábnou“ krajkou. V roce 1717 byla carem zakázána výroba krajek (kvůli špatné ekonomické a sociální situaci). Od poloviny 18. století se začaly používat barevné nitě, které se kombinovaly s kovovými, postupně byla „kovová krajka“ vytlačena „lněnou“ a „hedvábnou krajkou“.

V 18. století začaly mít šlechtici své vlastní krajkářky, chudé dívky paličkovaly krajky pro svou obživu, což vedlo k rozvoji krajky a ke vzniku „ruské lidové krajky“.

Od 19. století vznikaly manufaktury, začala se vyrábět krajka typu „Blonde“, zjednodušily se barvy na bílou nebo dvojbarevnou. Typickými motivy pro toto období jsou geometrické vzory, ptáci, stromy, dvouhlová orlice, figurální vzory, osmihranné medailony. „Ruské krajky“ se postupně začaly vyvážet do Evropy, kde se o ně jevil vysoký zájem.

K nejvýznamnějším krajkářským oblastem v období 20. století patří Gubernie (administrativní územní jednotka): Tverská, Orlovská, Rjazaňská, Jaroslavská, Moskevská, Novgorodská a Petergurská.

V roce 1874 byla v Moskvě založena první specializovaná škola pro krajkářky na území Ruska. Začaly se zde vyučovat krajky nazývané „Point de Moscou“. Přes velkou oblibu se v Rusku na konci 19. století neuchytila strojní výroba krajky.

---

⁹ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 53

Obrázek 24: „Kovové krajky“

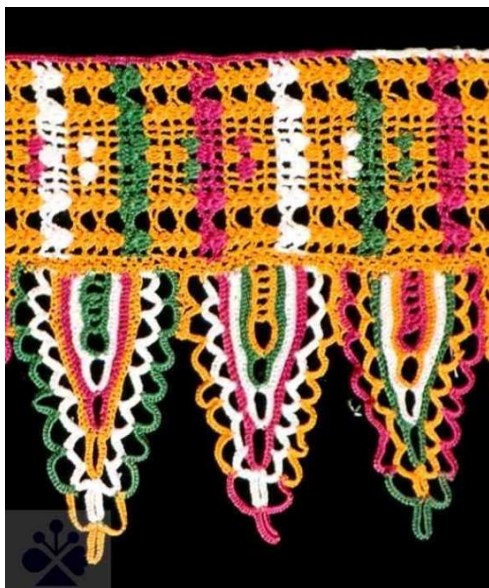
3.11 SLOVENSKO

První zmínky o krajkářství na území Slovenska jsou (dle publikace „Paličkujeme“ Márie Trandžikové) z 16. století. Krajky se stávaly součástí oděvů bohaté šlechty, vzhled byl podobný tehdejší habsburské módě. Nejdříve se krajky dovážely ze západní Evropy, později z Čech. Ke konci století se začalo na tomto území paličkovat. O rozvoj krajkářství se zasloužili kolonisté, kteří sem přicházeli za prací z Krušných hor. Postupně se sem dostaly i vzory „ruské“ a „polské krajky“.

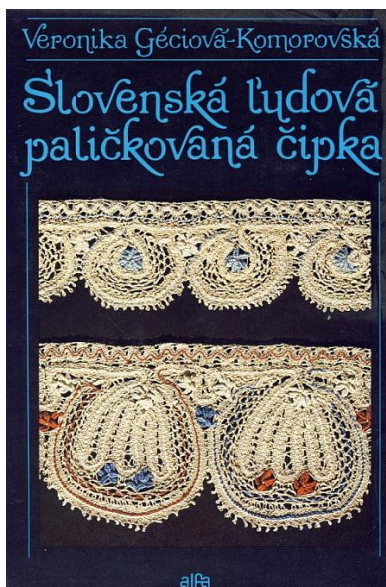
„Slovenské krajky“ se dělí na dvě skupiny, na „hornické krajky“, tzv. „banické čipky“, kterým se přezdívalo „staroirské krajky“. Tyto krajky byly z bílé příze, jejich vzor byl napodobeninou „krušnohorských krajek“. Druhým typem jsou „lidové“, neboli „selské krajky“, tzv. „sedlické čipky“, které se vyráběly z hrubší, barevné příze, jejich původ není jasně daný, k jejich výrobě se používaly mohutné paličky.

První státní krajkářská škola vznikla na Slovensku v roce 1882 v Kremnici.

Slovenské krajkářky většinou pracovaly bez předkresleného vzoru, jejich krajky se řadily mezi páskové krajky, které se později staly součástí lidových krojů. „Slovenské krajky“ jsou známé svou barevností, která je zdůrazněna na lidových krojích. „Mladí lidé“ nosili barevný kroj, kde převládala červená, naopak starší lidé nosili mírnější, nevýrazné barvy. Smuteční a slavnostní oděvy byly zdobeny modrou, zelenou, žlutou a bílou krajkou. Přesto, každá oblast měla vlastní typ kroje a jinou barevnou kombinaci.

Obrázek 25: „Slovenská háčkovaná krajka“

Obrázek 26: Publikace o slovenské krajce

3.12 ŠPANĚLSKO

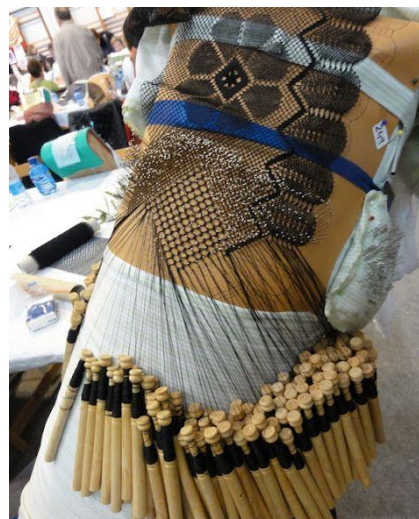
Španělsko patřilo v dřívějších dobách ke krajkářským velmocím, největší rozvoj nastal v 17. a 18. století, kdy se krajka stala součástí oděvů lidových vrstev. „Uchytila“ se jako ozdoba kabátů, halen, košilí, šátků nebo mantill (pleny). Později se krajky přidávaly na ubrusy, přehozy a ložní prádlo. Ve Španělsku má výroba krajky svou dlouholetou tradici, vliv na ni měl i podíl místních kultur, vytvářely se zde ozdobné techniky „samano“, „trenza“, „randa“, „cadeneta“ a „cairel“.

Zboží se vyrábělo ze zlatých a stříbrných nití, později i z hedvábí. V 15. století byly ozdoby ze zlata a stříbra zakázány Isabelou Kastilskou a Ferdinandem Aragonským. Od roku 1537 bylo na celém území Španělska zakázáno jakékoliv zdobení - vyšívání, aplikace drahých kovů nebo použití brokátu na oděv. Tyto zákazy byly jedny z důvodů, proč se technika krajky neuchytila v oblasti španělských držav, např. v Mexiku nebo Indii.

Pro Španělsko jsou typické nízké tyčovité válce, využívané u „paličkované krajky“.

Obrázek 27: Španělské známky z roku 1989

Obrázek 28: Španělská herdula

3.12.1 Andalusie

Podle historických zdrojů byla tato oblast na jihu Španělska obsazena Araby, hlavním centrem bylo město Almería. Pro zdejší obyvatelé bylo hedvábné zboží (vyráběné židovskými a arabskými řemeslníky) nedostupné, krajka se zde paličkovala v krajích Sevilla, Huelva a Cádiz, která byla na hranicích s Portugalskem. Tradiční krajka je zde pojmenována jako „punto de doce bolelos“ neboli dvanáct paliček.

Krajky staršího typu byly hrubé, vyplněné starodávnými motivy a renesančními vzory. Pro „andaluské krajky“ je typický motiv lotosového květu a případně i granátového jablka. Později se rozvětil na široké provedení ovoce a květů.

Herdule v Andalusii se odlišovaly svým tvarem, který připomínal rukávník a arabskou „almohadou“, která se připevňovala na stojan. Další pomůckou byla dřevěná vidlice nazvaná „horquilla“. Rukodělná výroba krajky se nejdéle udržela v okolí provincie Seville, existuje zmínka, podle níž se v některých provinciích již za krále Filipa II. používal drobný ocelový háček.

3.12.2 Galicie

Galicie je autonomní společenství na severozápadě Španělska při pobřeží Atlantského oceánu, centrem je přístav La Coruña. Krajkářství se zde rozvinulo ojedinele zvláštním směrem, neboť skýtalo příležitost výdělku i pro muže – veterány, kteří po návratu z války donášeli jako „úlovek“ vzory krajek, jež se zde později začaly paličkovat. Od 18. století vznikaly manufaktury, na začátku 19. století bylo ve vesnici Camariñas zaměstnáno přes 300 krajkářek (dle publikace „Krajkářství“). Dodnes se v galicijských domácnostech paličkuje pro

vlastní potřeby i pro výdělek. Také se zde každoročně konají krajkářské slavnosti, provozují se zde krajkářské obchody i muzeum.

„Galicijské krajky“ byly vyráběny jako „puntillas“, šlo tedy o zdobení rohů především z hedvábí, které měly jemnou texturu s motivem slunce. Později byl přejat katalánský motiv rákosového listu, hvězd a kol. Zdejší ženy si samy předly přízi, herdule na práci bývaly obdélníkového tvaru, výplň byla svázaná obilná sláma.

Obrázek 29: Galicijské krajkářky

3.12.3 Kastilie

Jedná se o provincii, jejímž centrem je Madrid, hlavním krajkářským střediskem se zde stala oblast La Mancha. Dle historických pramenů byla v roce 1766 ve městě Almagro založena první manufaktura na hedvábí a krajkářské nitě Manuelem Fernándezem a jeho manželkou Doňou Ritou Lambert. „Domáční krajkáři“ vyráběli krajky, které manufaktura shromažďovala a následně prodávala. Udává se, že v roce 1845 bylo v manufaktuře přes 8 000 krajkářek (dle publikace „Krajkářství“). Ruční krajka se zde udržela do 20. století i přes vzniklou výrobu strojní krajky.

Kastilská herdule měla protáhlý tvar, její výplň obsahovala žitnou nebo pšeničnou slámu, povrch byl potažen tmavomodrou látkou, někdy upevňovanou rákosovými žebírky. Krajkářky u této herdule sedávaly na zemi nebo rohožce. Dále se používal krajkářský polštářek „mundillo“, který sloužil k výrobě úzkých krajkových pásků.

3.12.4 Katalánsko

Nachází se na severovýchodě Španělska (hlavním centrem je Barcelona). Barcelonský přístav se stal v 15. století hlavním střediskem obchodu s krajkou. V 18. století byla výroba

v Katalánsku známá, tyto poznatky podporuje i citace z publikace „Krajkářství“: „*Jistý Angličan, který navštívil roku 1775 Barcelonu, poznamenal, že většina místního obchodu visí na útlých vláknecích krajek. Ženy v malých vesničkách jsou zaměstnány paličkováním černých krajek, z nichž některé, hrubějšího a neumělejšího druhu, zhotovené z vláken aloe, jsou kuriózní, ale málo užívané, neboť se při praní lepí.*“¹⁰ Tento cestovatel také poznamenal o městě Martorelli, nacházejícím se poblíž Barcelony: „*Velké město, kde se vyrábí veliké množství černých krajek.*“¹¹

Další cestovatel (dle publikace „Krajkářství“), o deset let později uvedl ve svém deníku poznámku: „*Místní obyvatelé dělají krajky, dokonce i malé děti již ve věku tři a čtyř let se věnují tomuto zaměstnání*“¹²

Jako krajkářská centra v Katalánsku jsou uváděna města Torera, Malgrat, Pineta a Calella. Hlavní výrobní krajkou byla černá hedvábná „Chantilla“ nebo „lněná krajka“. Vzhled katalánských krajek je přejat z francouzských vzorů, používaly se silné nitě. Hlavními motivy bylo slunce, obilí, škeble (patrina). Vytvářely se ručníky, ubrusy, závěsy a jiné textilie, vhodné především do domácností.

Katalánské herdule jsou štíhlé, prodloužené, cyklické, bývaly potažené zelenou látkou nebo jinými materiály, na nichž byl obrázek svaté rodiny. Oblíbenost zde získaly špendlíky s barevnou skleněnou hlavičkou, které se později stávaly cenami při krajkářských soutěžích.

Obrázek 30: Španělská krajkářka

---

¹⁰ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 35

¹¹ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 35

¹² VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 35

Od 20. století zde ruční krajkářství upadá, následuje však snaha o udržení tohoto řemesla - vznikaly soutěže pro krajkářky, výstavy krajek a krajkářského umění. Dnes se v Barceloně nachází muzeum odívání, které obsahuje velkou sbírku krajek - tato budova je zároveň krajkářskou školou.

Obrázek 31: Socha krajkářky v Barceloně

4 ČESKÉ KRAJKÁŘSTVÍ

Počátky krajkářství na našem území nelze (dle publikací: „Krajkářství“, „Krajky, výšivky, stuhy, prýmký“ a „Paličkování“) přesně určit. První záznamy o krajce, vyskytující se v Česku jsou datovány na deskové malbě z druhé poloviny 14. století. I přesto, že identifikace není stoprocentní, je velmi pravděpodobné, že pokrývky, které tehdejší ženy nosily na hlavách, měly krajový lem zdobený ruční krajkou. Z pozdějších obrazů je patrné, že ženy nosily vlasy zdobené sítkou. Tyto poznatky dokazuje následující citace z krajkářské publikace: *„Počátky krajkářství v Čechách se datují do 16. století. Tehdy měly české země úzké kulturní kontakty se severní Itálií a v sídle panovníka, stejně jako na dvorech mnoha významných šlechtických rodů působili italští architekti, malíři, sochaři a jiní umělci. Proto se tu záhy prosadila nová renesanční móda. V 16. století ovládali Habsburkové prakticky celou střední Evropu – české a rakouské země, Uhersko, byli také němečtí císaři. Druhá větev vládla ve Španělsku a Nizozemsku. Příslušníci vysoké šlechty působili nejen v různých dvorských úřadech, ale ve službách habsburských panovníků často navštěvovali s diplomatickými i jinými úkoly ostatní evropské země. To vytvářelo příznivou situaci k rychlému šíření módních typů krajky z celé renesanční Evropy do Čech.“*¹³

Výskyt krajkářství na území Českých zemí potvrzuje i citace: *„Na oltáři želinského mistra I. W., mají postavy svatého Zikmunda a svatého Víta rozparky na pláštích svázaný šňůrami do ozdobných uzlů, které připomínají drhání.“*¹⁴

V 16. století se krajkářství rozšířilo v oblasti Krušných hor, okolí Hostouně na Šumavě nebo Českém lese, kde v domácnostech vznikaly krajky domácí výroby, které vytvářely muži, ženy i děti. V této době se začala krajka běžně objevovat na šlechtických oděvech, jež byly zdobené různými typy zahraničních krajek. Rozvoj krajkářství dokazuje i následující citace z publikace „Textilní výtvarné techniky“: *„Také na našem území se drhalo již ve středověku, např. král Václav IV. měl svého „drásteníka.“*¹⁵

---

¹³ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, str. 61

¹⁴ HOŘÁKOVÁ, Hana. Frivolitková krajka. Brno: Nakladatelství Computer Press, 2004, s. 7

¹⁵ SKARLANTOVÁ, Jana; VECHOVÁ, Marie. Textilní výtvarné techniky. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005, str. 126

Díky dostupnosti výroby se krajky objevovaly i na oděvech vesničanů, nejdříve pro církevní obřady, později se začlenily do složení lidových krojů. Nejvíce se stávaly součástí čepců a šatů.

První zmínky o krajkářství z oblasti Orlických hor jsou ze 17. století, především z okolí města Vamberk.

V druhé polovině 19. století se krajkou, převážně domácí výroby, zabývalo kolem 80 000 obyvatel (dle publikace „Krajkářství“). V následujícím období však prodej krajkového zboží značně poklesl a tak se dnes tato tradice udržuje převážně jako amatérské umělecké řemeslo. Průmyslová výroba za pomoci strojů začala v 19. století v Letovicích na Moravě v první polovině 19. století. Vznikla zde první továrna tohoto druhu na evropském kontinentě, v dnešní době mají české oděvní výtvarnice se svými výrobky úspěchy na různých mezinárodních výstavách. Dnes se Česká republika řadí mezi nejstarší středoevropské krajkářské oblasti.

4.1 DNEŠNÍ SITUACE

Dle mého názoru je v 21. století povědomí o řemeslech a tradičních technikách na nevýrazné úrovni, přesto se zájem o ruční práce, např. pletení, háčkování, tkaní nebo paličkování nevytrácí, naopak pozvolna přibývá zájemců. Tyto teorie potvrzují krajkářky, které se těmito technikami zabývají a provozují výtvarné kurzy a festivaly. U nás i v zahraničí vznikají workshopy, výstavy, jarmarky nebo slavnosti. Probíhají zde soutěže pro zájemce všech věkových kategorií. Zájem o ruční práce se v jednotlivých regionech liší, všeobecně si větší oblibu získávají u starší generace.

„Věnovat se ruční práci, paličkování je odkaz našich předků. Je dobře, když se i dovednost lidí let minulých rozvíjí a my je respektujeme. Ne jen kopírovat staré vzory, ale rozvíjet krajkou o nové technické a estetické prvky.“¹⁶, říká o ručních pracích Jana Nováková.

Mladí lidé se tomuto odvětví příliš nevěnují, důvodem bývá nezájem o časově náročná řemesla a nedostatečná motivace okolí, která je dle krajkářek velmi podstatná. Zastávají také názor, že pro výuku a rozvoj je lepší přístup v zahraničí, neboť je zde viditelnější práce s dětmi. Základem pro rozvoj do budoucna je především veřejná propagace prací, organizace výstav, trhů a kurzů. Krajkářky by zároveň ocenily větší podporu od regionů i státu, větší

---

¹⁶ Emailová korespondence s Janou Novákovou

podíl výuky tradičních řemesel a technik ve školách. Dětem, které se s krajkářstvím seznámí, se často tyto techniky zalíbí, zájem je u dívek i chlapců.

Přestože má společnost respekt a obdiv k těmto technikám, jejich rozvoj do budoucna se prozatím příliš nezlepšuje, přestože je prodej krajkářských výrobků žádaný.

Ve 20. letech 20. století získali čeští krajkáři v Paříži mnoho ocenění za vytvořené krajky. Následný vliv krajkářů vedl k rozvoji krajky, která se stala výtvarným prostředkem k vyjádření pocitů. „*Oni mají štětec a barvy, krajkářky výtvarnice kreslí nití.*“ popisuje Jana Nováková.

Přesto se dnes každý může stát krajkářkou - vyučovat krajkářství, prodávat materiály nebo samotné krajky; důležitá je láska ke krajece a snaha tvořit něco nového. České krajkářky jsou zvány i do zahraničí, kde vystavují své autorské práce a vyučují zájemce o tyto techniky. Jejich práce sklízí obdiv, neboť území České republiky je považováno za domovinu moderní krajky, která propojuje tradiční krajkou s různými výtvarnými technikami. Díky rozvoji moderních technologií a materiálů se tak počítá i s rozvojem krajkářství.

„*Je třeba schopných výtvarníků, aby dokázali, že i krajka se může vyvíjet technicky i výtvarně.*“¹⁷, říká krajkářka Jana Nováková.

(Jednotlivé oblasti jsou řazeny dle abecedy.)

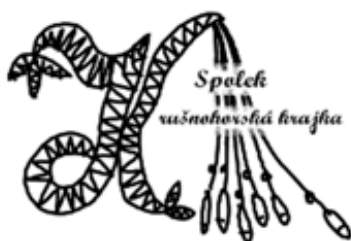
4.2 KRUŠNÉ HORY

Krušné hory se staly první oblastí v Čechách, kde se začala vyrábět ručně „paličkovaná krajka“. V této oblasti byla hlavní obživou těžba stříbra - díky ní se zde usadilo mnoho horníků, jejichž rodiny se zabývaly krajkářstvím. Počátky krajkářství na tomto území jsou dle dostupných publikací spojovány se jménem Barbory Uttmannové z Annabergu, která začala v okolí obchodovat s krajkami a poskytla tak možnost obživy mnoha rodinám. V druhé polovině 16. století se krajkářská výroba široce rozvíjela, poté i v 18. století, kdy krajkářství podpořil vliv Marie Terezie. V roce 1800 bylo v Krušných horách zaměstnáno přes 17 000 krajkářek (dle publikace „Krajkářství“), o století později se jejich počet zvýšil o trojnásobek. V 19. století začaly vznikat specializované krajkářské školy, postupně zájem o krajkou klesal - lidé se začali věnovat jiným řemeslům, přibyla strojní výroba. V Krušných horách se zabývali jemnými západoevropskými krajkami, mezi ně se řadily francouzské „Chantilly“, „flanderské

---

¹⁷ Emailová korespondence s Janou Novákovou

krajky“ a „valencienské krajky“. Množství těchto krajk se prodávalo v lázeňských městech, např. Karlových Varech, Jáchymově nebo Mariánských Lázních.

Obrázek 32: Spolek krušnohorských krajkářek

4.3 ORLICKÉ HORY

Krajkářská centra v Orlických horách se řadí mezi jedny z nejstarších oblastí, prvotní zmínky pocházejí z první poloviny 17. století, kdy se začaly (s přispěním Magdaleny Grambové, jež zde roku 1642 zavedla krajkářské techniky) vyrábět „flanderské krajky“, jejichž kvalita konkurovala dováženým krajkám. Postupem času se tato oblast (v čele s Vambereckem) stala nejvýznamnější oblastí českého krajkářství. Další významná centra vznikala v Žamberku, Rychnově nad Kněžnou, Potštejně a České Rybné.

Vyráběly se zde jemné „valencienské“ a „bruselské krajky“, které patřily k nejlepším v Evropě, další předností tohoto regionu byla „Vláčková krajka“. Vytvářely se zde hrubé krajky přezdíváné jako „půlzlatky“, „sejtky“, „šantaláše“ nebo „placáky“; střední krajky byly pojmenovány jako „pomatené“, „doubravské“, „falešné“ a „žabové“; jemné se nazývaly „rejsované“, „fajnovce“ a „fajnováčky“.

Kromě paličkování se rozšířila i „šitá krajka“, kterou se zabývali hlavně muži. V 19. století bylo v této oblasti přes 2 000 krajkářů, díky oblibě se zde řemeslo krajky udrželo i v době, kdy začala být dominantnější strojová krajka. Roku 1889 vznikla První česká odborná škola krajkářská ve Vamberce. Postupně byly založeny pobočky Školského ústavu uměleckých řemesel v Žamberku, Potštejně, Rybné a Rokytnici nad Orlicí. S krajkářstvím byly spojeny i oblasti Litomyšlska, Mladoboleslavska a Polabí.

Letohrad se (stejně jako město Vamberk) řadí mezi hlavní krajkářská střediska v Orlických horách, dalším střediskem je Rokytnice. Letohradská škola paličkování je pevně spojena s historií krajk. S městem Letohrad a rozšířením krajkářských technik je známá Marie Králíková, která zde vedla krajkářské kurzy, jejichž účastníci rozšířili téma krajky po území celé republiky.

Tyto poznatky potvrzuje následující citace (z krajkářské publikace „Paličkování – rohy, dírky, lístky“): „*Cílem do budoucna je zachovat zájem i nejmladší generace o toto tradiční rukodělné řemeslo. Jeho lektorkám má být dopřán klid na tvořivou práci s dětmi i dospělými. Paličkování je totiž bezvadná a nenahraditelná relaxace v dnešním uspěchaném světě.*“¹⁸

Vamberk je výrazně spojován s „paličkovanou krajkou“ a její historií, která je stará přes 400 let. Dle publikace „Paličkování“ byla krajka do Vamberka přejata z Belgie, Orlické hory se tak staly hlavním centrem krajkářské výroby v Čechách. Dnes je „Vamberská krajka“, známá po celém světě. Tato technika připomíná variantu „bruselské krajky“. První krajkářská škola byla ve Vamberku založena v roce 1889 a její tradice trvá dodnes. V dnešní době se zde vyučuje krajka pro děti i dospělé, aktuálně navštěvuje (dle dostupných zdrojů) zájmové kurzy paličkování v Krajkářské škole Vamberk 60 dětí a 94 dospělých krajkářek (platné k 10. 4. 2018). Škola získává nejvyšší ocenění na krajkářských soutěžích, pořádá každoročně Krajkářské slavnosti a jednou za dva roky Mezinárodní setkání pro krajkářky. Nachází se zde také Muzeum krajky, které má stálou expozici, jež prošla v roce 2014 celkovou rekonstrukcí. Tato expozice obsahuje vývoj krajkářství na našem území v období od konce 19. století, výstavu starých lidových i moderních krajek. Součástí je i tvorba zakládajících představitelk moderní krajky i jejich studentek. Další předností tohoto muzea je videoprojekce znázorňující postup krajkářských technik, především techniku paličkování, kterou si zde návštěvníci mohou vyzkoušet. V roce 2002 vytvořilo Muzeum krajky ve spolupráci s městem Vamberk Bienále české krajky, jejímž patronátem je Dagmar Havlová. Jedná se o soutěžní přehlídku, určenou pro podporu autorské tvorby v oblasti krajkářských technik. Účastníci této přehlídky mohou získat různá ocenění, nejlepší práce jsou vybírány odbornou porotou, skládající se z odborníků na textilní techniky. Vítězná díla v jednotlivých kategoriích jsou následně zakoupena a přidána do sbírek muzea.

---

¹⁸ Citace Dany Benešové, dostupné z: MALÁTOVÁ, Lenka. Paličkování – rohy, dírky, lístky. Brno: Nakladatelství Computer Press, 2006, str. 12

Obrázek 34: Logo „vamberské krajky“

Obrázek 33: Vamberské děti paličkující krajkou, 20. století

Žďár nad Sázavou je považován za centrum pro novodobou krajkou, historicky zde zaujímá důležité místo „síťovaná krajkou“ a síťování samotné. Hlavním příznivcem krajkou je zde Jaroslava Lánová, která rozšiřuje znalosti o krajkářství po okolních obcích a také organizuje dětskou krajkářskou soutěž „Dětské bienále krajky“.

4.4 SLEZSKO

Morava se vyznačuje prací s barevnou přízí, která se barvila kávovou sedlinou nebo šafránem; používaly se kopřivové příze a surové hedvábí přezdívané jako „šmele“, kombinované s jinými nitěmi.

Ve Slezsku krajkářství rozšířila hraběnka Marie Walburga Truchsess-Zeilová, která zde založila školu, ve které se vyučovalo paličkování. V této oblasti se krajky vytvářely především pro vlastní potřebu, proto neexistují dokumenty, které by toto tvrzení podpořily. Krajka se odtud vyvážela do velkých měst, kde se o ně jevil větší zájem. „Slezské krajky“ se řadí mezi páskové s použitím kovových nití.

4.5 ŠUMAVA

Šumava je druhou nejstarší oblastí, kde jsou doloženy počátky krajkářství na našem území. Nejstarším záznamem je (dle publikace „Krajkářství“) list z roku 1587, podepsaný císařem Rudolfem II, který dovoľoval usazení řemeslníků na Domažlicku a v Houstoni. Krajkářství se zde nerozvíjelo rychlým tempem, centrem výroby byla město Houston, Poběžovice a Mutěňín, později se rozšířila na šumavská města Nýrsko, Strážov, Horní Blaná, Chodsko, atd. Do zdejších končin paličkování pravděpodobně zavedl němec Josef Holl, proto termín paličkování se označoval germanismem „klimprování“ a paličky „klimprle“. Od 18. století se

začala, za pomoci hraběnky Ludmily Černínové, zhotovovat „Bruselská“, „Valencienská“, „Flanderská“ a „Sedlická krajka“, která se tvořila pomocí bavlněné nitě, žíně, slámy i zlata a stříbra. Od 19. století začala výroba ruční krajky klesat, důvodem bylo rozšíření strojové výroby. V roce 1899 byla v Sedlici (díky úsilí krajkařky Vlasty Stránecké) založena krajkařská škola.

V krajkařských centrech se paličkovaly jemné krajky podle potřeb zákazníků, později se „flanderské krajky“ stávaly součástí chodských krojů a měšťanských čepců. Ve Strážově se vyráběla drobná „Vláčková krajka“, v Domažlicích jemné „bruselské“, „valencienské“ a „flanderské krajky“, v Nýrsku bavlněné „torchonské krajky“.

Obrázek 35: „Sedlická krajka“

5 RUČNÍ KRAJKY

Ruční krajky jsou výjimečné především pro velkou manuální a uměleckou zručnost a tvůrčí potenciál, kterého je zapotřebí pro jejich vytvoření, neboť každý vytvořený kus je originál, zakládá se na bezchybnosti vzoru a preciznosti zpracování. Krajkářky, které je zhotovovaly a vytváří dodnes, musely mít nepřehledné množství zkušeností a trpělivosti, rozhodující byla přesnost a rychlost, s jakou výrobek zhotovovaly, zároveň musely pracovat velmi rychle, aby si vydělaly na živobytí. Ač to možná nevypadá, i malý kousek krajky zabere nemálo času a čím zajímavější vzor, tím více času zabere jeho zpracování. Nejlepší krajkářky se vyznačovaly tím, že dokázaly vytvořit bezchybnou, složitou krajku ve velmi krátké době.

(Jednotlivé techniky jsou řazeny abecedně.)

Obrázek 36: Paličkovaný obrázek

5.1 DRHANÁ KRAJKA

„Drhaná krajka“, neboli „macramé“, je tvořena z uzlíků, které na sebe různě, ale pevně navazují a dohromady tvoří detailně propracované vzory. Používá se jako ozdoba na šaty nebo boty, vytvářejí se kabelky, závěsy, plastiky, stínidla, pásy i šperky. Mezi známé patří především „náramky přátelství“, které jsou tvořeny „s trpělivostí a láskou“ k člověku, kterému má být odznakem přátelství. S pomocí „bužírek“ (bužírkou jsou nazývány tenké duté provázky z umělé hmoty) se dají vytvářet přívěsky na klíče, drobné ozdoby nebo přívěsky.

Jako základ pro výrobu „drhané krajky“ jsou označovány dva základní uzly, plochý a žebrový uzel. Při opakování nebo kombinovaném vázání těchto uzlů pod různým úhlem a v různých směrech se vytváří mnoho variant. Dále je také možné přidávat různé dekorativní prvky, např. japonské, turecké nebo čínské uzly, splétání, ovazování nebo pikotky.

5.1.1 Historie

Označení „macramé“ je (dle publikace „Současné trendy drhání“ Donatelly Ciottiové) odvozeno z arabského slova „mährama“, což znamená šátek. Tento výraz označoval široké šátky, které nosili muži i ženy na hlavách; vyznačoval se zdobenými třásněmi. Dalším přeloženým označením je třepení, třásně nebo obruba - svůj původ má z historie, kdy se třásně vázaly k pevným výrobkům. Konečnou verzí byly celé drhané textilie, které měly působivý charakter textilních lemů, sloužících především pro okrasu ubrusů, církevních ornátů nebo oltářních rouch (ornát je svrchní liturgické mešní roucho užívané v církvi).

V Evropě se tato technika začala objevovat v průběhu 14. století, především v Itálii, Francii a Španělsku. Kvůli špatné trvanlivosti materiálu je historie této techniky málo zaznamenána a doložena, přesto existuje několik záznamů, které potvrzují rozvoj v 15. století v Itálii a Francii. Dále je uváděno, že svou popularitu získala v 19. století u námořníků, kteří trávili svůj volný čas na cestách vytvářením různých variací „plochého uzlu“, určeného k funkčním i dekorativním účelům, jako jsou např. třásně k lodním zvonům, potahy u kormidel, sítě nebo stínidla u lamp. Při rozvoji strojní techniky začalo řemeslo drhaných uzlů ztrácet na důležitosti. Od 20. století se postupně začaly objevovat různé užitkové předměty, které byly drhané v určitém stylu. Dodnes se vyskytují lidový umělci, kteří drhané výrobky (především v podobě kabelek a šál) vyrábějí v národním duchu. Řadí se mezi ně Portugalsko, Mexiko a Ekvádor. Dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“ se drhání stalo od druhé poloviny 20. století velmi oblíbené i u nás.

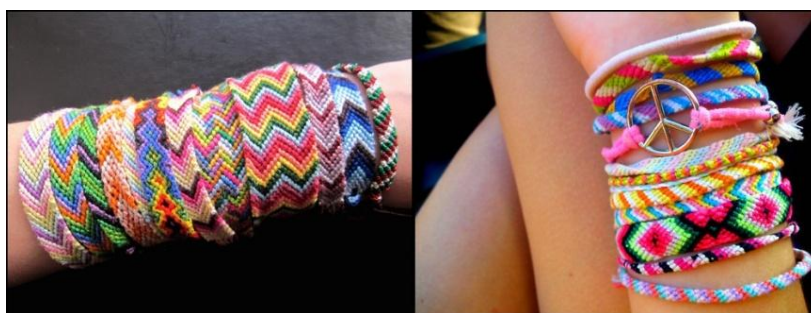
5.1.2 Pomůcky

Pro výrobu drhané krajky je nejpodstatnější správný výběr přízí a nití, který je velmi rozmanitý díky dnešnímu širokému sortimentu. Dle publikace „Uzly“ Laury Williamsové a Elisy Mannové jsou vhodné široké i tenké nitě, všechny však musí být velmi pevné a kroucené (nesmí se třepit). Mezi nepoužívanější patří bavlněné příze, neboť mají na výběr pestrou škálu odstínů i množství velikostí. Konopné příze se naopak používají výhradně v přírodních barvách, vlákno může být jak lesklé, tak matné. Lněná vlákna mají dlouhou osnovu a jsou tak nejvhodnější pro tvorbu trásní. Čisté hedvábí je považované za skvělý materiál díky své trvanlivosti a barvám, proto se z něj vyrábí známé „náramky přátelství“, u nichž hraje trvanlivost důležitou roli. Při propojení s perlami nebo korálky vytváří jemné ozdoby na krk.

Na náramky jsou vhodné bavlněné nitě s příměsí vlny, jejichž vlákno je velmi měkké. Speciálním vláknem je rezná nit, která je díky své pevnosti a kroucenému vláknům vhodná pro jemné zpracování. Hrubší vlákna (juta, sisalové lýko, popřípadě provaz) se využívají u etnických a rustikálních výrobků.

Umělá vlákna jsou vhodná pro všechna odvětví drhaných výrobků. Mezi silné příze tohoto typu se řadí především značka „Kordonet“, dalším využívaným typem příze je saténová šňůra, jejíž polyesterové vlákno je vhodné na tvorbu dekorací.

Na ozdobu drhaných výrobků lze použít různé ozdoby, které se umístí v blízkosti uzlíků - jedná se o korálky, perličky, přívěsky, drobné stříbrné drobnosti, barevné i dřevěné kuličky; mohou se použít i kroužky, hůlky na zavěšení nití, láhve, dřevěné košíčky vhodné k oplétání, lakované rámečky pro „obrázky do okna“. Ke každodennímu použití se využívají přezky, háčky, držadla i spony pro vytvoření speciálních atraktivních výrobků.

Obrázek 37: „Náramky přátelství“

Pro výrobu náramků je důležitý zavírací špendlík, šídlo, pravítko, nůžky a kvalitní příze, nejlépe hladká bavlněná nebo hedvábná, nejvhodnější jsou klasické vyšívací příze, které mají

po celé délce stejnou tloušťku, např. značka „Ariadna“, „Anchor mulinka“ nebo „Perlovka“. Výrobu náramků je možné doplnit korálky nebo kamínky.

5.1.3 Druhy uzlů

Nejpoužívanější typy uzlů, používaných pro techniku drhání jsou čerpány: z publikací – „Škola drhání“ Ertsébet Pagonyové, „Uzly“ autorem Laury Williamsové a Elisy Mannové, „Současné trendy drhání“ Donately Ciottiové, „Drhání“ Inge Walz; „Vyrábíme z provázků a jiných materiálů“ Pavla Tomeše a webových zdrojů - <http://gord.gringo.cz/Uzly/index.html?Text=ZU-DrhaniUzly.html>.

„**Čtvercový uzel**“ – vzniká ze čtyř nití, opakováním vzniká čtvercový, postupně obdélníkový výrobek. „**Fikový uzel**“ – vytváří se pomocí dvou vedoucích a dvou vázacích nití, na začátku a konci uzlu je „tkalcovský uzel“, uzly mezi nimi mají různě silné utažení. „**Frivolitkový uzel**“ – uvazuje se na jednu libovolnou stranu, je možné jej použít u libovolného počtu nití. „**Gobelínový uzel**“ – klasický uzel vytvářející pevnou, rovnou plochu, určený pro tvorbu gobelínů. „**Jednoduchý uzel**“ – slouží ke spojení několika nití, používá se na začátcích a koncích. Pokud se použije několik „jednoduchých uzlů“ za sebou, vznikne tzv. „vinutý uzel“. „**Josefínský uzel**“ – dekorativní uzel, vytváří se především ze silných, barevných přízí. „**Kapucínský uzel**“ – slouží k zakončení práce. „**Kroužkový uzel**“ – tvoří se ze dvou nití, uzly se vytváří po celou dobu na jednu stranu. Na vodící niti se vytvoří šroubovitá stočená šňůra. **Oka a očka** – vytváří ozdobná krajová oka z „jednoduchých uzlů“, pracuje se s jednou nití. „**Perlový uzel**“ – přezdívaný také jako „hráškový“, se váže ze dvou vedoucích a dvou vázacích nití. „**Plastický uzel**“ – vytváří soudeček, jedná se o ozdobu na uzlu určenou pro dekorativní účely. „**Ploché uzel**“ – vytváří se ze čtyř nití, střídají se zde vodící a pracovní nitě. „**Rypsový uzel**“ – váže se ze dvou nití, používá se ke zpevnění okrajů. „**Řetízkový uzel**“ – k vytvoření tohoto uzlu je potřeba dvou nití. „**Smyčkový uzel**“ – k tomuto uzlu je zapotřebí jedna vázací a jedna vedoucí nit. „**Spirálový uzel**“ – dekorativní uzel vytvářející spirálu. **Strapce** – ozdobné konce, slouží jako dekorace výrobku. „**Tkalcovský uzel**“ – vytváří se pomocí libovolného počtu vedoucích nití a dvou vázacích nití. „**Vlnkovitý uzel**“ – skládá se nejméně z jedné vedoucí a dvou vázacích nití. „**Žebrový uzel**“ – skládá se ze dvou oček, plete se diagonálně nebo vodorovně.

5.1.4 Shamballa náramek

Vzhled „Shamballa“ náramku je inspirovaný indickou kulturou a zároveň moderním designem. Název je odvozen z tibetské legendy, podle které existuje na zemi místo, kde se

potkává nebe se zemí, tzv. „ztracený pozemský ráj“, který je nazývaný „Shamballa“. Slovo „shamballa“ má symbolizovat mír, klid a štěstí.

Podle Buddhova učení, by náramky měly ovlivňovat dharmáčakru, která se nachází v srdci každého z nás a má symbolizovat mysl, navozovat duševní pohodu a klid v duši. Podle podpůrců tohoto směru tyto náramky pomáhají překonat strach, nenávisť i závist, přinášejí mír, klid a štěstí. Nosí je i některé známé osobnosti, např. zpěvačka „Beyoncé“ nebo rapper „Rytmus“.

„Shamballa“ náramky jsou vyráběny z voskovaných bavlněných nebo nylonových šňůrek, doplněné o korálky anebo kamínky. Díky uzlíkům na koncích jsou uzpůsobeny pro různé velikosti předloktí. Některé náramky a náhrdelníky tohoto typu jsou doplněny polodrahokamy, které mají údajně léčebné vlastnosti.

Správný „Shamballa“ náramek by měl obsahovat kámen hematit, který má ocelově šedý povrch a na svou velikost je poměrně těžký. Léčebné schopnosti tohoto náramku - kamene, by měly uzemnit, uvést tělo do rovnováhy, odstranit nepříjemné neduhy, nastolit klid a harmonii. Také má zabránit negativní energii, aby neohrožovala osobní auru.

Hematit je klencový minerál - chemickým vzorcem Fe_2O_3 (oxid železitý), který je nejvýznamnější rudou železa, obsahem je převážně neprůhledný se silným kovovým leskem. Na Mohsově stupnici tvrdosti má označení mezi 5. až 6. stupněm. Název je odvozen z řeckého „haimatius“ - krvavě rudý. Naleziště tohoto materiálu jsou po celém světě, dle některých odborníků má ochraňovat, napravovat nevyváženost a neduhy, zvyšovat sebevědomí, přispívat k soustředění, zlepšovat paměť, zahánět nespavost, pomáhat s překonáním špatných návyků.

Obrázek 38: „Shambala“ náramek

5.2 FRIVOLITKOVÁ KRAJKA

Anglicky „tattooing“ (frivolitky) - této technice se také (dle publikace „Frivolitková krajka“ Hany Hořákové) přezdívá uzlování, neboť v českém jazyce nemá doslovný překlad. Její název je odvozen z francouzského „la frivolité“. Frivolitky a „frivolitková krajka“ patří k méně známým technikám ručních prací, jedná se o práci s volnými nitěmi. Touto technikou lze vytvořit dekorace, šperky, textilie i obrázky. Mezi hlavní charakteristiku „frivolitkové krajky“ patří její velmi zdobný vzor plný obloučků, oček, klíček a slziček, vytvořených vázanými uzlíky a doplněné o korálky, perličky nebo kamínky.

5.2.1 Historie

Dle publikace „Frivolitková krajka“ Jarmily Krškové, mají frivolitky původ v orientálních zemích, postupně se tato krajka rozšířila na všechny kontinenty. Za jejího předchůdce je považována technika „macramé“, ze které později vzniklo síťování a frivolitky, jež se staly oblíbené pro svůj jemný, dekorativní vzhled. První pomůckou byla „frivolitková jehla“ - předchůdce člunku (pomůcka pro frivolitkování), který dle historických zdrojů vznikl v 19. nebo 20. století, kdy tato technika (dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“) dosahovala největšího rozvoje. První typy člunků byly velmi jednoduché a dřevěné.

Obrázek 39, 40: Frivolitkování

5.2.2 Pomůcky

Mezi pomůcky se řadí především veliký výběr člunků, které jsou nejdůležitější, mají různé velikosti a jejich tvar je určený pro snadný úchop a manipulaci. „Velké člunky“ se používají při práci s hrubou přízí, jako je např. vlna, malé naopak u jemných nití - většina jich je vyrobena z plastu. Dělí se na „**člunky se schovanou nití**“, které mají uvnitř prostor pro uschování příze nebo obsahují vyjímatelnou cívku, na niž se navine příze - nepřekáží ani se zbytečně „neumaže“ nebo neponičí. Tvoří ho dvě vrchní oblouková ramena, která mají boky uzpůsobená ke snadnějšímu použití - na nichž je háček, špička nebo oválná zakončení. Tyto typy se dají různě kombinovat, háček i špička usnadňují práci - háček slouží ke spojování spojů, špička k páráni uzlíků, zaoblené rohy jsou vhodné pro začátečníky. Výhodou „člunků s cívkou“ je jejich snadné navíjení. Druhým typem jsou „**otevřené člunky**“, na které se příze namotá zvenku přes povrch člunku, takže vlákno není nijak chráněné, naopak pojme více příze - tento typ se vyrábí v mnoha originálních provedeních (ale práce s nimi není „pohodlná“).

Nejčastěji používaným typem je „**jednoduchý člunek**“ s bodcem na obou stranách. Dále existují tzv. „keltské člunky“, které jsou mimořádně tenké, takže je možné je různě provlékat. Při práci je možné pracovat s jedním nebo dvěma člunky souběžně, díky tomu je technika obohacena o komplikované motivy, které vytváří pestrobarevné složité krajky.

Používané vlákno musí být pevné a hladké, mezi nejpoužívanější patří háčkovací a vyšívací příze, např. „Perlovka“, „Sněhurka“, „Kordonet“, „Maxi“, „Monika“ nebo „Anchor“. „Frvolitkové krajky“ je možné vytvářet i z provázků, drátků anebo šicích nití.

Dále je k práci vhodná „**frivolitková jehla**“ - jedná se o dlouhou tupou jehlu, která nahrazuje člunek; háček, který se hodí ke spojování jednotlivých slziček; šablona, potřebná k vytvoření pravidelných tvarů. Využitelná je i obyčejná jehla, potřebná k „zapošití“ zbylých konců do krajky, spínací špendlíky a nůžky.

Obrázek 41: Člunek s bodcem

5.2.3 Postup

Základem je „frivolitkový dvojuzlík“, který se kombinuje se slzičkami, obloučky, ozdobnými uzlíky a pikotkami (pikotka je ozdobná smyčka mezi dvěma uzlíky), které v různých kombinacích vytvářejí mnoho vzorů. Hana Hořáková ve své publikaci „Frivolitková krajka“ uvádí, že existují i složitější techniky, při kterých se využívá rozdělených slziček a obloučků, falešných slziček a pikotek, kroucených pikotek, „dvojitých“ i trojitých pikotek, keltských pikotek, sedmikráskových pikotek, „propletených pikotek“, bloků, cibulkových slziček, lístečků, paličkování, „šité krajky“ nebo přidávání korálků.

Existuje několik postupů pro vázání frivolitek (dostupných v publikaci „Frivolitková krajka“ autorky Jarmily Krškové), prvním z nich je tzv. „klouzavý způsob“, který se řadí mezi nejpoužívanější. Dále pak tzv. „smyčkový způsob“ a „upravená stará metoda“.

5.3 HÁČKOVANÁ KRAJKA

Háčková krajka se (dle publikace „Háčková krajka“ Voglie Di Creare) nejčastěji vytváří v bílém nebo béžovém provedení. Existuje mnoho dekorativních technik, z nichž většina je využívána pro zdobení textilu nebo slouží jako samostatná dekorace. Jednotlivé motivy této krajky byly označovány jmény „vycházející ze země“, např. růžička, kopretina, klas nebo hrozen.

Obrázek 42, 43: Háčkový doplněk

5.3.1 Historie

Voglie Di Creare ve své publikaci „Háčková krajka“ uvádí, že vznik této krajky není přesně známý. Další krajkářské zdroje uvádějí, že háčkování vznikalo společně s pletením, neboť archeologové našli v hrobech zachovalé zbytky háčkové síťky na vlasy z doby

bronzové. Háček se začal používat v Německu od 16. století, odtud se následně rozšířil do celé Evropy. Největší rozvoj je zaznamenán v 19. století, kdy byly oblíbené textilie, které napodobovaly „šité renesanční krajky“. „Háčkovaná krajka“ se stala oblíbenou v oblasti Itálii - Sardinie, Sicílie anebo Friuli, kde se vytvářely prýmky, určené na zpevnění účesů, části oděvů - od kabátků, živůtků a spodniček přes čepice, až po povijany (deka pro batolata). Moderními se stávaly dekorativní doplňky v bytě, především ozdobné polštáře a příkrývky, vznikaly obaly na rukavice, kapesníky i kávové konvice. Hospodyně měly „háčkovanou krajkou“ ozdobené prádlo, police, skříně i příborníky.

Ke konci 19. století došlo (dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“) k významnému rozvoji háčkovaných motivů. Objevovaly se nové stehy, např. „ruský“, „šňůrkový“, „hvězdový“ nebo „tuniský“. Vznikaly charakteristické techniky, jako je „bosenské háčkování“, znázorňující tkanou látku nebo „tuniské“, které připomíná pleteninu. Nejznámější je však „irské háčkování“.

V 21. století vznikl nový styl, nazývaný „Trapillo“. Tento typ výroby je možné zařadit do podskupiny háčkovaných technik, neboť se jedná o splétání látkových proužků (tzv. špaget) na způsob háčkování.

5.3.2 Pomůcky

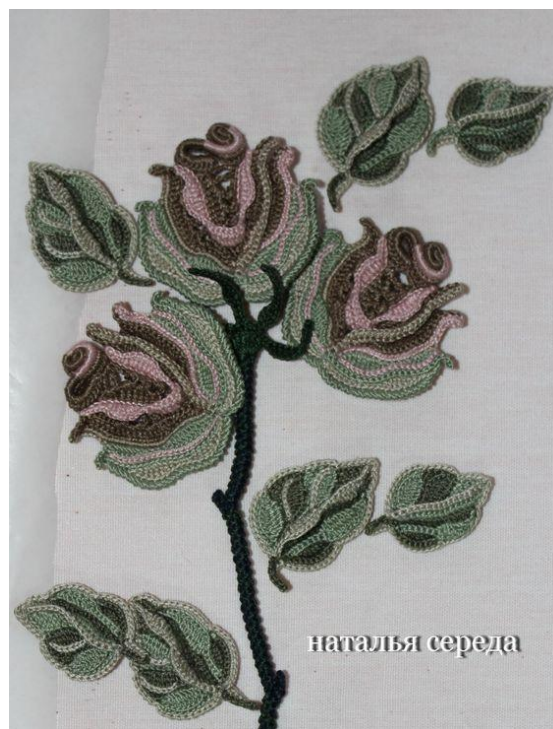
K háčkování je podstatný pouze háček a příze. Od jeho velikosti se odvíjí i síla příze. Háčky jsou číslovány od 0 do 16 - čím vyšší číslo háčku, tím tenčí příze je pro práci potřeba. Při jejich koupi je nutné dbát na mělkou a krátkou hlavičku.

Pro tuto techniku je vhodná jakákoliv příze, od jemných bavlněných přízí až po tuhé lýko nebo tkaničky od bot. Avšak pro krajkové vzory je nejvhodnější tenká bavlněná příze, jejíž vlákno je speciálně ošetřeno a zpevněno. Mezi další pomůcky se řadí nůžky, krejčovský metr a jehly.

5.3.3 Postup

Základem této krajky je (dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“) háčkovaný řetízek, na kterém se následně vytvářejí filetová okénka nebo řady sloupků. Dalším typem je smyčka, vytvořená nahozením příze. Různým nahazováním a spojováním smyček vznikají jednotlivé techniky. Existují také speciální, ozdobné techniky, při kterých se vícekrát nahazuje sloupek - vytváří se tak pikotka, pecička nebo křížový sloupek.

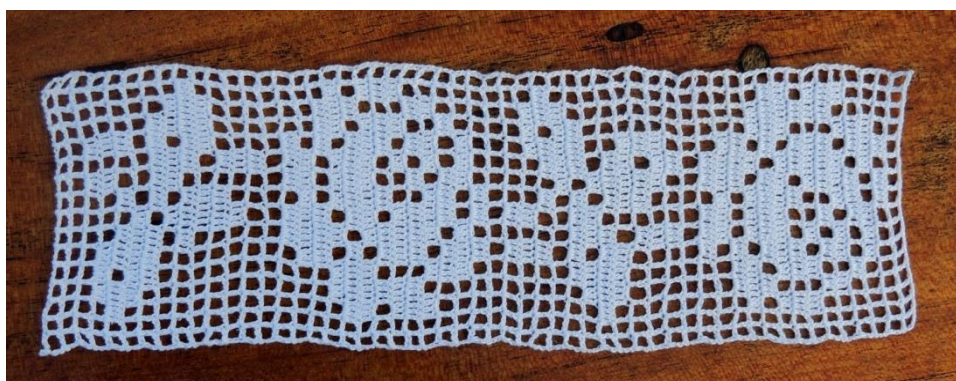
Vložky mají na rozdíl od krajků dlouhé, rovné okraje - pokud jsou tyto okraje opatřené pikotkami, vějířky nebo obloučky, mluvíme o portách.

Obrázek 44, 45: Háčkový doplněk

5.3.4 Druhy háčkových technik

Filetová krajka – řadí se mezi nejjednodušší a nejnámější techniky „háčkové krajky“. Je charakteristická střídáním prázdných okének a řídkého nebo hustého háčkování, jejichž různou obměnou vznikají vzory. „Filetovou technikou“ je možné uháčkovat veškeré vzory, určené pro „křížové vyšívání“. U „filetové krajky“ je důležitá pečlivost při vypracování okrajů.

Obrázek 46: „Filetová krajka“

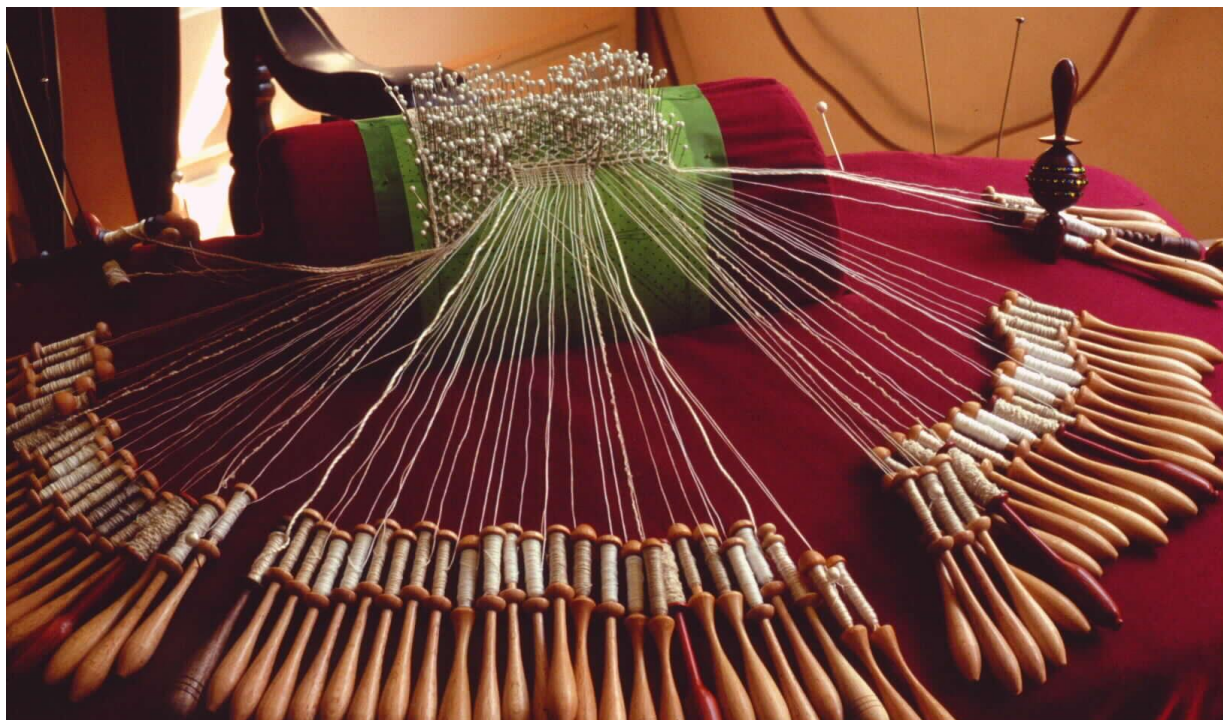
Irská krajka - vznikla (dle publikace“ Textilní výtvarné techniky“) v 19. století v Irsku, největší rozvoj však nastal ve 20. století. Jednalo se o pokus napodobit starou techniku „šité benátské krajky“, která pochází z doby renesance. Největší rozvoj „Irské krajky“ byl zaznamenaný v Dublinu a Belfastu - přesto je považována za nejmladší techniku v oboru krajkářství. S její „pomocí“ vznikaly sedla společenských šatů, límce, manžety, kabátky i celé šaty. Podstatou této krajky jsou plastické háčkované motivy - kvítky, větévky, kroužky a propojované háčkované sítě.

Obrázek 47: „Irská krajka“

5.4 PALIČKOVANÁ KRAJKA

Paličkována krajka vzniká pomocí překládání nití, navinutých na dřevěných paličkách, umístěné na připraveném vzoru, jenž je připevněn na podušce. Pro práci s paličkovanou krajkou je třeba velké zručnosti, trpělivosti, zkušenosti a dovednosti. Pomocí této krajky vznikají umělecká díla, která jsou vždy zhotovena s precizností a jemností. Tato technika se dříve využívala jako levnější varianta šité krajky, dnes nachází uplatnění jako ozdoba textilu, doplněk nebo prostorový výrobek.

Obrázek 48: Paličkování

5.4.1 Pověst

O vzniku „paličkové krajky“ koluje mnoho legend a pověstí. Mezi nejznámější se řadí pověst, zobrazená v následující citaci:

„Ve městě Bruggy žila krásná dívka jménem Serena. Milovala mladíka jménem Arnout, ale nemohla si ho vzít za muže, protože musela stále sedět u kolovrátku a příst, aby uživila své čtyři sestry a čtyři bratry. Byla smutná a nešťastná. Až jednou se při procházce posadila pod strom, zasnila se a usnula. I strom zesmutněl a uronil stříbrné nitě, které na její zástěrce vytvořily překrásný vzor. Serena doma ustříhla nit z kolovrátku a upaličkovala krajku s tímto vzorem. Krajka byla tak zvláštní a krásná, že ji hned koupil bohatý kupec. A tak Serena paličkovala další a další krajky se vzorem, který jí napověděl sen, spánek a strom. Mnoho lidí

pak její krajky kupovalo a Serena zbohatla. Vzala si Arnouta za muže až žili spolu šťastně až do smrti.“¹⁹

Podobně je známá i pověst o vzniku „paličkované krajky“ s půdicí, které zastávají v odvětví paličkované krajky důležité postavení:

„Na pobřeží Jaderského moře v Dalmácii žil mladý rybář. Zasnoubil se s krásnou dívkou, která pro něj zhotovila novou síť jako dárek. Když ji poprvé vrhl do moře, vylovil jen kusy mořské trávy a kousky bílého korálu. Záhy poté byl odveden, aby sloužil v benátském loďstvu. Truchlící dívce po něm zbyla jako vzpomínka pouze poškozená síť, kterou začala opravovat, zacelila děravá místa tak, že na nich z nití zhotovila napodobeniny korálů a spirálek mořské trávy. Efekt byl tak krásný, že začala dostávat objednávky. A tak začala vyrábět paličkovanou krajkou se síťovou půdicí.“²⁰

Obrázek 49: Paličkovaný obrázek

---

¹⁹ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 7

²⁰ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 12

5.4.2 Historie

Dle publikace „Krajkářství“ autorek Aleny Vondruškové a Ivy Proškové se první zmínky o počátcích „paličkované krajky“ dají hledat už ve starověkém Egyptě, kde při analýze oblečení mumii a jejich sarkofágů byly nalezeny zbytky kraje i první paličky. Nejstarším nálezem v Evropě jsou (dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmký“) kostěné paličky ze 4. stol. n. l., pocházející z Kypru. Dále se také dokládá technika síťování, která byla jakýmsi předvojem paličkování.

Dle jiných dokladů, uvedených v publikaci „Paličkujeme“ Márie Trandžíkové, vznikla „paličkováná krajka“ v 16. století v Itálii, odkud se později rozšířila do celé Evropy. Většina pramenů z této doby je sporná, neboť není doložena obrázky, které jsou jako jediné považovány za věrohodný zdroj. Byzantské písemné prameny hovoří o krajce jen ojedinele.

Významné místo měla krajka díky kněžským ornátům (jedná se o mešní roucho užívané v církvi).

„V roce 1246 objednal papež Inocent VI. ornáty. V oficiálním dopise anglickému opatovi nařizuje, aby dílo bylo zdobeno technikou, již nazývá „anglické dílo“ nebo „jeptišská práce“. Jako jeptišská práce se později v Anglii a často i v jiných zemích západní Evropy označovala právě paličkovaná krajka.“²¹

„Paličkovaná krajka“ se zásluhou Benátčanů rozšířila v 15. a 16. století do západní Evropy, prostřednictvím tištěných vzorníků se šířily i dobové renesanční vzory - mezi první tištěné vzorníky patří „Esemplario dei lavori“ z roku 1530 od Nicola d'Aristotela nebo „Le Pompe“ z roku 1557, jejíž autor uvádí: *„Tyto krajky jsou nejen krásné, ale také užitečné a potřebné“*²²

V 18. století se Habsburská monarchie snažila pomoci zchudlým obyvatelům - rozvíjela proto vzdělání a podporovala obyvatelstvo v odvětvích domácí výroby, to mělo vést ke zlepšení hospodářské situace. Začalo se formovat odborné školství, byly snahy o ekonomické podpoření krajkářství, zaváděla se ochranná opatření proti dovozu.

Velký zájem na rozvoji krajky v českých zemích měla Marie Terezie, která (dle publikace „Krajkářství“) prosazovala rozvoj krajkářství - vytvořila vzdělávací program pro prostý lid, podporovala všechny typy svobodného podnikání a jejich rozvoj. V roce 1755 odstranila

---

²¹ VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 11

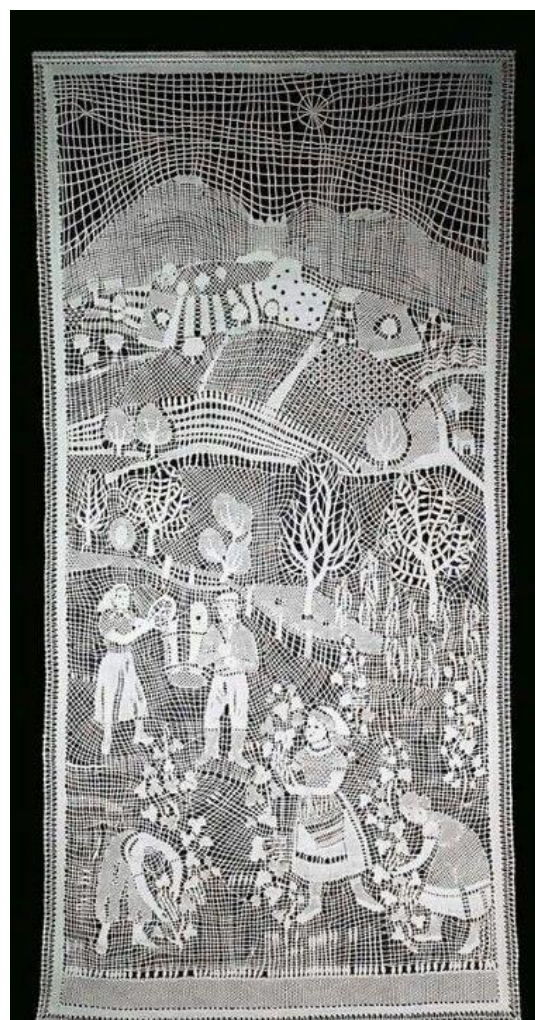
²² VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 13

cechovní úřad, a tak bylo krajkářství prohlášeno za svobodné podnikání - lidé začali neomezeně prodávat své krajky na městských trzích. V této době byl pro monarchii prioritou chov koní (pro armádu), hutnictví železné rudy (výroba zbraní) a výroba krajek. Ty se staly součástí uniform důstojníků a úředníků. Díky pěstování lnu byly Čechy zdrojem a výrobnou tradičního textilu. František I. Lotrinský (manžel Marie Terezie), byl vynikající podnikatel a patřil ke spoludávatelům „Východoindické společnosti“, která se zabývala vývozem krajek do zahraničí. Vznikaly krajkářské společnosti a krajkářská „městečka“, s rozvojem strojní krajky. Dnes se technikou krajkářství zabývají ženy a dívky především ve volném čase, málokdo se tomuto řemeslu věnuje profesionálně, přesto se pořádají kurzy a zhotovují se výrobky na zakázku.

Obrázek 50: Paličkové šperky

Obrázek 51: Paličkový obraz

5.4.3 Pomůcky

Poduška - Nazývaná také herdule, peřinka nebo válec. Existuje mnoho druhů, v Čechách se nejvíce uchytily válcové herdule, které mají pilinovou nebo senovou výplň. Na povrchu je třeba mít látkový obal, nejlépe dvě vrstvy, neboť vrchní obal se musí kvůli opotřebení občas vyprat. Poduška by měla být pevná a tvrdá - aby se vzor ani vytvářená krajka nepokroutila. Vytvoření herdule není nijak složité - proto je možné si ji vyrobit i doma, přestože existuje mnoho spolehlivých obchodů, kde je možné sehnat všechny potřebné pomůcky na paličkování.

Jiné typy herdulí mají kulatý, rukávníkový, podlouhlý nebo plochý tvar. Průměrná válcová herdule má cca 35 cm na délku. Na velikosti válce je závislá velikost vytvářené krajky - proto jsou výhodné válcové podušky, u kterých je možné krajku postupně odšpendlovat a pokračovat v práci bez přerušování. Pro každý kraj a zemi je typický jiný typ podušky.

Obrázek 52: Paličkovací válec

Paličky - přezdívá se jim také „panenky“, „klepně“, „klepočky“, „klaničky“, „klepaně“, „kliplé“. V Česku se používají dva typy paliček – „pláštíkové“ a „bezpláštíkové“, pro každý kraj a zemi jiný typ paličky - jejich vzhled také závisí na typu zhotovované krajky. Paličky se vyrábí z tvrdého dřeva, výjimečně z plastu nebo kovu (ty jsou ale velmi nepraktické a

nepoužívají se). Dříve se využíval vrbový proutek nebo kousek „klacku“ - s těmito „paličkami“ se (dle dostupných publikací) v Brazílii paličkuje dodnes. Mezi nejvíce oceňované patří paličky ze švestkového dřeva. Kvalitní, zdobené paličky se dodnes řadí mezi nejcennější ozdoby krajkářky, proto jsou nejkrásnější kousky vyřezávané, zdobené korálky, zvonečky i malbou. V Anglii byly módní zlaté, stříbrné a slonovinové paličky - určené pro šlechtice, v chudých oblastech se dříve používaly rybí kosti - podle nichž později vznikl název „kostěná krajka“. Na Slovensku bývalo zvykem, že dívce soupravu paliček vyřezal její nastávající. „Pláštíkové paličky“ - mají sukénku (plášťík, trubičku), která chrání nit,

Obrázek 53: Typy paliček

schovanou uvnitř před ušpiněním, zacucháním nebo poničením. Tyto paličky se využívají v Čechách a v Německu. „Bezpláštíkové paličky“ (naháče) - mají nit namotanou na horní části paličky (krček) a drží se za dolní část, která je rozšířená pro snadnější úchop, při navíjení příze je nutné nit navíjet doprava (u pláštíkových paliček doleva). „Bambulkové paličky“ - původně pocházejí z Belgie, jsou známé z okolí Vamberka, kde se hojně používaly. „Vláčkové paličky“ - jsou velmi lehké a tenké, jsou určené pro výrobu „vláčkové krajky“, která je velmi jemná.

Obrázek 54: Ozdobné paličky

*Obrázek 56:
Vyřezávané paličky*

Obrázek 55: „Bambulkové paličky“

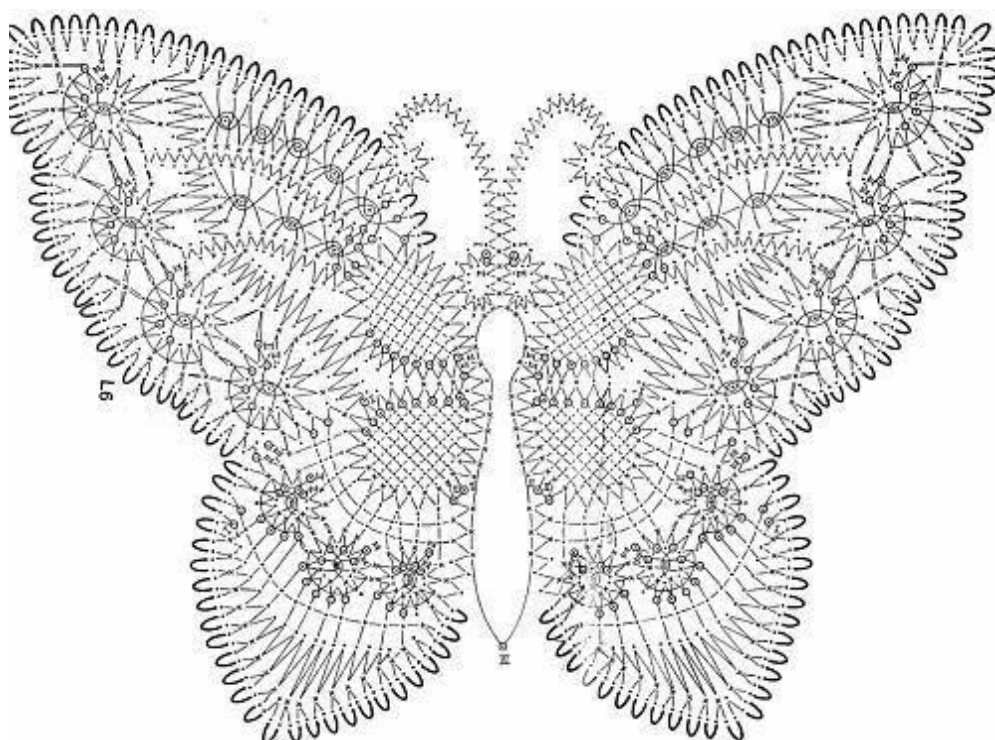
Příze – nejvhodnější je bavlna a len - přírodní materiály, které si dříve krajkářky vyráběly samy. Klasické příze na paličkování by měly být bílé, dvakrát spřádané. Dále se používá hedvábí, konopí, zlaté a stříbrné nitě (především značka „Ariadna“), vlna, juta nebo dracouny (smíšená třpytivá příze). Dříve se používaly koňské žíně, kopřivy i sláma, dnes jsou oblíbená syntetická vlákna. Příze vzniká z jednotlivých vláken, které se urovňají pomocí protahování a pročešávání (na přibližně stejnou tloušťku), vytvořené vlákno se stáčí, čímž příze získává pevnost. Obecně platí - čím vyšší číslo příze, tím je tenčí. Na smykování (dokončovací práce při paličkování) se používají tenké šicí nitě.

Podvinky – jedná se o kreslené nebo tištěné nákresy, skici, návrhy budoucího výrobku. Dříve se používaly jen podvinky s vypíchanými tečkami, dnes jsou zvýrazněny všechny linie krajky. Kopírování podvinků se dříve dělalo přes kopírovací papír, tužkou, pomocí modelu

hotové krajky, chemikáliemi nebo tzv. „modráků“, kdy se použily chemikálie na přenos vzoru pomocí bílých čar a modrého papíru.

V dnešní době jsou podvínky velmi obsáhle popsány - doplněné o značky a popisky. U vytisknutých podvínků je dobré papír podlepit čtvrtkou a vrchní část přelepit izolepou. Pomocí počítačů je možné hotové krajky skenovat a vytvářet tak nové, lepší vzory. Existují i programy na vytvoření vlastního podvínku.

Obrázek 57: Podvíněk

Podstavce, stojánky - na podstavci musí být poduška dobře upevněná - nesmí se nijak kývat, posouvat ani otáčet. Pro normální herdule se používá nízký dřevěný podstavec - určený přímo na stůl, nebo se herdule umístí do vysokého dřevěného stojanu, který se postaví na zem. Místo podstavce je možné použít košík, ošatku, případně i šuplík nebo truhlík. Stojánkům se přezdívá také „stávek“ a na Slovensku „krosienky“.

Špendlíky – vynalezení špendlíku bylo zásadní pro rozvoj jemných, drobných krajk. Dle dostupných zdrojů se na našem území užívaly už ve 14. století, odtud si je Anna Česká odvezla do Anglie, kde tato pomůcka nebyla známá.

U jednodušších technik špendlíky (díky vzoru a síle materiálu) nebylo zapotřebí. V některých zemích místo nich posloužily trny, ostny nebo třísky.

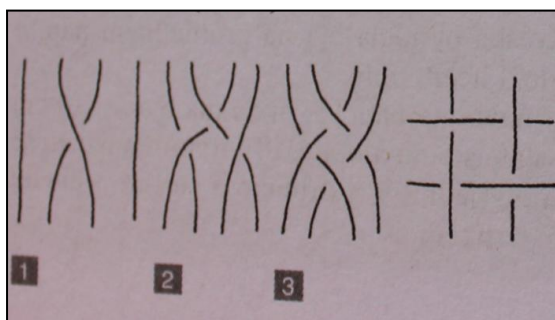
Dnes se používají dlouhé kovové špendlíky s malou hlavičkou, různé typy se mohou lišit dle techniky krajky. Kovové špendlíky jsou nutné kvůli následnému napařování krajky - plastová hlavička by se „roztekla“.

Ostatní pomůcky – mezi další potřebné pomůcky se řadí: malé ostré nůžky, háček, magnet, navíječ paliček, tvrdý papír, izolepa, nůžky na papír, lak na vlasy, plátno, žehlička.

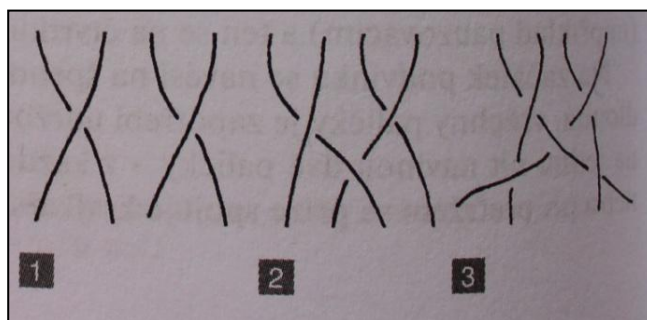
5.4.4 Základní techniky

Základem pro výrobu paličkované krajky je pár paliček, obvykle se pracuje se dvěma páry paliček. Mezi základní vazby se řadí: **křížení** - vždy se překládá pravá palička přes levou; mezi dvěma páry druhou paličku přes třetí. **Nahazování** (kroucení, točení) – v každé ruce se nahazuje pravá palička přes levou paličku. **Řetízek** – vzniká střídáním křížení a nahození mezi dvěma páry v potřebné délce. **Plátno** - vytváří se křížením, nahozením a druhým křížením mezi dvěma páry, tedy čtyřmi paličkami. **Polohod** - skládá se křížením a nahozením mezi dvěma páry. **Spojky** - vytvářejí se pro propojení dvou krajek, většinou za pomoci háčku. **Přiháčekování** - slouží ke spojení krajky, přiháčekovává se jeden pár k očku nebo kroucenému páru v kraje za pomoci tenkého kovového háčku.

Půdice – jedná se o název pro základ (tedy půdu) krajky, ve které se vytvářejí vzory a obrazce různými technikami. Tato technika nemá vodivý pár. „Buňková půdice“ - vytváří pomocí řetízků šestiboká oka ve tvaru včelí plástve. „Dírková půdice“ - tuto půdici tvoří diagonální síť, která vzniká pomocí kroucených párů, základem je plátno. „Hrachovina“ - tato technika půdice vytváří šestibokou hvězdicí, vytvořenou z trojúhelníků, která je tvořená z kroucených párů. „Hráška“ - vytváří šachovnicovou půdici s různými výplněmi čtverců. „Valencienka“ - tato půdice má čtvercový úhlopříčný základ, vytváří šestiboká oka pomocí řetízků. „Vláčka“ - je typ půdice, která vytváří šestiboká oka, která na sebe šikmo navazují, základem je polohod.

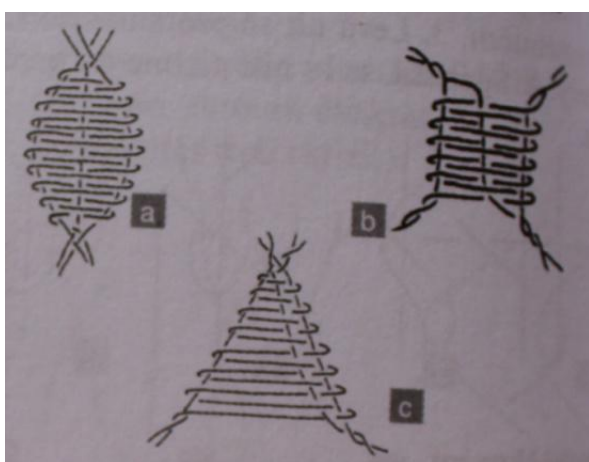
Obrázek 58: Plátno

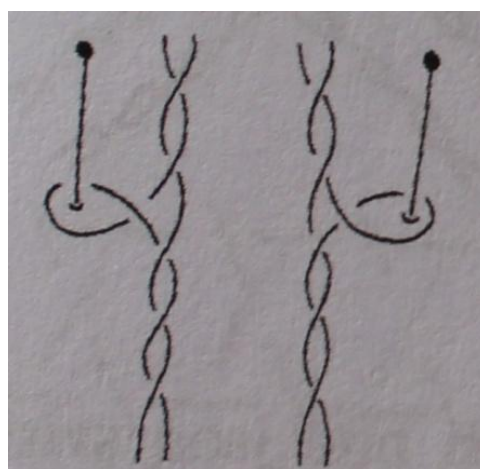
Obrázek 59: Polohod

Mezi další využívané techniky se řadí: **Obtáčené plátno (obtáčka)** - tvoří se pomocí dvou párů. **Obtahačka** - jedná se o silnější nit, která je vložena a tvoří v půdici vzor, konturu nebo motiv. **Pavouček** - vytváří se ze čtyř a více párů. **Pikotky** – jedná se o slzičku, vytvořenou osamocenou nití nebo párem za pomoci špendlíku. **Vložená nit** - jedná se o volnou nit, která se vkládá do dané techniky. **Vložený pár** - tvoří ho pár, který se stává součástí a ozdobou techniky, nejčastěji je odlišný od ostatních párů, až už silou příze nebo barvou. **Vložený řetízek** - jedná se o dva páry, které se stávají součástí techniky krajky a zároveň vytvářejí řetízek.

Obrázek 60: Lístkovina

Obrázek 61: Pikotka

5.4.5 Druhy krajek

Snaha roztrdit krajky se objevila už v době renesance, tuto teorii popisují autorky Alena Vondrušková a Iva Prošková v publikaci „Krajkářství“, Alena L. Čechová a Anna Halíková ve své publikaci „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“. Později vznikalo mnoho nových typů krajek na základě těch starých, kterým nadále zůstal původní název.

Další informace pojednávající o jednotlivých technikách paličkované krajky jsou čerpány z internetových zdrojů (<http://www.kloepfel-verein.at/>;

<http://kantcentrum.eu/en/discover/kant-rijke-traditie/>,

<https://www.palickovani.cz/dokumentace-tradicniho-krajcarskeho-remesla.php>,

<https://books.google.cz/books?id=ErINAwAAQBAJ&pg=PA88&lpg=PA88&dq=hand+lace&source=bl&ots=LZESNIM-ti&sig=Stp->

UHWdydXEhizbGhmIaYoTxGU&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjK9JiUsL7WAhXmdpoKHbQQA_AQ6AEITAK#v=snippet&q=honiton&f=false,

<https://cloudoflace.wordpress.com/2012/01/26/history-of-lace-the-earliest-traces-in-pictures/>).

Krajky se rozlišují dle techniky zpracování na páskové a mnohopárové krajky. Ty se pak následně dělí do podskupin podle vzoru, motivu nebo charakteru.

Páskové krajky - vytváří se na způsob tenkých pásků s použitím malého počtu paliček. Pásky mohou vést různými směry a jsou spojovány háčkem. Vytváří se v mnoha barevných provedeních, v různé síle příze. Tato technika je používána po celé Evropě. Pásky se následně dělí na přerušované a nepřerušované. Tuto techniku je možné ozdobit dírkami, kroucenými páry nebo půdicí.

Mezi páskové krajky se řadí: „obloučkové a vlnkové krajky“ – tato technika má dvě části, jedna se skládá z rovného pláténka s mřížkou a druhá z obloučků, které jsou k pláténku přiháčkované. „Točené krajky“ – tato krajka má ostřejší a delší obloučky v mnoha tvarech, technikou pláténka, pláténka s mřížkou nebo obtáčeného pláténka. „Zákrutové krajky“ (přetáčené) – u tohoto typu páska vytváří zákruty pomocí speciální „bezšpendlíkové“ techniky.

Mnohopárové krajky – tyto krajky se paličkují za „plného počtu paliček v jednom směru“ bez použití háčku. U této techniky rozlišujeme krajky půdicové a bezpůdicové.

Bezpůdicové krajky jsou z hrubšího materiálu - zdobené geometrickými vzory. Přezdívá se jim také „přezné krajky“.

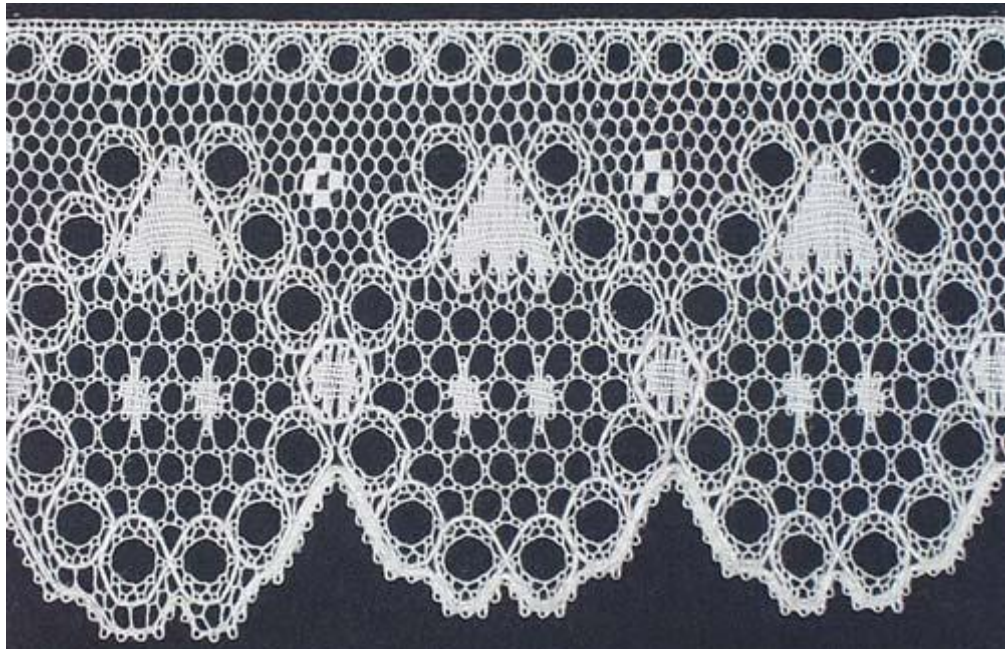
Mezi mnohopárové bezpůdicové krajky se řadí: „Binche“ - tento typ krajky je tvořen pouze plátnem, kroucenými páry, řetízky a případně polohodem. Řadí se mezi komplikované techniky zpracování, svým drobným vzhledem připomíná sněžení. „Cípková krajka“ patří mezi „vějířovité krajky“, hlavním znakem je tvar oblouku tvořený výběžky a cípky - tedy zubatým okrajem. Tato krajka mívá často dírkový základ ve tvaru trojúhelníku s rovným okrajem, bývá doplněna pecičkami a lístky. Na této technice je viditelný původní vliv tkaní, ozdobou bývá barevnost nebo kroucené páry. „Řetízkové a lístkové krajky“ se skládají pouze z řetízků, tato technika byla velmi oblíbená v renesanci a patří mezi nejstarší vzory v Evropě.

Půdicové krajky mají základ sítě, bývají jemnější a obsahují ornamenty, geometrické motivy nebo komplikované obrazce.

Obrázek 62: Krajka „Binche“

Mezi mnohopárové krajky s půdici se řadí: „buňková krajka“ - přezdívá se jí také „malinská“ nebo „mechelenská“. „Dírková krajka“ – pro tuto krajku je typický zoubkový okraj, označuje se také jako „Torchon“. „Hrachovinková krajka“ - stejně jako „Růžová půdice“ se tato krajka paličkuje na stejném základě, ale jinou formou. Přezdívá se jí též „pařížská“ - je součástí výplní „vláčkové“ nebo „dírkové krajky“. „Hrášková krajka“ – u nás známá též jako „na husičku“, pro tuto techniku je typický hráškový základ a motiv postav nebo květů. „Tylová krajka“ - má mnoho variant výroby - u nás patří mezi nejčastější typ „vláčková krajka“, která se paličkuje v okolí Vamberka, Sedlice a Strážova. Tyto krajky se vyznačují geometrickými

Obrázek 63: „Vláčková krajka“

vzory a jemnou přízí bílé barvy, doplněnou o „obtahovačku“. Tímto typem se paličkují krajky „blonde“, „chantilly“, „lille“, atd.

Techniky jsou řazeny dle abecedy.

Anglická krajka (Point d'Angleterre) - pochází z belgického Bruselu z 18. století. Jméno dostala podle místa, kam se nejvíce dovážela - Anglie. Jedná se o kombinaci „paličkované“ a „šité krajky“. Převládající složkou jsou rostlinné a figurální motivy. Paličkuje se s jemnou přízí technikou hustého plátna a polohodu, občas s „buňkovou půdicí“.

Blonda (Blonde) - přezdívána také jako španělská „blonda“ kvůli své oblíbenosti ve Španělsku, pochází z okolí francouzských měst Chantilly a Caen z 18. století. Řadí se mezi mnohopárové krajky, podkladem je „tylová“ neboli „vláčková půdice“, případně „hrachovinková“ nebo „polohodová“. Jako materiál vždy slouží hedvábí smetanové barvy. Hlavní a nevýraznější částí krajky jsou motivy květů a listů. Vzniká tak protiklad jemných, téměř prázdných míst a částmi, zaplněnými hustou krajkou.

Obrázek 64: Krajka „Blonde“

Brabantská krajka (Brabant) - pocházející z území Belgie, největšího vrcholu dosáhla v 18. století. Její struktura je jemná, tvořená „buňkovou půdicí“ s květinovými vzory. Mezi motivy patří jednoduché řetězové spojky, díky nimž vyniknou jednotlivé výrazné motivy.

Publikace „Krajkářství“ popisuje její využití - např. k příležitosti sňatku arcivévodky Alberta a Isabely roku 1599. Tato krajka se skládala ze sto dvaceti dílů a měřila 1,70 m na 1,30 m. Byla rozdělena na čtverce pomocí pásků, které znázorněny figurální výjevy propojené řetězovými vazbami.

Brugská krajka (Brugges) - jedná se o „stříhanou páskovou krajku“, která je paličkováná bez půdice, součástí je plátno a polohod, doplněný o spojky a pikotky. Nejvýraznější jsou

květy a listy, které působí velmi plasticky, okolo se vyskytují menší motivy. Tato krajka se paličkuje s menším počtem párů, neboť je nutné časté obracení, připojování a otáčení.

Bruselská krajka (Bruxelles) - vznikla v 18. století v Belgii, její jednotný vzor s „buňkovou půdicí“ vytváří krajku, kde není možné rozpoznat jakoukoliv rozpojenost vzoru. „Bruselská krajka“ má jedinečný způsob výroby, půdice a motiv se zpracovávají zvlášť - propojují se až na konci.

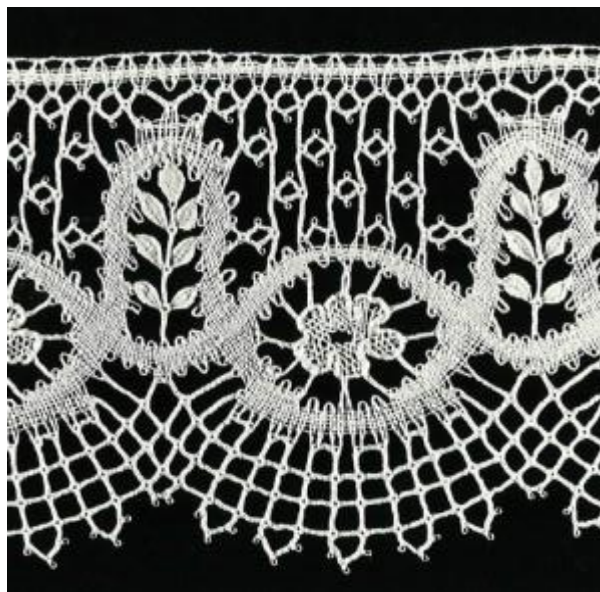

Obrázek 65: „Bruselská krajka“

Caen - tato mnohopárová krajka pochází z francouzského města Caen z 18. století. Technika vznikla z krajk „Chantilly“ a „Blonde“. Základem je „tylová půdice“, výplň z polohodu nebo plátna a obtahovačka (silnější, výrazná barevná příze). Typické jsou naturalistické květy, drobné vzory v půdici a obtahovačka z dracounu (bavlněná příze smíchaná s efektní přízí). Navazuje na ni krajka „Courseulles“, která vznikla v 19. století. Typická je pro ni barevnost a kovové nitě.

Cluny - bezpůdicová mnohopárová krajka z francouzského města Cluny, jejíž vznik je datován do 19. století. Hlavním znakem je geometrický vzor, jehož dominantou jsou lístky, kroucené páry, plátno a řetízek v okraji. Řadí se mezi jednodušší užší krajky z hrubšího materiálu.

Obrázek 66: Krajka „Cluny“

Colbert - tato krajka vznikla v 17. až 19. století v prostředí královských krajkářských dílen (založených v roce 1665 J. B. Colbertem). Dominantou je silná, hustě řezaná obtahovačka. Vzor tvoří natěsnané květy a listy, spojky ze „šité krajky“, „dírková půdice“ a pecičky. Tato krajka je obdobná „benátské krajce“.

Duchesse – pochází z města Bruggy, vyráběná byla ale především od 19. století v okolí Bruselu. Její vzhled je totožný s „bruggskou krajkou“, jedná se o páskovou krajku s plátenkovou technikou doplněnou o polohod. Typické jsou motivy květin, spojky a výplně z řetízků. Později byly spojky nahrazeny „šitou krajkou“, která se s „paličkovanou“ hojně propojuje. Tato krajka se někdy také dělí na „bruselskou Duchesse“ a „bruggskou Duchesse“.

Obrázek 67: Krajka „Duchesse“

Flanderská krajka – přezdívá se jí též „líčková krajka“, jedná se o „paličkovanou krajku“ s určitými, přesně danými specifiky. Základem techniky je rovný proužek (tzv. „líčko“), který se během práce tvaruje do vlnovek - ty se různě prolínají, proplétají, spojují výplněmi nebo pavoučky. Zároveň se do této krajky přidávají motivy z „irské krajky“. „Flanderská krajka“ je někdy mylně považována za „háčkovanou krajku“ - té je ale příbuzná pouze spojováním, kterému se přezdívá „háčkování“. Spojovat je možné dvojím způsobem - vytvořením spojek nebo falešným řetízem.

Tato krajka slouží především k dekorativním účelům - vytváří se z ní „celokrajové“ pokrývky, lemy ubrusů a záclon nebo přehozy na postel.

Do tzv. podskupiny „flanderských krajek“ se řadí technika „**Binche**“. Pochází z města Binche na jihu Belgie, její vznik je datován do začátku 18. století. Této krajkě se také přezdívá „haphazardy“ neboli nahodilá - jedná se o označení, které přesně vystihuje vzhled krajky. Dnes se používá jako výplň do „valencienské krajky“ a také jako půdice do „flanderských krajek“.

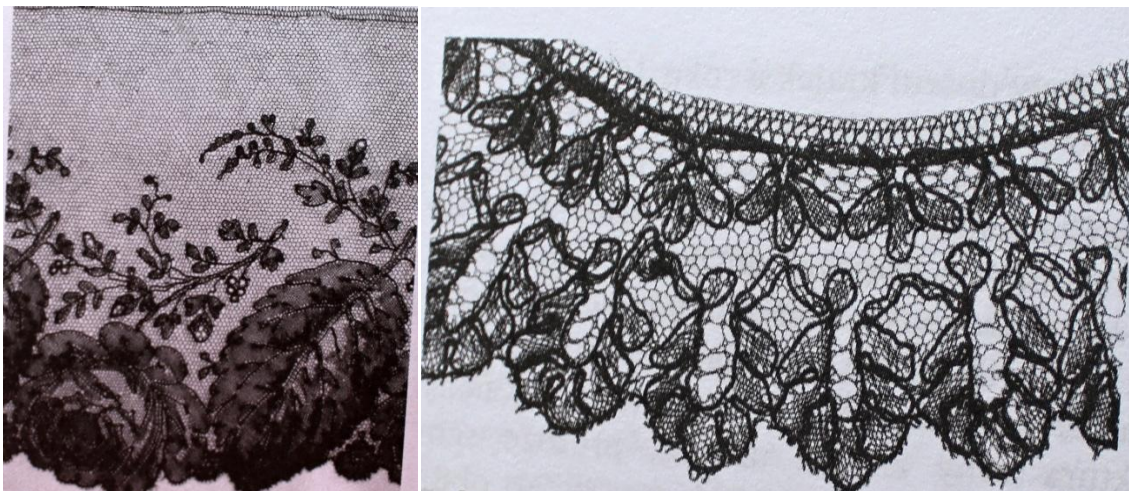
Honiton – jedná se o vyspělou obdobu „bruselské Duchesse krajky“, vyvinula se na konci 19. století v anglickém Devonu. Paličkuje se ze dvou částí - v první se zvlášť vytvoří květy a listy a ve druhé se připojuje paličková „buňková půdice“ zvaná „Drochel“ nebo případně „šitá krajka“ s pikotkami a spojkami.

V 18. století se skládala z různých půdic a vzorů, postupně se změnila na páskovou krajku, doplněnou o „buňkovou půdici“, poté z této pásky vznikla krajka s květinovým vzorem. V dnešní době se vyrábí na tylovém stroji. Levnější verzi této techniky se přezdívalo „rag lace“ neboli hadr krajka.

Obrázek 68: Krajka „Honiton“

Chantilly – tato krajka vznikla v 19. století ve Francii - v okolí měst Chantilly, Caen a Bayex, žádoucí však byla především ve Španělsku. Základem je „vláčková tylová půdice“, vzor je tvořen listy, květy a úponky, výrazná je linie motivů. Mezi používané techniky této krajky patří polohod, plátno, hrachovinka, dírky nebo vráňátka („vláčková půdice“ s dírkami). Z těchto krajek se vytvářely šátky, paličkované z drobných pruhů.

Obrázek 69, 70: Krajka „Chantilly“

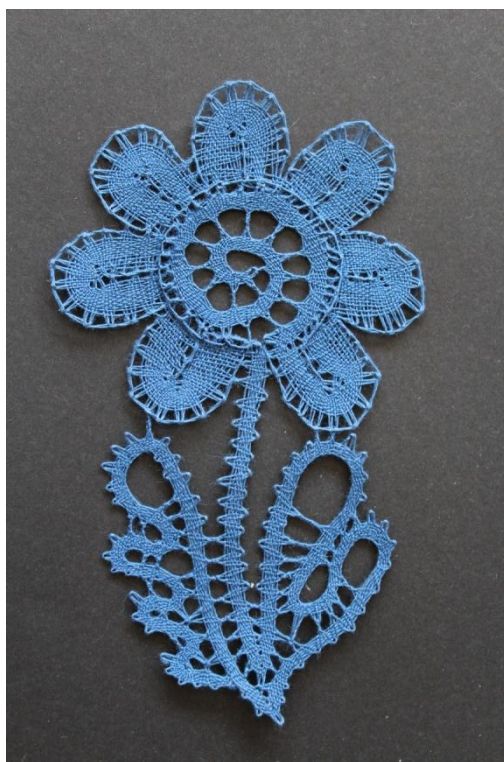
Chrysantheme – jedná se o techniku páskové krajky, která se řadí mezi moderní květinové krajky. Její původ je datován na přelom 19. a 20. stol. v Belgii. Charakteristickým znakem je střídání plátna - obsahující ažurku, která se nachází na krajových párech a půdice, která plynule navazuje pomocí obloukových zatáček.

Obrázek 71: Krajka „Chrysantheme“

Idrijská krajka (Idrija lace) - tato krajka má svůj domov ve městě Idriji na Slovinsku. Její styl je snadno rozpoznatelný - tvoří ho jednoduchá páska se spoustou spojek. Doba jejího vzniku není přesně určená, přesto se odborníci domnívají, že do Idrije bylo řemeslo této techniky přeneseno z Čech nebo Německa před více jak 300 lety a zde se poté rozvinulo do této podoby. V blízkosti Idrije pracovalo mnoho dělníků a horníků, a tak se jejich rodiny začaly věnovat krajce.

Jako materiál se nejdříve používalo hrubé lněné vlákno - určené pro ozdobu kostelů a liturgických oděvů, později i do domácností a na oděvy bohatých. Vědomosti o této krajce byly předávány z generace na generaci, postupně se zvýšil zájem o tuto krajku s důrazem na její kvalitu, a proto byly založeny první krajkářské školy - v Idriji byla první krajkářská škola založena v roce 1876, zde tato škola působí nepřetržitě dodnes. Následný vliv této krajky na světových trzích zvedl vlnu zájmu a ocenění, které se udrželo dodnes.

Obrázek 72: „Idrijská krajka“

Le Puy - pochází z města Le Puy en Valey ve Francii, kde vznikla v 19. století a postupně se zde rozvíjela. Jedná se o krajku zdobenou lístky a několika druhy půdice, nejpoužívanější je „řetízková půdice“ s pikotkami a „tylová půdice“.

Lille (Point de Lille) - vznikla v 18. století v okolí města Lille v severní Francii. Má základ v „tylové půdici“ a je zdobena drobným květinovým vzorem, který může obsahovat řetízkové

lístky, pikotky, pecičky nebo hrachovinku. Svým jemným vzhledem připomíná českou „vláčkovou krajkou“.

Maltéská krajka (Maltese) - pochází z Malty ze 17. století a řadí se mezi mnohopárové, bezpůdicové krajky. Pro tuto techniku je příznačný maltézský kříž, paličkovaný z plátnových trojúhelníků nebo lístečky.

Mechelenská krajka (Mechlin) - přezdívána také jako „Malinská krajka“. Pochází z okolí belgického města Mechelen, dříve nazývaného Malines z 16. století. Největší rozvoj nastal v 18. století. Jedná se o mnohopárovou, udicovou krajkou - vzor je drobný, zdobený květy, úponky, listy a girlandami.

Půdice této krajky je nazývána „mechelinská“, ale celá krajka je označována jako „malinská“. Za vlády Ludvíka XV. se k této technice používala půdice „de neige“ neboli „sněhová“, tu postupně nahradily samostatné motivy.

Milánská krajka (Point de Milan) - jedná se o páskovou krajkou, jejíž vznik je ze 17. století z města Miláno v Itálii. Páska je přerušovaná, doplněná dekorace v podobě dírek, mřížek nebo kroucených párů. Krajka je kontrastem mezi prázdnou půdicí se spojkami a hustými, květinovými vzory.

Obrázek 73: „Milánská krajka“

Pařížská krajka (Point de Paris) - vznikla v 18. století v Paříži. Základem je černá nebo bílá krajka, propojená s „ružovou půdicí“ (Six point tar), která vytváří hvězdice, tvořené z kroucených párů. Je doplněna o plochy s řetězovými lístky, drobnými motivy úponků a

listů, vránátek nebo hrachovinkou „Honeycomb“ (včelí plástev). Často bývá připodobňována „malinské krajce“.

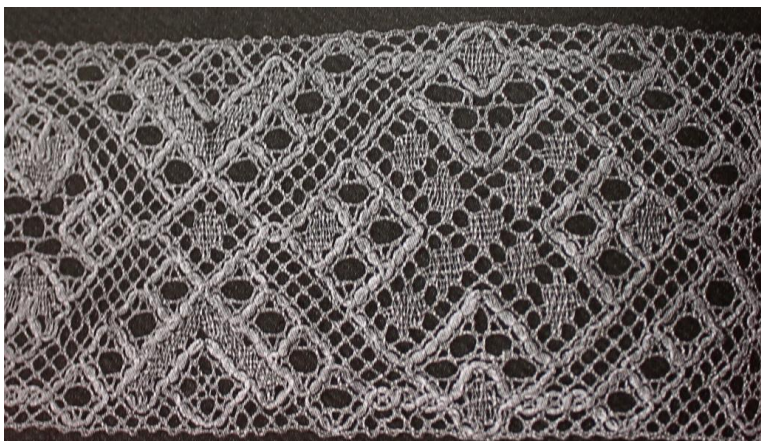
Rosalina (Rosaline) - jedná se o „bruselskou páskovou krajkou“, která pochází z 19. století. Dříve byla mylně zaměňována za šitou „Rosa Point“. Základem je vzor růží a pupat s lístky, které jsou pikotkami propojované v hustém plátně, bez použití půdice.

Ruská krajka (Point de Ruse) - tato pásková krajka, která vznikla na území Ruska, Maďarska, Saska a Slovenska v 19. století, obsahuje techniku plátna a pláténka s mřížkou, součástí bývá vložená barevná nit, řetízek nebo pár. Vytváří točenou pásku, ozdobenou lístky, řetízky, nebo kroucenými páry.

Stříhaná krajka - u této krajky se jednotlivé motivy vypracovávají zvlášť a odstříhávají se, poté se vypracuje půdice a propojí se s již hotovými díly.

Torchonská krajka (Torchon lace) - přezdívaná také jako „hadr“ nebo „prachovka“, v češtině má tato technika přívlastek „dírková krajka“. Jedná se o druh mnohopárové krajky, známé po celé Evropě, která vznikla v 17. století. Má jednoduchý vzor, který se skládá ze čtverců, obdélníků a cípků s „dírkovou půdicí“, zdobených pavouky, pecičkami a lístky, jejíž vzhled připomíná síť.

V 19. století byla považována za podřadnou krajkou, proto se jí také přezdívalo „žebrácká“.

Obrázek 74: „Torchonská krajka“

Valencienská krajka (Valenciennes) - řadí se mezi mnohopárové půdicové krajky, sloužící jako doplněk páskových krajek. Půdice zde vytváří čtverce z řetízků, které se na sebe napojují - vzniká tak síť, v jejímž dolním okraji se nachází motivy květů a listů, po okrajích je zdobená pikotkami.

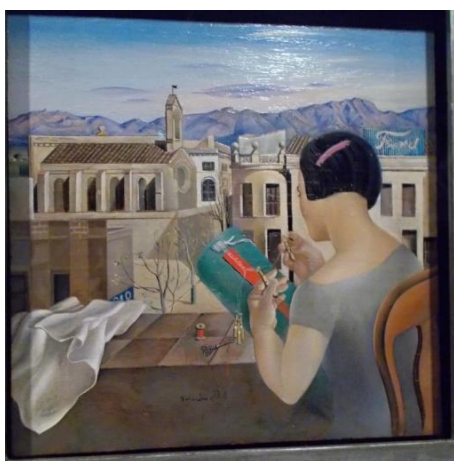

Obrázek 75: „Valencienská krajka“

5.4.6 Obrazy

Z historie se dochovalo několik obrazů, které dokazují, že se lidé (především ženy), zabývaly krajkou. Nejčastěji se jednalo o paličkovanou krajkou, která je i v názvu některých obrazů, např.: Obraz na křídle oltáře svatého Petra v chrámu v Lovani z roku 1495 z Flander, na němž je dívka s herdulí, která paličkuje krajkou - tento obraz symbolizuje flanderská městská řemesla. Obraz „Žena u okna ve Figueras“ od Salvadora Dalího z roku 1926. Obrazy krajkářek od Johannese Vermeera (jeho obraz „Krajkářka“ napodobil Salvador Dalí v roce 1955). Obraz „Krajkářka“ George Pauliho (1885); Vasila Tropnina (1823); Josephuse Laurentiuse Dyckmanse (1846); Caspara Netschera (1662).

Obrázek 77: Obraz „Žena u okna ve Figueras“, Salvador Dalí (1926)

Obrázek 76: Obraz „Krajkářka“, Johannes Vermeer (1670)

5.4.7 Krajkářské školy

První krajkářská škola vznikla (dle publikace „Paličkování“ Lenky Malátové) na našem území za vlády Marie Terezie v roce 1767 v Praze, jednalo se o pobočku, která sem byla

přesunuta z Vídně. Stala se tak první krajkářskou školou ve střední Evropě. Do Čech byla pozvána zkušená nizozemská krajkářka, která místní tomuto umění učila. Po roce 1774, kdy byla zavedena povinná školní docházka, se ruční práce postupně zařadily mezi vyučovací předměty. Vznikaly industriální ústavy, které měly krajku v povinné výuce. Díky tomu se povědomí o kraje zvýšilo a došlo tak k rozvoji. Další škola byla založena ve Vídni, jejíž součástí byla i krajkářská manufaktura - prvními kantorkami byly též krajkářky z Nizozemska. V roce 1806 vznikly krajkářské školy v Krušných horách. V roce 1879 se otevřel krajkářský kurz ve Vídni, pod nímž byly všechny krajkářské školy v Rakousku. Postupně se kromě paličkování začalo vyučovat i háčkování, zakládaly se krajkářské spolky, které prosazovaly národní hlediska.

Roku 1889 byla ve Vamberku otevřena krajkářská škola – „První česká odborná škola krajkářská ve Vamberce“. Dnes se zde nachází Muzeum krajky. Další krajkářské školy vznikaly na začátku 20. století, např. v Blatné a Strážově.

Tradiční řemesla a rukodělné techniky začaly během první poloviny 20. století zanikat. Krajkářství se stalo uměleckým oborem - k předním představitelkám patřila především Emilie Paličková, Marie Sedláčková-Serbousková a Božena Rothmayerová, které rozvíjely krajkářství, vytvářely novou módu a získávaly ceny na mezinárodních soutěžích. Emilie Paličková se stala pedagožkou na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde vyučila mnoho talentovaných výtvarnic, které začaly krajkářství propojovat s jinými řemesly – vznik moderní krajky. Mezi nejvýznamnější představitelky, jejichž tvorba se projevila v druhé polovině 20. století, se řadí Milča Eremiášová, Eva Fialová, Marie Jarkovská, Ludmila Kaprasová, Emilie Frýdecká, Luba Krejčí, Bohumila Gruškovská, Vlasta Šolcová, Marie Vaňková-Kychynková, aj.

Obrázek 78: Krajkářská škola ve Vamberku, 19. století

„Česká krajka“ měla nový vzhled - používaly se nové techniky, vzory a materiály, krajky se stávaly součástí architektury, trojrozměrných výtvorů a plastik.

Školský ústav umělecké výroby - zde se řemeslu krajkářství vyučilo mnoho významných krajkářek a výtvarnic. Tento ústav měl (dle časopisu Krajka) 75 poboček po celém území České republiky.

Vyšší odborná a Střední umělecká škola textilních řemesel – jedná se o uměleckou školu, která vznikla v 18. století. Tato škola má dlouholetou tradici, studují zde dnešní mladí výtvarníci, kteří se zajímají ruční práce a textilní techniky. Součástí studia jsou odborné předměty v ateliérech a dílnách, individuální výuka probíhá v malém počtu studentů, cílem je řemeslný rozvoj a moderní výtvarné pojetí.

5.4.8 OIDFA

The International Bobbin and Needle Lace Organisation (Mezinárodní organizace paličkované a šité krajky)

Informace jsou čerpány z webového zdroje: <https://www.oidfa.com/>.

Mnoho krajkářek dnes patří k různým organizacím, které podporují tradici krajky ve své zemi, čímž se snaží podpořit ohlas krajky ve světě. OIDFA je jedinečná a odlišná, neboť soustřeďuje krajkářky z různých zemí - činnost této organizace má mezinárodní zaměření.

Nejvýraznějším projevem jsou kongresy, které se konají každé dva roky. Dle informací, které poskytuje organizace na svých webových stránkách, byl první ve městě Le Puy-en-Velay v roce 1982. Poslední a nejnovější konference byla v červnu v roce 2016, která se konala v Lublani na Slovensku. Tento kongres umožňuje obdivovatelům krajky z celého světa, aby se setkali, vystavili své krajky a předali si nápady i zkušenosti ze svého oboru. V roce 2018 se bude konat Valné shromáždění v nizozemském Zaandamu, světový krajkářský kongres OIDFA se bude v roce 2018 konat v belgických Bruggách. Následující kongres OIDFA „World Lace“ v roce 2020 bude v estonském Tartu.

Historie

V roce 1981 se na setkání krajkářek v belgických Bruggách „zrodil“ nápad na založení mezinárodní organizace pro všechny sdružené země, které se krajkou zabývají. O rok později na krajkářském festivalu ve francouzském Le-Puy-en-Velay, připravilo 24 zástupců ze zúčastněných zemí (Belgie, Anglie, Francie, Německo, Nizozemska, Švédsko, Kanada, Japonsko, Švýcarsko a USA) stanovy (základní ustanovující dokument) organizace a následně byl zvolen výkonný výbor. První časopis, s názvem „Bulletin“ vyšel v roce 1983. O rok později se sešlo první generální shromáždění, kterého se zúčastnilo přes 600 členů (dle webového zdroje: <https://www.oidfa.com/>).

Organizace

Organizaci řídí správní rada, jejímiž členy jsou zástupci jednotlivých zemí, kteří jsou zvoleni vybranými členy v dané zemi a také výkonným výborem, který je sestaven právní radou. Volby se konají každé dva roky - v každé zemi mohou volit až tři členy. Povinností je plynulá angličtina nebo francouzština (úřední jazyky organizace).

Za fungování organizace je odpovědná Evropská komise. Ta také jmenuje různé asistenty, jako je správce webu nebo zásob. Správní rada, která je zvolena na dva roky, se schází jednou za rok a rozhoduje, kde se bude konat následující kongres. Čeští členové právní rady pro roky 2016 až 2018 jsou Helena Prošková a Iva Prošková.

Jednotlivé kongresy se liší svým formátem - obsahují různé přednášky, jejichž tématem je krajka a především výstava krajky, rozdělená dle členských zemí, ale také pracovních a studijních skupin. Součástí jsou krajkové a textilní předměty z různých zemí, pomůcky i knihy, určené pro prodej, výlety do muzeí a zajímavých míst v okolí. Členové si navzájem předávají novinky pomocí čtvrtletního „Bulletinu“ (úřední zpráva - specializovaný časopis), který obsahuje nejdůležitější zprávy a články.

Další důležitou činností OIDFA jsou studijní a pracovní skupiny, které provádějí a také publikují výzkum na téma krajky v mezinárodní perspektivě.

Bulletin

Jedná se o čtvrtletní časopis organizace OIDFA. Články obsahují informace o OIDFA, zahrnují témata popisu a historie krajky z jednotlivých zemí, popisují postoj organizace, nachází se zde také články o výstavách, význačných krajkářkách, vzorech, výzkumu pracovních skupin i recenze knih. Všechny články jsou v angličtině i francouzštině. Aktuálním editorem je Debra Jenny, která vítá články a vzory od jakéhokoliv člena organizace.

Členství OIDFA

Členem se může stát každý, kdo má zájem o krajku. Členové obdrží informativní listinu OIDFA dostávají časopis „Bulletin“ a být zvoleni do správní rady a hlasovat na Valném shromáždění nebo se stát individuálním, popřípadě skupinovým členem.

Obrázek 79: Logo OIDFA

Obrázek 80: OIDFA v nizozemském Zaandamu v roce 2018

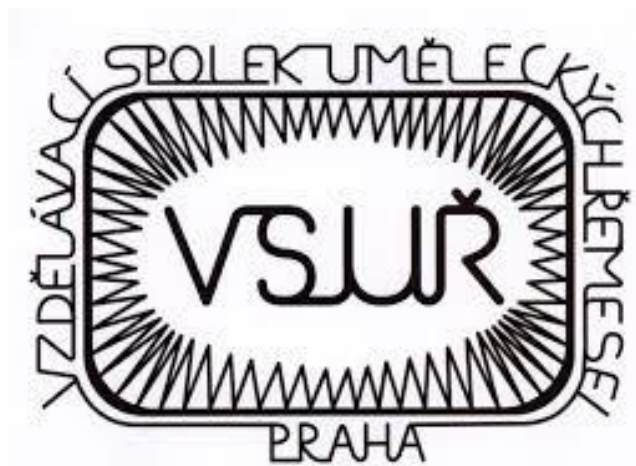
5.4.9 Vzdělávací spolek uměleckých řemesel

Vzdělávací spolek uměleckých řemesel (VSUŘ) byl (dle zdrojů z internetových stránek VSUŘ) založen roku 1992, s cílem rozšířit vzdělání v oboru uměleckých řemesel a rozvíjet známé i neznámé techniky.

Od roku 1994 pravidelně organizuje krajkářské trhy v Praze. Kromě krajkářek se zde shromažďují i vystavovatelé a prodejci jiných řemesel z různých zemí. Hlavním zbožím bývají pomůcky pro krajkářky nebo krajky samotné, přesto je tu možné shlédnout rozmanité množství zboží, např. patchwork, perníčky, batikování, korálky, dřevořezby, loutky, keramiku, smaltování, drátování, tkaní na stavu, aj.

Tento spolek organizuje semináře, kurzy, přednášky, exkurze, výstavy i praktické ukázky řemesel. Shromažďují a vytvářejí učebnice, návody, skripta, vzory a obstarávají vše potřebné pro výuku. Zároveň zajišťují prostory, lektorky i případné ubytování potřebné pro výuku, ta je otevřena i pro zahraniční zájemce.

Obrázek 81: Logo VSUŘ

5.4.10 Lace centrum

Lace centra, která se zabývají ruční krajkou, se nacházejí po celém světě, např. v Belgii se nachází „Kantcentrum“, které má svůj původ (dle webových stránek <http://kantcentrum.eu/en/>) ve škole „Apoštolských sester“, kde studovaly krajku. Jeptišky založily toto centrum jako neziskovou organizaci v roce 1970, aby vytvořily podněty pro výuku krajky. O dva roky později tato organizace zahájila školní výuku (mezitím sestry opustily organizaci). V roce 2014 se prostory „Kantcentrumu“ přestěhovaly z historických klášterních budov v panství Adornes do bývalé krajkářské školy Apostolines - zrekonstruované budovy z roku 1899, která se nachází nedaleko od bývalých prostor ve stejném panství.

V dnešní době se zde nachází také muzeum, zároveň nabízí krajkářské kurzy, provozuje vlastní vydavatelství s knihami o krajce, organizuje workshopy o krajkách. Také od roku 1978 vydává vlastní časopis o krajce a pořádá školení pro krajkářské lektory.

Muzeum krajky je výjimečné díky moderním technologiím, které jsou jeho důležitou předností. Neboť zdejší krajkářské muzeum je místo interaktivních a multimediálních instalací. Návštěvník zde nalezne interaktivní úvod, který ho uvede do techniky a estetiky a zároveň ho poučí o krajkářském průmyslu v Bruggách i o současném ohlase na ručně vyráběnou krajku. Také se dozví o obchodních tricích i společenských podmínkách

krajkářských výrobců. K dispozici jsou dotykové obrazovky, které informují o vystavených výtvořech, např. jakou technikou je daný výrobek vytvořen. Díky tomu je pro návštěvníky jednodušší porozumět postupu u jednotlivých technik a následně rozvíjet získané zkušenosti, zároveň také mohou prolistovat vzorové knihy.

5.4.11 Zajímavosti

Krajkářství se v Česku a Slovensku proslavilo i díky poštovním nebo turistickým známám.

Obrázek 84: Slovenská poštovní známka: paličkování

Obrázek 82: Turistická známka: Vamberk město krajky

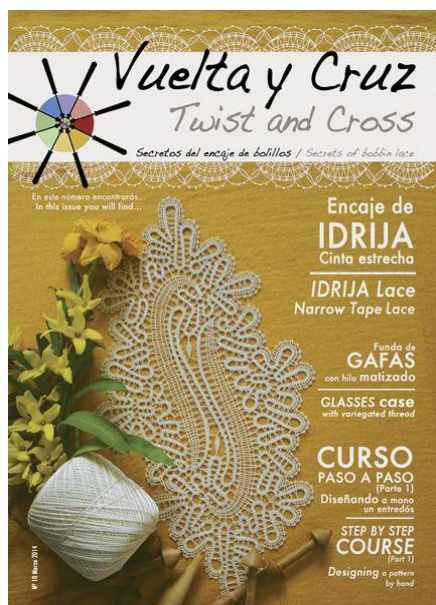
Obrázek 83: Česká poštovní známka: paličkování

Kurzy paličkování - je možné absolvovat v metropolích - Praha, Brno, Hradec Králové nebo Ostrava, ale i v menších městech. Jsou dostupné pro všechny věkové kategorie, nabídka je vhodná pro ženy i muže, začátečníky i pokročilé. Na výběr je z mnoha typů - dlouhodobé (roční nebo půlroční), víkendové, týdenní, měsíční, jednodenní, aj. Celková cena kurzu se odvíjí dle délky a náročnosti. Kurzy také bývají zaměřené na různé téma, např. pro začátečníky, pro pokročilé, tematická krajka (se zaměřením na danou techniku, např. půdice), atd. Přihlášení probíhá nejčastěji přes telefon, emailem ale také po osobní návštěvě vybraného kurzu.

U některých kurzů, které jsou pod záštitou VSUR je možné po absolvování kurzu za menší příplatek obdržet osvědčení o absolvování kurzu.

Časopis - mezi významné časopisy o paličkování se řadí český časopis „Paličkování“ a

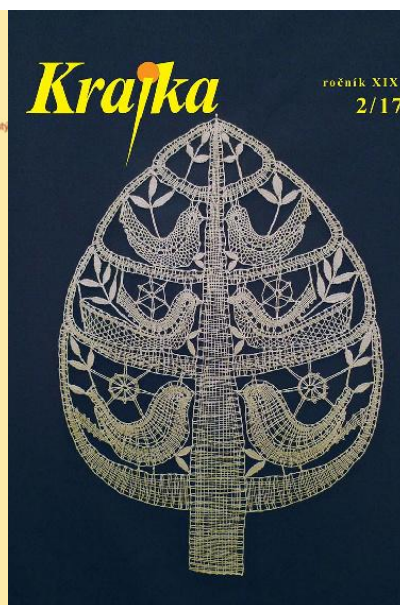
„Krajka“, slovenská časopis „Čipka“, mezinárodní časopis „Bulletin“, španělský časopis „Vuelta y Cruz“ a „Bolillos“, italský časopis „Fuselliamo“ a „Pizzo di Cant“ atd.

Obrázek 87: Španělský časopis „Vuelta y Cruz“

Obrázek 86: Český časopis „Paličkování“

Obrázek 85: Český časopis „Krajka“

5.5 PAPIROVÁ KRAJKA

Nazývaná také „pergamano“, je (dle webového zdroje <http://www.tvorive-projekty.cz/specialni-techniky/technika-pergamano.aspx>) technika vytváření krajkových motivů za pomoci pauzovacího nebo pergamenového papíru. Výsledný výrobek je díky tomu velmi lehký. Díky tlaku, který je na papír vyvinutý, povrch zbělá a vytvoří se reliéfní ornamenty s prostřihy, výsledný vzhled papíru je podobný textilní krajce. Využívá se především k tvorbě přáníček, některé vzdáleně připomínají „polevu“. O této technice vychází také časopisy („Parchment Lace Magazine“).

5.5.1 Pomůcky

Základní pomůckou pro „papírovou krajku“ je (dle webové stránky http://mycardslada.blogspot.cz/2013/09/card-in-pergamano-parchment-craft_16.html) speciální pergamenový papír s gramáží minimálně 115g/m². Aplikace je možná pouze na tento speciální papír (využití obyčejného papíru do tiskárny není vhodné kvůli jeho struktuře a gramáži). Ostatní druhy papírů, především ty, které jsou vhodné do tiskárny, mají gramáž od 90 g/m² do 300 g/m² - tyto vlastnosti by mohly poškodit motivy. Na podložení papíru je

vhodná měkká, pěnová podložka. Dále se využívají šablony v podobě kovových mřížek, plastové šablony, reliéfní pero, děrovače, šídla, rydla, jehly, gelová pera, barvy nebo inkousty.

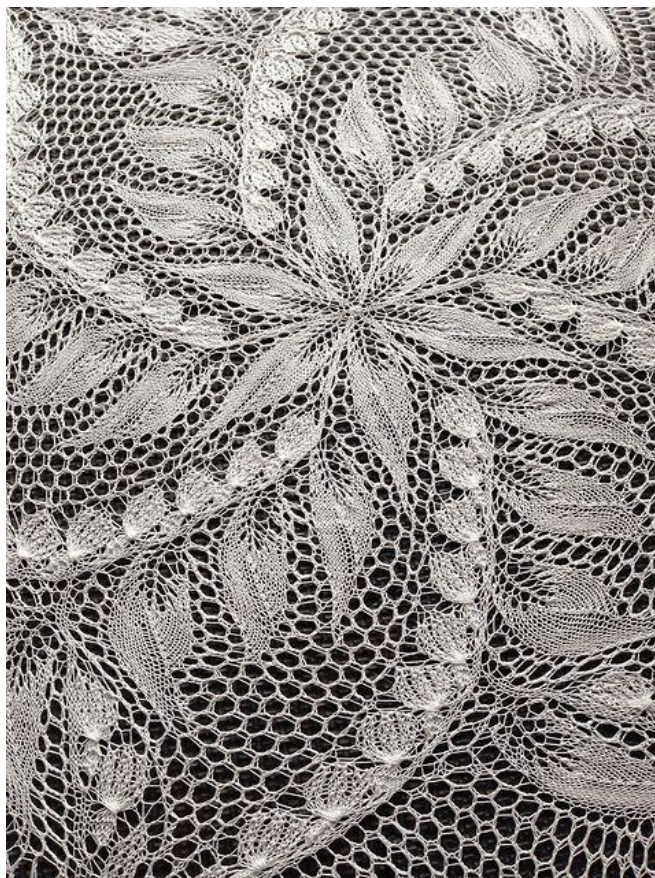
Obrázek 88: „Pergamano“

5.6 PLETENÁ KRAJKA

Vzory jsou především čtverhranné, čtvercové, kulaté nebo oválné. Dle publikace „Pletená krajka“ (burda) tyto krajky nejčastěji vznikají od středu, je možné použít několik způsobů, např. s pomocnou nití, do kruhu, začátek s háčkem nebo pletený začátek. Vzor se vytváří rovnoměrně okolo středu, v dostupných návodech se uvádí základní druhy ok: hladce, obrace, anglicky hladce, anglicky obrace, řetízek. Dále jsou složitější techniky zhotovení: krajové oko, nahozené oko, splétání ok nebo tvoření nových ok. U „pletené krajky“ je počet ok velmi důležitý - případná změna má za následek jiný vzor.

Mezi vzory se řadí „patentové“, „copánkové“, „plastické“, „dírkové“, „krajkové“, „norské“, „žakárové“, „intarzie“ nebo hladká pletenina „žerzej“.

Obrázek 89: Pletená krajka

5.6.1 Historie

Technika pletení patří mezi nestarší (dle publikace „Textilní výtvarné techniky“), první zmínky pocházejí z 3. století n. l. z oblasti Peru, jiné jsou zaznamenány ze 4. století n. l. z Egypta. Další poznatky o pletených textiliích (jejichž historický původ je potvrzen archeology) jsou ze 7. století z Arábie. Dle publikace „škola ručného pletenia“ Ludmily Peškové má pletení kořeny již v dobách „trojských válek“, tyto poznatky popisuje následující citace: „*William Felkin vo svojom diele z roku 1867 i histórii pančúch snažil sa úvahami viac-menej logickými dokázať, že už v časoch trójskej vojny a v období vzniku Homérovej Illiady a Odyssey bolo pletenie známe a len nepresnosťou prekladov a prepisov a snád' zhodnosťou výrazov nastala zámena výrazov pletenie a tkanie. Tak údajne Penepola čakajúca na návrat svojho manžela Odyssea zdržiavala nedočkavých nápadníkov sľubom, že sa vydá, až dohotoví*

*rúcho, a cez noc vždy vypárala, čo vo dne zhotovila. V skutočnosti pletla, pretože jedine pletená vec sa dá rýchle, bez poškodenia a zreteľných stôp vypárať, tkanina nie.*²³

Pletenina měla dekorativní i praktický účel, historické zdroje se nejčastěji zmiňují o pletených ponožkách, punčochách a rukavicích, které se řadí mezi předměty denní potřeby. Využívání barevných přízí (tzv. „norská technika“), obsahujících zelenou, žlutou, červenou, fialovou a modrou barvu, je doloženo z 5. století n. l. V 17. století byly oblíbené krajky s kovovým vláknem, obsahující renesanční motivy. Po vynalezení pletacího stroje, ruční výroba pletených krajek značně poklesla. Rozvoj nastal až v 19. století, kdy se tato technika znovu „uchytila“. Dnes je ruční pletení velmi oblíbené - používá se především v umělecké tvorbě a domácí výrobě oděvů a doplňků.

5.6.2 Pomůcky

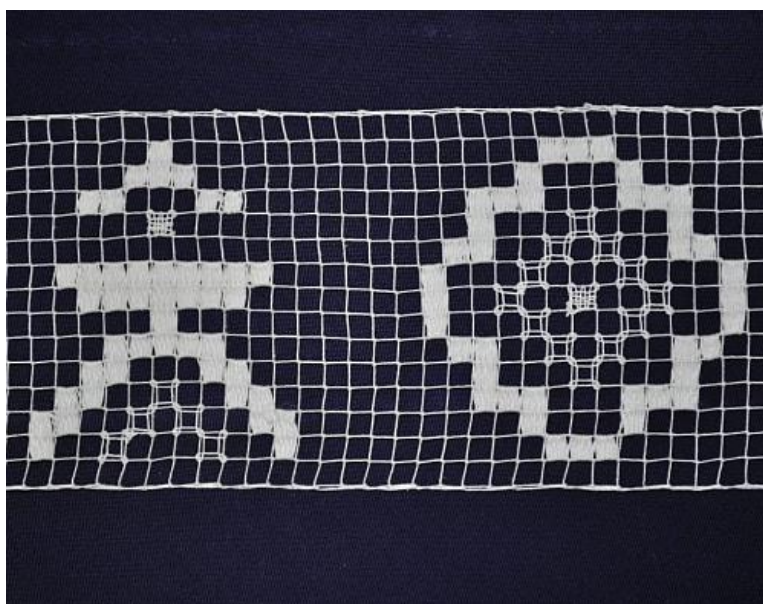
U „pletené krajky“ jsou základní pomůckou jehlice, které mají mnoho velikostí. Druh krajky je ovlivněn volbou příze - ta určuje vhodnou velikost jehlic, které se vyrábějí v kovovém i umělohmotném provedení. Mezi základní typy se řadí klasické, kruhové, oboustranné a pomocné. Vhodnou přízí je vlna, popřípadě bavlna, mohér nebo len, umělými přízemi jsou polyesterové, nylonové a akrylové nitě. Na zakončování a spoje je důležitý háček, dalšími výpomocnými pomůckami jsou: dlouhé špendlíky, tupá jehla, pravítko, krejčovský metr, zarážky, značky, cívky, počítadlo, nůžky a napínací podložka.

5.7 SÍŤOVANÁ KRAJKA

Jedná se o techniku, která pracuje s jedinou nití, jež vytváří síť. Síťování patří mezi nejstarší textilní techniky, dříve se uplatňovalo v podobě rybářských sítí; sítí na odchyt zvěře; později sloužilo k výrobě ozdob, krajek, tašek anebo záclon.

---

²³ PEŠKOVÁ, Ludmila. Škola ručného pletenia. Bratislava: Nakladateľství Práca 1985, str. 8

Obrázek 90: „Sítovaná krajka“

Dle publikace „Sítování“ autorek Ivy Proškové a Evy Vozkové, patřily ve středověku „sítované krajky“ na vlasy mezi oblíbené zboží, zdobily se jimi také košile, zástěry, prostěradla, ubrusy nebo ručníky. Sítování bylo používáno pro tři základní využití: výroba sítě na prosívání mouky, rybářské sítě a jemné oděvní síťky. Dále se také dělily na dva typy – šiknou a rovnou síť, rozdíl mezi nimi byl v poloze smyček. Šikmá síť začíná délkou dle potřeby a po dobu práce nemění šířku - u rovné sítě, která má tvar čtverce nebo obdélníku, se řady střídavě rozšiřují a zužují. V 19. a 20. století byly velmi oblíbené „sítované krajky“ z lidských vlasů, které se pro tyto účely vykupovaly. V Česku se sítování rozšířilo především v jižních Čechách, Krkonoších a v okolí Plzně, Děčína a Litomyšle.

5.7.1 Pomůcky

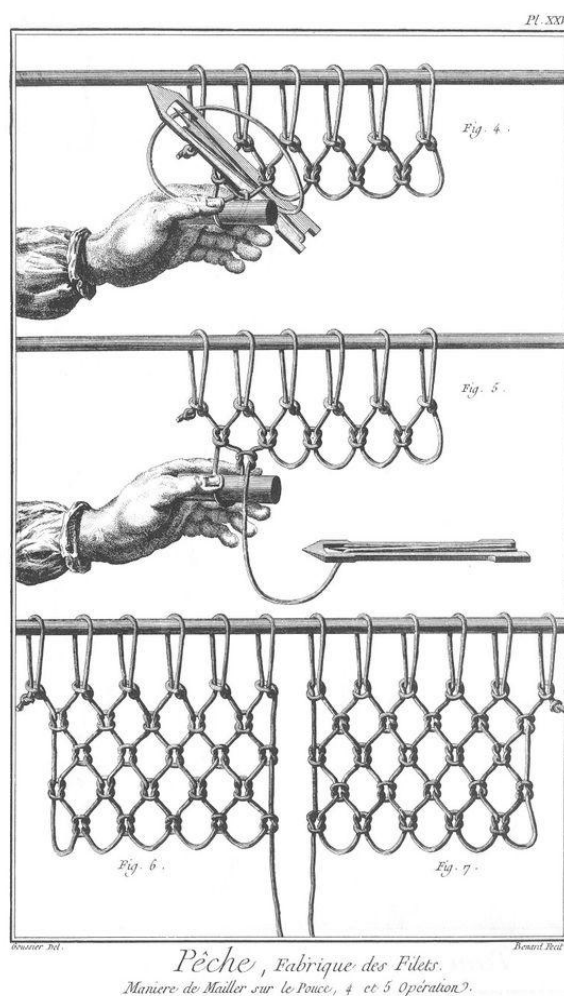
Mezi základní pomůcky se řadí dřívko, které slouží k určení velikosti vytvářených ok, tenká, dlouhá, kovová jehla a kvalitní příze - důležitá je pevnost a „netřepivost“ materiálu. Vhodná je bavlněná nebo lněná příze, která je stejnoměrně silná a měkká. Další důležitou pomůckou je jehlice, která musí být na obou koncích vidlicovitě upravená a kovová, váleček a „část“ stolu – místo, kde se uchytí pomocná smyčka.

5.7.2 Postup

U techniky síťování se začíná kličkou, která se sváže silnější nití a upevní např. hřebíčkem k okraji stolu nebo na desku. K této základní smyčce se připevní pomocí uzlíku konec jehlice, na její střed se navine příze. Pomocí prstů a dřívka (případně válečku) se z příze (jež je navinuta na jehlici) vytvoří smyčka. V následujících řadách na ni navazují další kličky a vzniká síť. Postupně se tvaruje vzhled a výplň krajky, k základním zdobením síťoviny se řadí oka, dírky, pecky, kytičky, linky, hrachovinka, hráška a vějířky. Na závěr je možné doplnit ozdobné okraje. Technika síťování se také propojuje s „vyšívanou krajkou“.

Obrázek 91: Česká poštovní známka – „síťovaná krajka“

*Pêche, Fabrication des Filets.
Manière de Müller sur le Pouce, 4 et 5 Opération.*

Obrázek 92: Technika síťování

5.8 ŠITÁ KRAJKA

Tato krajka je využívána jako aplikace na oděvech i v interiéru. Základním tvarem je kruh, mezi další použitelné tvary se řadí ovál, čtverec, pás nebo trojúhelník. Při tvoření „šité krajky“ je nejprve nutné připravit si podklad, který se skládá z pevnější látky nebo kartonu, na němž je vykreslen motiv. Mezi základní pomůcky patří různé typy jehel, tužka a rámeček.

5.8.1 Historie

První písemné zmínky pochází (dle publikace „Krajkářství“) z 3. až 4. století př. n. l. z území Byzantské říše a starověkého Řecka. Během staletí se její vzhled měnil, což dokazují zmínky, které se datují do 14. století, kdy se tato technika rozšířila do Evropy. Od konce 15. století se začala objevovat na obrazech italských renesančních malířů, kde je součástí oděvů - zdobí okruží límců, rukávy i ložní prádlo. V tomto období měla krajka stejnou hodnotu jako drahý šperk – byla využívána pouze panovníky a význačnými hodnostáři, zdůrazňovala majetnost a vlivnost jejího majitele. Za vlády Ludvíka XIV. se ve Francii šitá krajka stala součástí pánských oděvů, klobouků a bot.

V českých zemích, v oblasti Krušných Hor, se zhotovovala především bruselská krajka.

Šitá krajka byla postupně kvůli své pracnosti nahrazena paličkovanou krajkou.

Obrázek 93: „Šitá krajka“

5.8.2 Typy šitých krajek

Podklady o typech „šitých krajek“ jsou čerpány z publikací: „Krajkářství“, „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“, „Textilní výtvarné techniky“.

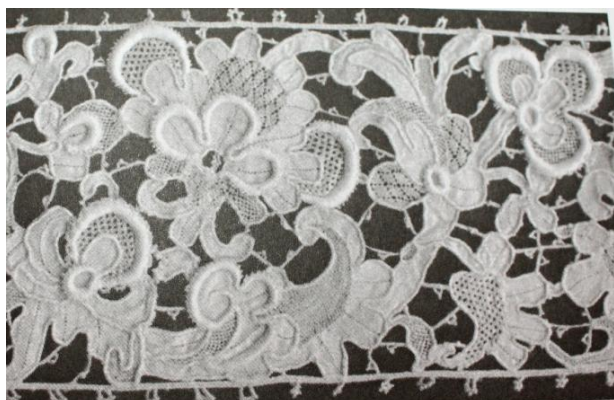
(Dané techniky jsou řazeny dle abecedy.)

Alençonská krajka (Point d'Alençon) - jemná „šitá krajka“ z okolí francouzského města Alençon, pochází ze 17. století. Dominantou této techniky je speciální „tylová půdice“, hlavní motiv bývá v dolním okraji krajky. Vzor, nejčastěji ve tvaru čtverce, bývá zdoben drobnými lístečky, větvičkami, dírkami a úponky. Časté jsou různé typy „tylové“pūdice, spojkové výplně a pikotky.

Argentanská krajka (Argentan) - tato krajka je podobná „Alençonské krajce“, pochází z belgické Argentany z 18. století. Hlavním motivem je „pūdice“, vyskytuje se zde drobný květinový, případně úponkový vzor nebo zoomorfni a figurální motivy se spojkami i pikotky.

Benátská krajka (Point de Venice, Venetian point) - je známá květovaným zdobením a plastičností. Největšího vrcholu dosáhla v 17. století v italských Benátkách, které jsou domovinou této krajky, vzniklé kolem roku 1520. Dříve obsahovala geometrické tvary s podobností „Reticelly“. Hlavním motivem jsou květy, stonky, listy a spojky s pikotkami, jedná se o bezpūdickou krajku - vzniklý motiv je vyváženým kontrastem vzoru a prázdné plochy. Později se tyto květinové motivy změnilly na propletené obrazce, mezi novější vzory patří motivy růží („Rose point“) a korálů („Coralline Point“), která je tvořena spojkami a úzkými pásky.

„Gros point de Venice“, která se vyznačuje silnou nití, vytváří plastické kontury (cordonnety) a očka (picots). Později se tato krajka vyvinula v „Rose Point“, jejíž název je dle motivů růží.

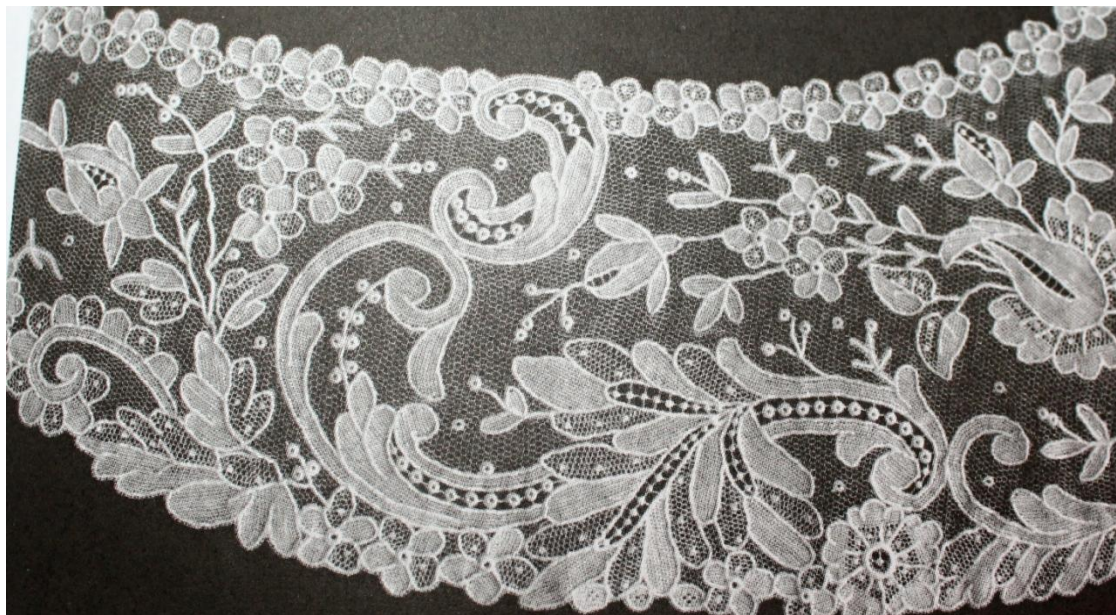
Obrázek 94: „Benátská šitá krajka“

Obrázek 95: „Coralline Point“

Bruselská šitá krajka (Bruxelles) - někdy také nesprávně označovaná jako „Anglická krajka“, její vznik je (dle historických pramenů) datován kolem roku 1700, vyznačuje se velmi jemným vzhledem, doplněným o florální motivy.

Obrázek 96: „Bruselská šitá krajka“

Burano - původ této krajky pochází z italského ostrova Burano ze 17. století, zde se tato technika využívá dodnes. Vyznačuje se silnými, hustými výplněmi a spojky z pikotek. Vzor je obsahuje ornamenty květin a listů, základem je „tylovou půdicí“.

Francouzská krajka (Point de France) - pochází z Francie, vznikla na konci 17. století. Jedná se o jemnou symetrickou krajku, jež napodobuje „benátskou krajku“, součástí jsou lidské i zvířecí figury, úponky a květinové vzory na osách, vyskytují se zde plastiky i reliéfy. Velkou plochu tvoří „půdice“ s „pikotkami“.

Lacet, Tape - vytváří se na strojové pásce – prýmku (zdobené dírkami nebo vzorem) nebo líčku. Vzor se připevní na podvinek, prázdná místa nahradí spojky nebo výplně (trojsloupky a dvojsloupky).

Point de Gaze - celým názvem „Bruselles Rose Point de Gaze“. Tento typ krajky, jejíž vznik je datován do druhé poloviny 18. století pochází z okolí Bruselu, dříve býval nezbytnou výbavou nevěst. Vzor je tvořen růžemi, vyplněnými plátnem, výraznými konturami, dírkami, úponky.

Reticella (Retičela) - jedná se o „renesanční typ krajky“, která má počátky v 16. století v Itálii, nazývaný též „benátská Reticella“. Tato technika se vznikla z výšivky a vytahování nití ve tkanině, výsledkem jsou geometricky tvarované motivy. V 17. století obliba této krajky vzrostla, vznikaly bohatší a složitější vzory, postupně se přetvářela do nové podoby. V období

baroka se vzor rozšířil na celou krajku, důležitá se stala působivost celku. V paličkované krajce se „Reticelle“ přezdívá „trojúhelník paličkovaný lístkovinou“.

Obrázek 97: „Reticella“

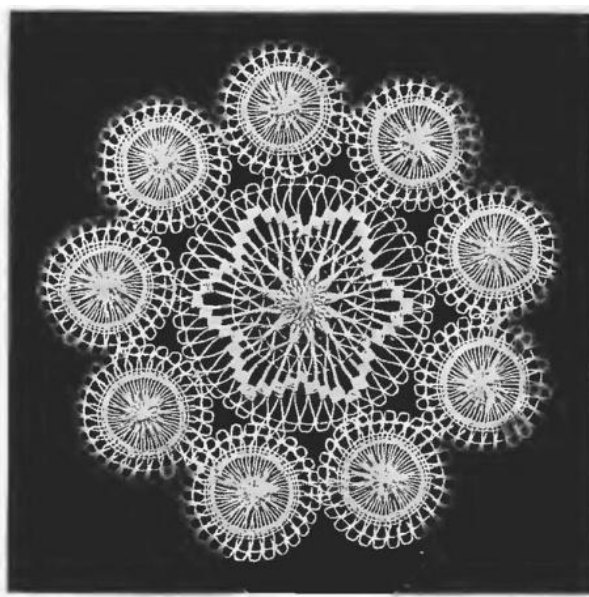
Rumunská bodová krajka – podstatou této techniky je háčkovaný prýmek, který je hlavní součástí dané krajky. Nejdříve se připevní k připravenému vzoru na zadní stranu textilu, postupně se „vyzdobí“ jehlovou výšivkou, která vytváří listy a vyplněné dutinky. Základním jednoduchým stehem je tzv. „nekonečný steh“ (název je odvozen od tvaru horizontální osmy - představuje symbol nekonečna).

Obrázek 98: „Bodová krajka“

Tenerifa - neboli „sluníčková krajka“, je typ „šité brazilské hvězdicové krajky“, základem je technika „Reticella“. Pochází z ostrova Tenerifa, odkud se později rozšířila do Evropy. Tato krajka je součástí závěsů, ozdob nebo bytových doplňků. Vzniká na speciálních

dřevěných nebo kartonových formách, které mají tvar čtverce, kruhu, trojúhelníku, atd. Hotový výrobek se vypíná v dřevěných rámečkách. Vytváří se z hladkých, pevných háčkovacích přízí, např. „Perlovka“. Ve Španělsku se (dle publikace „Textilní výtvarné techniky“) rozšířila poté, co byly znalosti o ní dovezeny z jižní Ameriky od tamějších brazilských Indiánů. Velkou oblibu si získala především na španělském ostrově Tenerife, který se v 16. a 17. století stal centrem výroby tohoto typu „šité krajky“, dnes nazývané „Tenerifa“. Jinak je také označována za „sluníčkovou krajku“ (kvůli kruhovému tvaru), „brazilská krajku“ (dle svého původu) nebo „Ñandutí“ (označení spojené s Paraguayí).

Obrázek 99: Krajka „Tenerifa“

5.9 VYŠÍVANÁ KRAJKA

Tato krajka vzniká na plátně, kde (dle publikace „Encyklopedie vyšívání“ Pauline Brownové) tvoří různé ornamenty a motivy. Slouží jako ozdobná dekorace textilu nebo jeho součást. V dnešní době je známá především díky strojní výrobě. Mezi oblíbené techniky patří „**Madeira**“, pojmenovaná dle stejnojmenného ostrova Madeira, kde se dodnes vlastnoručně vyrábí ručně „vyšívaná krajka“, jejíž kvalita je pod přísným dohledem krajkářského ústavu.

Mezi základní vyšívací stehy se řadí: „stanový“, „diagonální“, „gobelínový“, „pařížský“, „maďarský“ a „tramming“.

Obrázek 100: Krajka „Madeira“

Krumplování - jedná se o vyšívání kovovými nitěmi, tato technika se využívala ke zdobení vojenských uniforem, ornamenty se vytvářely pomocí leonského předuva, součástí byly i kovové plíšky, perly a drahokamy.

Obrázek 101: Vojenská uniforma zdobená technikou „krumplování“

5.9.1 Historie

„Vyšívání krajky“ se řadí (dle publikace „Ruční práce-Techniky vyšívání“ Jitky Svobodové) mezi nejstarší techniky, zároveň patří také mezi nejpoužívanější, neboť od svého vzniku byla využívána ve všech érách světového odívání. Nejstarší výšivky pocházejí (dle publikace „Krajky, výšivky, stuhy, prýmky“) z dob vlády egyptského vládce Tutanchamona, neboť se

v jeho hrobce našly oděvy zdobené vyšíváním – obsahující motivy palmetových listů a meandrů. Významné postavení měly také v Antice, kde zdobily lemy oděvů geometrickými vzory. Největšího obdivu však dosahovaly v 11. století, kdy byly jemné anglické výšivky „Opus Anglicarum“ a „Opus Teutonicum“ (určené pro církevní obřady) zdobeny prolamovaným vzorem, který se využíval i po následující století ke zdobení textilu a oděvů. V 18. Století, kdy došlo k největšímu rozvoji, se výšivka stala součástí lidových krojů - šátků, punčoch, kožichů ale i povlečení, záclon nebo ubrusů.

Pro vyšívání je charakteristické množství vzorů a kompozic, např. červená barva je atributem života. Objevovaly se další motivy, především se symbolem štěstí, lásky, ochrany nebo plodnosti. Používaly se ornamenty, vlnovky a květy, mezi nimiž převládaly zvonky, tulipány, chrpy, růže a karafiáty, ze zoomorfních motivů se zde zobrazovali obzvláště jeleni. Autorem nových vzorů se ale nemohl stát každý, tyto poznatky popisuje následující citace: „Žena, která vyšívala, nemohla postupovat libovolně, jinak by se vystavila posměchu. Pokud se jednalo o nějaké novinky, většinou je zaváděly nadané nebo profesionální vyšivačky, jejichž práce byla obecně uznávaná a respektována.“²⁴.

Dnes se mezi používané motivy řadí také srdce, věnečky, košíky a granátová jablka.

5.9.2 Pomůcky

Základní pomůckou jsou jehly v různých rozměrech (nejnižší číslo značí největší velikost v dané kategorii), řadí se mezi ně vyšívací, prošívací, gobelínové, žinylkové, korálkové a provlékací jehly. Dále vyšívací příze v široké škále odstínů - nejlépe bavlněné, vlněné, hedvábné nebo kovové. Jako podklad slouží jednobarevné tkaniny - vhodné je plátno (lněné nebo bavlněné), panama, hedvábí, stramín nebo pletenina. Mezi doplňující pomůcky se řadí rámy, bubínky, korálky, flitry, ostré nůžky, kopírovací papír, bodec, včelí vosk a navlékač.

Obrázek 102: „Vyšívání krajka“

---

²⁴ SVOBODOVÁ, Jitka. Ruční práce - Techniky vyšívání I. Praha: Nakladatelství Petrklíč, 1996, str. 6

6 STROJNÍ VÝROBA KRAJEK

Od 18. století se v průmyslové výrobě začaly používat k výrobě krajek stroje, které zvládnou výrobek dokončit rychleji než při ručním zhotovení. Poznatky jsou čerpány z publikací: „Krajkářství“, „Krajky, výšivky, stuhy, prýmký“. A webového zdroje: https://cs.wikipedia.org/wiki/Krajka#Strojn%C3%AD_v%C3%BDroba_krajek.

Bobinetový stroj - funguje na principu „bobinetové vazby“, popsané v následující citaci: *„Stroj napodobuje ruční paličkování. Drobný člunek s bobistovou nití se pohybuje diagonálně k osnově a obepíná dvě nebo více osnovních nití tak, že tvoří síťový útvar. Vazba se může kombinovat dalšími vzorovacími nitěmi, které se odvíjejí z cívek. Vzorování na bobistových strojích je obvykle řízeno žakárovým zařízením.“*²⁵ (pomocí žakárového zařízení lze ovládat každou jednotlivou osnovní nit zvlášť, nezávisle na ostatních). První „bobinetový stroj“ s žakárovým ústrojím byl uveden v roce 1835 vynálezcem Leaversem. Dle historických zdrojů, byl v roce 1846 vyvinut nový typ tohoto stroje, tzv. „záclonový stroj“, který byl určený na otevřenější střídavé vazby, vhodný na krajkové záclony.

Galonový stávek - jedná se o druh osnovního stroje, který napodobuje „háčkovanou krajkou“. Základem je „řetízková vazba“, kterou tvoří osnovní a vzorovací nitě. Mezi speciální pomůcky se řadí např. „ulitové“ jehly, vhodné k tvorbě motivů. Tyto stroje se využívají především k tvorbě stuh.

Paličkovací stroj - jedná se o splétací stroj, princip výroby je popsán v následující citaci: *„na splétacím stole je částečně spojeno několik paličkovacích drah. Paličky se mohou pohybovat po vlastní dráze nebo přecházet na sousední a tak vzniká plošný výrobek z velkého počtu vzájemně seskávaných nití a různě tvarovaných otvorů. Pohyb paliček je řízen přes systém magnetů elektronickým vzorovacím zařízením, pro složité vzory jsou stroje vybaveny žakárovým ústrojím.“*²⁶

---

²⁵ Funkce bobinetového stroje, dostupné z webového zdroje: https://cs.wikipedia.org/wiki/Krajka#Strojn%C3%AD_v%C3%BDroba_krajek

²⁶ Funkce paličkovacího stroje, dostupné z webového zdroje: https://cs.wikipedia.org/wiki/Krajka#Strojn%C3%AD_v%C3%BDroba_krajek

Základem vazby je síť, která se vytváří v mnoha variantách, např. „mřížková“, „hrášková“, „hvězdicová“, „torion“, nebo „bruselský tyl“. Tato síť se vyplňuje seskládanými nebo překříženými nitěmi v různých tvarech i tloušťkách.

První paličkový stroj byl (dle publikace „Krajkářství“) vynalezen roku 1748 Angličanem Walfordem. Postupně na něj navazovali další vynálezci, kteří jeho konstrukci stroje vylepšovali. První paličkový stroj byl patentován v Anglii v roce 1809.

Pletací stroj - první osnovní pletací stroj je podle historických zdrojů datován do roku 1859, kdy jej sestavil Angličan Redgate. Ten se později vyvinul na okrouhlý pletací stroj - slouží k výrobě módních krajkových punčoch.

Rašl – jedná se o vzorovací zařízení, které dokáže imitovat většinu technik ručně vyráběných krajek. K výrobě používá „kladecí jehly“, které jsou umístěné na vzorovacích lištách. Vzniklá krajka se využívá na ubrusy, záclony, oděvy a prádlo. Při různých nastaveních zvládne vyrobít tuhé i elastické stuhy, krajkové záclony anebo oděvní krajkovinu. Předchůdcem tohoto stroje byl osnovní pletací stroj.

Strojní vyšívání - podle odborných publikací se krajkářství v 17. a 18. století rozšířilo do západní Evropy. V roce 1768 Angličan Hammond vytvořil první stroj na výrobu síťoviny, později i vyšívané krajky.

Ke strojnímu vyšívání se využívají člunkové stroje, kde je podkladová textilie propojena s člunkovou a jehelní nití. Tyto stehy se dále lemují. Mezi základní techniky se řadí šicí, ploché a stonkové stehy.

Strojní vyšívání se dělí dle techniky vytváření na tylové, vrtané a leptané, které jsou přezdívané jako „vzdušné“ a „vystřihované“.

V 19. století byl vynalezen první člunkový vyšívací stroj Švýcarem Gröblihem a první vyšívací stroj Francouzem Heilmannem.

Obrázek 103: Strojní vyšívání

7 DNEŠNÍ VÝZNAMNÉ KRAJKÁŘKY

(Příjmení jsou řazena dle abecedy.)

Jolana Davidovičová se (dle svých webových stránek: <http://www.davidovicova.cz/index.html>) o ruční práce zajímá už od dětství. Po základní škole studovala na Školském ústavu umělecké výroby, kde absolvovala dvouletý kurz zaměřený na paličkovanou a šitou krajkou, výšivky a tkaní. Po ukončení odborného kurzu studovala Oděvní průmyslovou školu v Praze. Dále pracovala jako řadová krajkářka na ÚLUV (Ústředí lidové umělecké výroby), kde získala titul „Pracovník lidové umělecké výroby“. V roce 2002 začala spolupracovat se svou bývalou lektorkou Ivou Proškovou a stala se krajkářkou a lektorkou paličkování, šité „tenerify“ a tkaní na VSUŘ v Praze.

Dodnes se věnuje autorské tvorbě, především v oboru paličkové krajky, kde ráda využívá netradiční materiály. Vyrábí šperky, doplňky, tapisérie a obrázky dle vlastních návrhů, sady podvinků kreslí i pro jiné krajkářky. Také publikovala několik svých článků v časopise „Praktická žena“ nebo „Švadlenka“. Pravidelně se zúčastňuje mezinárodních krajkářských festivalů a soutěží.

„Velmi ráda paličkují z drátku. Také se snažím propojovat paličkovanou krajkou s jinými technikami – s drháním, tenerifou.“²⁷, říká krajkářka Jolana Davidovičová.

Obrázek 104: Jolana Davidovičová

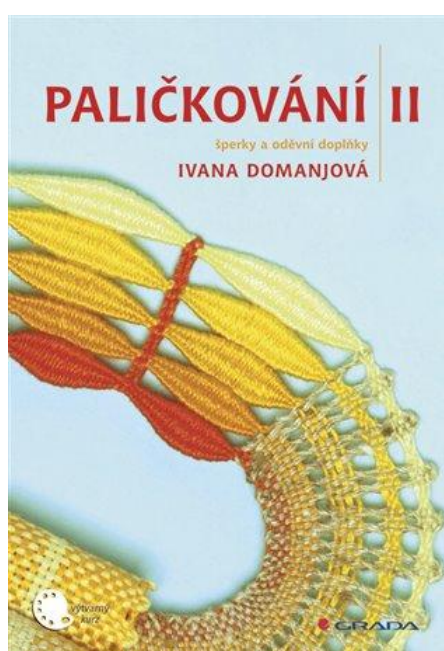
Obrázek 105: Tvorba J. D.

²⁷ Elektronická korespondence s Jolanou Davidovičovou

Ivana Domanjová – ve své publikaci „Paličkování“ uvádí, že se paličkováním začala zabývat ve 14 letech u lektorky Ivy Proškové. Vystudovala Střední umělecko-průmyslovou školu v oboru „hračka“, pracovala v Ústředí lidové umělecké výroby a také jako řadová krajčářka. Získala titul „Mistr lidové umělecké výroby“ a dnes působí jako lektorka Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel v Praze.

Je autorkou krajčářských publikací se zaměřením na paličkovanou krajkou, s názvem „Paličkování“. Od roku 2016 se stala redaktorkou krajčářského časopisu „Paličkování“, současně se věnuje realizaci vlastních návrhů oděvních doplňků, dekorativních krajek i obrázků.

Obrázek 107: Kniha I. D.

Obrázek 106: Ivana Domanjová

Milča Eremiášová – se dnes řadí (dle dostupných zdrojů) mezi nejvýznamnější české výtvarnice, vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze (obor krajka a výšivka) u prof. Emilie Paličkové a prof. Antonína Kybala. Po ukončení studia se začala věnovat samostatné tvorbě v oboru ručně paličkované krajky a také vyučovat v krajčářských kurzech. Následně byla zvána do zahraničí jako lektorka krajčářských kurzů. Svou první samostatnou výstavu měla roku 1967 ve Švédsku, později následovaly i autorské výstavy v Česku.

Pro její tvorbu je typický motiv hudby, Prahy, přírody nebo křesťanských tradic, řadí se mezi krajčářky, využívající moderní techniky zhotovení krajky.

Lenka Malátová – ve svých publikacích o paličkované krajkě uvádí, že se krajčářství věnuje již řadu let, dle svých slov se stalo celoživotní náplní jejího života. Pochází z Brandýsa

nad Orlicí, kde také vystudovala základní školu. Už od dětství se věnovala kreslení a ručním pracím. Vystudovala Školský ústav umělecké výroby v Praze a následující rok strávila jako domácí krajčárka a návrhářka v ateliéru Otýlie Borské v Kutné Hoře. O 11 let později se stala pedagogickým pracovníkem Střediska volného času v Lužánkách, kde vyučovala paličkovanou krajku pro děti i dospělé, poté se přestěhovala do Brna, kde si doplnila pedagogické vzdělání a dodnes zde vyučuje ručně paličkovanou krajku v různých zájmových kurzech. Díky dvouleté pedagogické praxi a autorskému tvoření, vytvořila na základě svých zkušeností a nápadů několik oceňovaných a úspěšně prodávaných knih o paličkování. Její krajkářské výtvary, včetně podvinků a knih, znají krajčárky z celé Evropy.

„Stojíme na prahu 21. století a záleží jenom na nás, co po sobě zanecháme svým potomkům, svému národu, celému světu. Vsadme na kvalitu, cestu nejtěžší, nejdražší, ale pevnou, trvalou a po letech uznávanou.“²⁸ říká Lenka Malátová.

Obrázek 108: Publikace L. M.

Obrázek 109: Lenka Malátová

---

²⁸ Slova Lenky Malátové, dostupné z <http://www.malatova.cz/#!tab-curriculum>

Dana Mašková - její rodina se (dle webových stránek: <http://danamaskova.eu/>) textilnímu výtvarnictví věnuje již několik generací. Její matka byla odbornicí na historický textil, dědeček byl pánským krejčím. Sama v dětství navštěvovala folklórní soubor, kde byly krajky a výšivky součástí lidových krojů, textil ji natolik okouzlil, že se rozhodla tomuto tématu více věnovat. Látkám se věnovala od dětství, od 15 let si ze starých oděvů sama vytvářela vlastní modely a od 20 let se učila tkát, příst vlnu a paličkovat.

„*Textil ovlivňuje celý můj život.*“²⁹ uvádí výtvarnice Dana Mašková.

V dnešní době se věnuje oděvní tvorbě, propojuje nová i stará textilní řemesla, např. paličkovanou a šitou krajkou, malování, batikování, leptání, patchwork nebo tkaní. Od roku 1999 je lektorkou Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel v Praze. Její oděvy je možné shlédnout na přehlídkách v Česku i po celé Evropě.

„...*mám ráda látku hladkou i hrubou, kterou dále barvím, maluji, leptám, stříhám a sešívám. Mám ráda niť, kterou na herduli měním v krajkou, při tkaní v látku a při šití v oděv. Miluji a ctím stará řemesla celého světa, ale také ráda experimentuji a vymýšlím nové postupy ...*“³⁰ popisuje své pocity z výtvarných technik Dana Mašková.

Obrázek 111: Dana Mašková

Obrázek 110: Tvorba D. M.

---

²⁹ Osobní citace Dany Maškové, dostupné z: <http://danamaskova.eu/>

³⁰ Dana Mašková, dostupné z: <http://danamaskova.eu/>

Jana Nováková - vystudovala (dle svých webových stránek: <http://www.jananovaklace.eu/cz>) uměleckoprůmyslovou školu v oboru grafik, následně pracovala jako grafička v muzeu, zde poprvé zahlédla krajky, které ji oslovily a tak se rozhodla pro vystudování textilního oboru. Nejraději pracuje s textilní krajkou, vhodnou pro každodenní nošení.

Krajkářství se vydala studovat i na Slovensko, její vzpomínky ze zdejší krajkářské oblasti popisuje následující citace: „*Tam jsem svůj zájem o krajkou prohloubila a získala respekt k lidovému krajkářství. Je zcela jiné než to moderní.*“³¹.

Z popisu jejího pobytu na Slovensku je patrné, že ji nejvíce fascinovaly zdejší krajkářky, které paličkovaly velmi složité vzory bez jakéhokoliv podvinku, nákresu nebo skici - jejich práce byla vytvářena pouze na černé látce.

„*Když jsem se dala do studia těchto textilií, jezdila jsem od vesnice k vesnici, chodila od domečku k domečku. Měla jsem velké štěstí. Lidé na Slovensku byli vstřícní a já se naučila vyrábět krajky,*“³² uvedla výtvarnice Jana Nováková.

Postupně se podle vlastních návrhů a předloh naučila vytvářet vlastní moderní krajky. Na svých internetových stránkách popisuje, jak se v roce 1974 přestěhovala do Dánska, kde vystudovala pedagogickou školu, dodnes zde žije a i nadále se věnuje tomuto oboru. Dnes patří mezi uznávané oděvní výtvarnice se zaměřením na paličkovanou krajkou. Je vyhledávána jako autorka originálních šperků a doplňků, vydala přes čtyřicet publikací. V současné době pracuje na krajkářském lexikonu, kde by ráda shrnula desetiletí svých zkušeností o osvědčených, současných technikách, které sama používá a také o originální tvorbě, jež je jí blízká. Stále vystavuje a učí v různých zemích po celém světě, např. USA, New Zéland, Japonsko, Austrálie, Skandinávie nebo Benelux.

Založila také nadaci „Naše řemesla“ a začala vyučovat paličkování.

„*Mým velkým přáním je, aby se krajka rozvíjela v souladu s prudkým rozvojem dnešní doby technické. Ruční práce nám dávají klid a pohodu, čas se při práci trochu zastaví.*“³³ míní krajkářka.

---

³¹ Rozhovor s Janou Novákovou, dostupné z: http://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/krajkarka-jana-novakova-ucivyrabet-krajky-doma-i.html

³² Rozhovor s Janou Novákovou, dostupné z: http://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/krajkarka-jana-novakova-ucivyrabet-krajky-doma-i.html

³³ Emailová korespondence s Janou Novákovou

Se svým krajkářským uměním procestovala téměř celý svět, vystavovala a učila i v několika státech Ameriky. Většinu času tráví v Dánsku, přesto se ráda vrací do Čech, neboť ve Starém Svojanově objevila zachovalý mlýn, který se stal centrem jejího zájmu v Čechách a kde vyučuje paličkovanou krajkou pro České ale i zahraniční krajkáře a krajkářky.

„O krajkou se zajímají mladá děvčata, nejvíce je ale žen ve středním a starším věku. Bylo by dobré podnítit zájem u dětí. Mají tendenci se k takové práci vracet.“³⁴ vyjádřila svůj názor pro techniku paličkování Jana Nováková.

Obrázek 112: Jana Nováková

Obrázek 113: Tvorba J. N.

Iva Prošková - je považována (dle krajkářských publikací) za jednu z nejlepších a zároveň nejznámějších krajkářek dnešní doby. Narodila se v Jestřábí v Krkonoších, v mládí se přestěhovala do Prahy, kde zůstala dodnes. Studovala na gymnáziu a následně na Školském ústavu umělecké výroby, dále pak studovala pedagogiku na Karlově universitě v Praze, zároveň učila ve Školském ústavu umělecké výroby paličkovanou krajkou a tkaní, také navrhovala a kreslila podvinky. O několik let později dokončila bakalářské studium Pedagogické fakulty UK.

Po 15 letech založila firmu „Paličkování“, která je zaměřena na výrobu, výuku a vydavatelství v oboru ručních textilních a „zvykoslovných“ technik. Od roku 1986 je členkou OIDFA. V roce 1992 se stala zakládajícím členem Vzdělávacího spolku uměleckých řemesel, který se zabývá vzděláním dospělých v mnoha oborech umělecké řemeslné výroby. Také od téhož roku vydává pětkrát ročně časopis „Paličkování“, který je cenným zdrojem informací a

---

³⁴ Rozhovor s Janou Novákovou, dostupné z: http://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/krajarka-jana-novakova-ucivyrabet-krajky-doma-i.html

nápadů pro většinu zvědavých krajkářek. Nacházejí se zde články o krajce a o dalších textilních technikách, dále pak podvínky, které jsou cenným pokladem každé krajkářky, různé návody a nakonec důležité informace o aktuálním dění v oboru. Od roku 2006 je vedoucí skupiny OIDFA ČR.

Již několik let po sobě vede i kurzy v zahraničí, především ve Španělsku, Německu, Belgii a Itálii. Zároveň připravuje módní přehlídky se zaměřením na krajkou ale i jiné ruční práce. Již několikrát reprezentovala Českou republiku na mezinárodním Kongresu OIDFA.

„Nejdůležitější je pro mne rodina, to by však spíše měla být pro každého povinnost, to přeci musíme chtít všichni úplně nejvíc. Hned potom - a přestože to již není povinnost, tak se mi to zdá opravdu velmi důležité - bych chtěla vytvořit něco úžasného. Vybrala jsem si k tomu paličkovanou krajkou. A tak se celý život pokouším udělat něco neobvyklého, krásného, duši potěšujícího a to pomocí paličkové krajky. Je mi už moc let, ale pořád bych ráda vytvořila něco moc krásného, možná se mi pár věcí docela hezkých i podařilo, ale stále si myslím, že to není to nejúžasnější.“³⁵ uvádí o svém životě Iva Prošková.

Její tvorbu lze rozdělit na dvě části. V té první, která se odehrávala v období jejího studia, se zabývala především obrazovou krajkou, většinou ve velikosti A4. Hlavním námětem byly ženské figury v pohybu, stromy, lodě, květiny. Ze začátku se chvíli věnovala miniaturním motivům do rámečků, později přešla k oděvní krajkě. Ve své tvorbě používá jednoduché techniky, naopak ve výuce a publikacích se věnuje těm složitým a problematickým, např. vláčkové a buňkové půdici nebo zákrutové technice. Výslednou krajkou ráda kombinuje s textilem a vznikají tak různé šátky, šály, kabelky i vesty.

Svou krajkou kombinuje také s vlastnoručně tkanými plédy, kde osnovy plynule pokračují v krajkě. Vše je ovšem z hrubších materiálů, nejvíce z vlny a bavlny. V posledních letech se začala zajímat o hedvábí, které používá k upaličkování různých klobouků nebo límců. Mezi oblíbené patří také gympa (měkký, tvarovatelný drát, obmotaný přízí).

Mezi její nejznámější publikace se řadí: „Ručně paličkováná krajka“, „Krajka zvaná vláčka“, „Barva a krajka“, „Život a dílo krajkářky Marie Sedláčkové-Serbouskové“, „Malování na hedvábí“, „Drhání“, „Vyšívání“, „Kouzlo lidové tradice“, „Výrobky z kůže“, „Tkaní v přírodě“, „Hrátky s Patchworkem“, „Malba v čínském stylu“, „Tkaní na rámu“, každoroční „Krajkářské kalendáře“, aj.

---

³⁵ Paličkovaná krajka, Vyznání Ivy Proškové

Dostupné z: <https://www.palickovani.cz/vyznani-ivy-proskove.php>

Spolupracovala také na několika publikacích: „Síťování“ (s Evou Vozkovou), „Patchwork“ (s Renatou Bažantovou), „Krajkářství“ (spoluautorka Alena Vondrušková), „Krajka a květinová vazba“ (s Helenou Proškovou).

Obrázek 114: Iva Prošková

Obrázek 115: Publikace I. P.

Iva Vanžurová – vystudovala střední a vysokou školu zemědělskou v Brně. Poprvé se s paličkovanou krajkou setkala (dle svých slov) ve 14 letech, kdy jako samouk začala paličkovat své první výrobky, následně své znalosti rozvíjela v letohradské pobočce Školského ústavu umělecké výroby v Praze, kde také po absolvování dosáhla osvědčení. O rok později získala výuční list v oboru „Ruční krajkářka“ na textilní škole ve Velkém Poříčí. Své další výtvarné zkušenosti získávala na výtvarně zaměřených kurzech pod vedením přední krajkářky a akademické malířky Milči Eremiášové.

„Paličkuji od dětství, a protože se tomuto řemeslu věnuji už opravdu dlouho, tak jsem začala zkoušet další techniky. V podstatě je možné paličkovat s jakýmkoliv vláknem, nemusí to být pouze nit. Může to být i drátek, lze využít i vlasy, koňské žíně nebo slámu,“³⁶ vysvětluje svůj zájem o rozvíjení krajkářské techniky Iva Vanžurová, která své výrobky vytváří propojením různých technik.

V dnešní době je možné její práci vidět po celém světě. Její výtvořky můžeme najít ve všech možných podobách krajky od miniatur šperků, přes oděvní krajku, až po stolní nebo závěsné

---

³⁶ Rozhovor s Ivou Vanžurovou, dostupné z <http://www.denik.cz/pardubicky-kraj/iva-vanzurova-palickuje-z-dratku-krajka-je-muj-zivot-20160315-uwj.html>

tapisérie. Od roku 2001 se začala zajímat o malbu na hedvábí, která ji zaujala a tak se jí následně začala velmi intenzivně věnovat. O několik let později začala v roli lektorky pořádat pravidelné kurzy, které se pořádají dodnes a jsou hojně navštěvovány různými krajkářkami z celé republiky.

Obrázek 116: Letní kurz paličkování v Jaroměřicích 2017

Prvního září 2017 byla ve výstavní síni v Jaroměřicích u Jevíčka módní přehlídka a výstava výrobků krajkářek, které absolvovaly kurz pod vedením Ivy Vanžurové k příležitosti výročí začátku deseti let konání výuky jejích kurzů zde - v roce 2008 měla Iva Vanžurová v Jaroměřické knihovně (ve výstavní síni) výstavu svých výrobků, poté zde zahájila první kurz, který se setkal s takovou oblibou, že se začal pravidelně opakovat. V místním kurzu se za období deseti let vystřídal několik desítek krajkářek, z nichž některé jsou stálými účastníky dodnes.

Svou první výstavu měla v roce 1992, od té doby svou práci vystavuje pravidelně na autorských nebo společných výstavách doma i v zahraničí. Posledních pár let své výstavy obohacuje módními přehlídkami, které se skládají z oděvů a doplňků tvořených krajkou, malovaným hedvábím i smaltem.

„Ráda propojuji řemesla, spojím smalt nebo sklo s krajkou. Cokoliv, co mi přijde pod ruku, se snažím s krajkou propojit a moc mě to baví.“³⁷ vypráví o svém nadšení pro krajku Iva Vanžurová.

Obrázek 117: Vernisáž v Jaroměřicích 2017

Za své umění v oblasti krajek získala 1. místo v soutěži „Architektura věčná inspirace“ ve Žďáru nad Sázavou a 1. místo ze Židovského muzea v Praze v soutěži „Davidova hvězda“. K tématu oděvní krajka obdržela třetí místo, o rok později následovalo zvláštní ocenění za mistrovskou práci v krajce na téma: „Květ s krajkou Zimní snění“. Mezi oblíbené se také dá zařadit paličkované Sluníčko, za které v roce 2003 obdržela ve Vamberku cenu Diváka.

„Krajka je můj život. Ať zkusím cokoliv, vždycky mi to stejně sklouzne ke krajce.“³⁸ říká Iva Vanžurová.

Obrázek 118: Logo I. V.

Obrázek 119: Iva Vanžurová (v modrém)

³⁷ Rozhovor s Ivou Vanžurovou, dostupné z <http://www.denik.cz/pardubicky-kraj/iva-vanzurova-palickuje-z-dratku-krajka-je-muj-zivot-20160315-uwj.html>

³⁸ Iva Vanžurová, dostupné z <http://www.denik.cz/pardubicky-kraj/iva-vanzurova-palickuje-z-dratku-krajka-je-muj-zivot-20160315-uwj.html>

8 ZÁVĚR

V práci s názvem „Krajka“ jsem popsala jednotlivé techniky výroby ručních krajek - vznik, pomůcky, postupy i funkci krajky. Současně jsem se věnovala historii krajkářství v evropských státech i na území České republiky, ale také současné situaci z pohledu krajkářek. Poslední kapitola je věnována dnešním význačným krajkářkám, které významně přispívají k rozvoji tradičních krajkářských technik. Jejich tvorba reprezentuje naši kulturu i řemeslnou zručnost – je jakýmsi „vyslancem“ české dovednosti a schopnosti. Jedná se o kulturní odkaz pro další generace, který by se neměl vytratit kvůli nedostatečnému zájmu nebo nevědomosti společnosti. Dříve se krajkářství řadilo mezi ceněná řemesla, vytvořené krajky byly aplikovány na oděvy vyšších hodnostářů a určovaly postavení ve společnosti, byly symbolem privilegovaných vrstev.

Studie vychází jak z českých, tak anglických a německých publikací a zdrojů. Informace a poznatky dotýkající se historie a technik krajkářství, jsem čerpala z publikací, zabývajících se tímto tématem a současně jsem o daném tématu diskutovala s několika českými krajkářkami.

Krajkářství je řemeslo, které dnes téměř nikdo neovládá. Krajkářky se tímto uměním zabývají, neboť jim přináší radost, jedinečný pocit užitečnosti z vykonané práce. Procvičuje jemnou motoriku a udržuje bdělou mysl. Tvorba krajky vyplňuje volný čas, pohlcuje negativní emoce, rozvíjí osobnost a tvůrčího ducha, uvolňuje, pomáhá vyrovnat se s různými životními situacemi, pro někoho je zdrojem obživy, pro jiného pouze relaxací. Stejně jako u zahrádkářů, sklízějících ovoce a zeleninu, kterým po celý rok věnují svůj čas a péči, tak i krajka nám nebo našim blízkým přináší radost. Díky ručním pracím se seznamují lidé se stejnými zájmy. Společně se setkávají na výtvarných kurzech, tvoří a rozvíjí dané techniky a zároveň učí další zájemce, a tak obohacují sebe i své okolí.

Nikdy není pozdě začít, tvořit je možné v každém věku. Lidé se často diví, když jim povím, jakými různými technikami se zabývám a kolik času tomu věnuji. Největším překvapením je pro ně však to, že paličkuji. Také ostatní krajkářky nemohou uvěřit, že se někdo, tak „mladý“ jako já, zabývá něčím, co moje věková kategorie tak nekompromisně přehlíží. A mojí reakcí na jejich udivené pohledy vždy bývá: „A proč ne?“

9 ZDROJE (PLATNÉ K 1. 3. 2018)

BROWNOVÁ, Pauline. Encyklopedie vyšívání. Praha: Nakladatelství Metafora, s. r. o., 2017. ISBN 978-80-7359-524-1.

BURDA. Filetové háčkování. Praha: Nakladatelství Ikar s. r. o., 1997. ISBN 80-7202-207-5.

BURDA. Pletená krajka. Bratislava: Nakladatelství Euromedia Group – Ikar a Knižní klub, 2000. ISBN 80-7202-330-6.

CIOTTIOVÁ, Donatella. Současné trendy drhání. Praha: Nakladatelství Euromedia Group, 2014. ISBN 978-80-249-2302-4.

ČECHOVÁ, Alena L.; HALÍKOVÁ, Anna. Krajky, výšivky, stuhy, prýmky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-668-0.

DI CREARE Voglia. Háčkováná krajka. Praha: Nakladatelství Ikar a Knižní klub, 2001. ISBN 978-80-720-2857-3.

DOMAJNOVÁ, Ivana. Paličkování. Praha: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3229-9.

DYEOVÁ, Gilian; THUNDEROVÁ, Adrienne. Paličkováná krajka pro začátečníky. Praha: Nakladatelství Euromedia Group, 2009. ISBN 978-80-249-1235-6.

Eatonová, Jan. Háčkování – Jak na to. Praha: Nakladatelství Metafora, s. r. o., 2013. ISBN 978-80-7359-380-3.

GÉCIOVÁ-Komorovská, Veronika. Slovenská ľudová paličkováná čipka. Bratislava: Nakladatelství Alfa, 1989. ISBN 80-05-00163-0

GLÖS, Hildegard. Kleine Schmuckstücke in Chrysanthe-Technik. Stuttgart: Barbora Fay Verlag, 2006. ISBN 978-3-925184-93-2.

GLÖS, Hildegard; WOLTER-KAMPMANN Martina. Neue Entwürfe in Chrysanthe-Technik. Stuttgart: Barbora Fay Verlag, 2016. ISBN 978-3-925184-15-4.

HOŘÁKOVÁ, Hana. Frivolitková krajka. Brno: Nakladatelství Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0217-3.

Kolektiv autorů. Filetové háčkování. Praha: Nakladatelství Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2002. ISBN 80-249-0041-6.

Kolektiv autorů. Časopis Krajka 1/2018. Praha: Tiskárna Triang a.s., 2018. ISSN 1212-589X.

Kolektiv autorů. Ruční práce. Praha: Nakladatelství Slovart, 1999. ISBN 80-7209-603-6.

KRŠKOVÁ, Jarmila. Frivolitková krajka. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4233-5.

MALÁTOVÁ, Lenka. Paličkování – rohy, dírky, lístky. Brno: Nakladatelství Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1246-2.

MALÁTOVÁ, Lenka. Paličkování hrou. Brno: Nakladatelství Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0375-7.

MALÁTOVÁ, Lenka. Paličkování s láskou. Brno: Nakladatelství Edika, 2017. ISBN 978-80-266-1182-0.

MALÁTOVÁ, Lenka. Paličkování. Brno: Nakladatelství CP Books a.s., 2005. ISBN 80-251-0300-5.

NOVAK, Jana. Perfect lace technice. Haarlev: Nakladatelství Jana Novak – LACE DISIGN, 2017. ISBN 978-87-902-7724-6.

PAGONYIOVÁ, Erzsébet. Škola drhání. Praha: Nakladatelství technické literatury, n. p., 1991. ISBN 80-03-00579-5.

PEŠKOVÁ, Ludmila. Škola ručného pletenia. Bratislava: Nakladatelství Práca 1985.

PROŠKOVÁ, Iva; VOZKOVÁ, Eva. Síťování. Nakladatelství Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0123-1.

RADCLIFFEOVÁ, Margaret. Pletení v otázkách a odpovědích. Nakladatelství Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0912-7.

SKARLANTOVÁ, Jana; VECHOVÁ, Marie. Textilní výtvarné techniky. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1.

SVOBODOVÁ, Jitka. Ruční práce - Techniky vyšívání I. Praha: Nakladatelství Petrklíč, 1996. ISBN 80-85243-77-6.

TOMEŠ, Pavel. Vyrábíme z provázků a jiných materiálů. Praha: Nakladatelství Portál, 2005. ISBN 80-7367-028-3.

TRANDŽÍKOVÁ, Mária. Paličkujeme. Bratislava: Nakladatelství Alfa, 1978.

VOELCKER, Ulrike. Mit Rippe und Rolle. Bochum: Nakladatelství Ulrike Voelcker, 2010.

VONDRUŠKOVÁ, Alena; KAPRASOVÁ, Ludmila. Šikovné ruce aneb malá škola textilních technik. Praha 1: Nakladatelství Mladá fronta, 1989. ISBN 978-80-204-0052-9.

VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004. ISBN 80-247-0670-9.

WALZ, Inge. Drhání. Ostrava-Mariánské Hory: Nakladatelství Anagram s.r.o, 2007. ISBN 978-80-734-2116-8.

WILLIAMSOVÁ, Laura; MANNOVÁ, Elise. Uzly. Praha: Nakladatelství Metafora spol. s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7359-304-9.

<http://danamaskova.eu/>

<http://gord.gringo.cz/Uzly/index.html?Text=ZU-DrhaniUzly.html>

<http://kantcentrum.eu/en/>

<http://koralky.stoklasa.cz/frivolitkova-krajka-kurz-pro-zacatecniky-x31497>

http://mycardslada.blogspot.cz/2013/09/card-in-pergamano-parchment-craft_16.html

<http://palickomanie.blogspot.cz/>

http://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/krajkarka-jana-novakova-ucivyrabet-krajky-doma-i.html

<http://valasskykrajcarsky.cz/>

<http://www.artdeladentelleenbourgogne.com/news/news.php>

<http://www.asociace.com/poradna/?id=7>

<http://www.ceskakrajka.cz/>

<http://www.croatianhistory.net/etf/lace.html#eckhel>

<http://www.daniela-kocian.estranky.cz/>

<http://www.davidovicova.cz/index.html>

<http://www.gallery.cz/gallery/cz/milca-eremiasova-vystava.html>

<http://www.jaksetodela.cz/video/4173/pergamano-krajka-z-papiru>

<http://www.jananovaklace.eu/cz>

<http://www.kloepfel-verein.at/>

<http://www.kouzloniti.cz/palickovani>

<http://www.krajka.com/>

<http://www.krajka.eu/>

<http://www.krajkaiva.cz/>

<http://www.lace.cz/>

<http://www.laceforstudy.org.uk/>

<http://www.moh.cz/~cz/index.php/stale-expozice/342-muzeum-krajky-vamberk-7>

<http://www.palickovani.cz/>

<http://www.palickovanie.jecool.net/index.html>

<http://www.puntaireslagarriga.entitats.lagarriaga.cat/noticies/>

<http://www.rucni prace.cz/>

<http://www.textilniskola.cz/aktuality/?tx=On>

<http://www.tvorive-projekty.cz/specialni-techniky/technika-pergamano.aspx>
<http://www.visitflanders.com/en/themes/handmade-in-flanders/lace/>
<http://www.visit-idrija.si/en/object/521/idrija-lace/>
<http://www.vkrajka.cz/>
https://books.google.cz/books?id=ErINAwAAQBAJ&pg=PA88&lpg=PA88&dq=hand+lace&source=bl&ots=LZESNIM-ti&sig=Stp-UHWdydXEhizbGhmIaYoTxGU&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjK9JiUsL7WAhXmdpoKHbQQA_AQ6AEITTAQ#v=onepage&q=hand%20lace&f=false
<https://cloudoflace.wordpress.com/2012/01/26/history-of-lace-the-earliest-traces-in-pictures/>
<https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/224147-milca-eremiasova.html>
<https://www.fler.cz/blog/iv-usijte-si-tenerifu-puvabnou-slunickovou-krajku-15158>
<https://www.fler.cz/magazin/kdyz-se-rekne-krajka-707>
<https://www.flickr.com/photos/40578806@N04/show/>
<https://www.oidfa.com/index.html.en>
https://www.palickovani.cz/detail.php?aa=krajkarky&pol=35_0
<https://www.topak.cz/historie/>
<https://www.vsur.cz>

Wikipedie: otevřená encyklopedie [online]. Krajka: Nadace Wikimedia, 2001 - [cit. 2018-03-01]

Emailová korespondence s paní J. Davidovičovou, I. Domanjovou, L. Malátovou, D. Maškovou, J. Novákovou, I. Proškovou a M. Šustrovou.

Osobní konzultace s paní I. Vanžurovou a P. Bláhovou.

10 ODKAZY OBRÁZKŮ (PLATNÉ K 1. 3. 2018)

1. Paličkovaný vějíř, dostupné z: <https://i.pinimg.com/originals/bc/81/4b/bc814b4de31851a66e708c783ec1b6b0.jpg>
2. Paličkovaná halenka, dostupné z: <https://www.livemaster.ru/item/4094905-odezhda-zhilet-izmoroz>
3. Historická tkanina, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/27162403974595394/>
4. Oděv ze 17. století, Francie, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/160440805447294220/>
5. Oděv rolníka ze 17. století, Francie, dostupné z: <https://i.pinimg.com/originals/1e/f0/ad/1ef0ad67623d857256bc6f6bf44cb891.jpg>
6. Moravský lidový kroj, dostupné z: <http://slovacky.denik.cz/galerie/prehliidka-kroju-slovacko-uherskobrodsko-110812.html?mm=3936405>
7. Německý lidový kroj, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/13229392627868666/>
8. Paličkovaný obrázek, dostupné z: osobní archiv
9. Písmo peruánských Inků, označované jako „Kipu“, dostupné z: <https://liborcermak.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=256335>
10. Motiv granátového jablka, dostupné z: <http://www.sartor.cz/4195-bohate-zdobeny-samet-s-granatovym-jablkem.html>
11. Perský vzor s motivem granátového jablka, dostupné z: <http://www.silkwood.cz/produkty/fortuny/classic/melagrana>
12. Královna Alžběta I., dostupné z: http://www.que.es/ultimas-noticias/curiosas/201503030800-grandes-ninfomanas-historia-cleopatra-isabel_6.html
13. Královna Viktorie, dostupné z: <https://www.thesun.co.uk/news/4313783/queen-victoria-marry-prince-albert-children-death-age/>
14. Krajčárka s kruhovou herdulí, dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1421/podzim2005/ETMB27/um/1068206/1068247/?lang=cs;furl=%2Fe1%2F1421%2Fpodzim2005%2FETMB27%2Fum%2F1068206%2F1068247%2F;so=nx;gal=>
15. Krajčárky s plochými poduškami, dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1421/podzim2005/ETMB27/um/1068206/1068247/?lang=cs;furl=%2Fe1%2F1421%2Fpodzim2005%2FETMB27%2Fum%2F1068206%2F1068247%2F;so=nx;gal=>
16. Krajčářský obchod v Brugy, dostupné z: <https://hands-across-the-sea-samplers.com/1710-2/>
17. Dánská plochá herdule, dostupné z: <https://za.pinterest.com/pin/359443613997742101/>
18. Finská herdule, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajčářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 51
19. Francouzská herdule, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajčářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, obrazová příloha
20. Krajka „Lacis“, dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lace_specimen_-_Lacis_Museum_of_Lace_and_Textiles_-_Berkeley,_CA_-_DSC04594.JPG
21. Pánská móda v 17. století, dostupné z: <http://angelique.international/moda-17-stoleti-a-jeji-vyvoj.php>
22. Barokní móda, 17. století, dostupné z: <http://angelique.international/moda-17-stoleti-a-jeji-vyvoj.php>
23. Německá poduška, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajčářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 49
24. „Kovové krajky“, dostupné z: <https://www.palickovani.cz/detail.php?aa=dokumentace&pol=48>
25. „Slovenská háčková krajka“, dostupné z: <https://www.sashe.sk/SAShE.sk/journal/zoznamte-sa-s-technikou-hackovanie>
26. Publikace o slovenské krajce, dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/slovenska-ludova-palickovana-cipka-342821>
27. Španělské známky z roku 1989, dostupné z: <http://www.filatelialopez.com/301621-artesania-espanola-encajes-p-921.html>
28. Španělská herdule, dostupné z: <https://encajerasbolilleras.blogspot.cz/search?updated-max=2012-10-05T16:22:00%2B02:00&max-results=20&start=100&by-date=false>

29. Galicijské krajkářky, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 32
30. Španělská krajkářka, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 34
31. Socha krajkářky v Barceloně, dostupné z:
<https://www.flickr.com/photos/anniemcc/5461731544/in/photostream/>
32. Spolek krušnohorských krajkářek, dostupné z: <http://www.krajka.eu/>
33. Logo „vamberecké krajky“, dostupné z: <http://www.vkrajka.cz/cz/>
34. Vamberské děti, 20. století, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 7
35. „Sedlická krajka“, dostupné z: <http://www.krajky-sedlice.cz/sedlicka-krajka-historie/>
36. Paličkovaný obrázek, dostupné z: osobní archiv
37. „Náramky přátelství“, dostupné z: <http://beaute-lumiere.blog.cz/1208/naramky-pratelstvi>
38. „Shamballa“ náramek, dostupné z: <http://www.b2balance.cz/eshop/shamballa-naramek-p01-00111.htm>
39. Frivolitkování, dostupné z: <http://bozenawdaniec.blogspot.cz/2016/08/uwazajcie-co-piszecie.html?m=1>
40. Frivolitkování, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/271341946274732811/>
41. Člunek s bodcem, dostupné z: osobní archiv
42. Háčkový doplněk, dostupné z: <https://www.fler.cz/zbozi/decka-nebo-pavucinka-do-lapace-snu-8828781>
43. Háčkový doplněk, dostupné z: <https://www.fler.cz/zbozi/barevne-hackovane-kyticky-9-ks-8221552>
44. Háčkový doplněk, dostupné z:
<http://www.li.ru/interface/pda/?jid=4158673&pid=394790246&redirected=1&page=0&backurl=/users/4158673/post394790246/>
45. Háčkový doplněk, dostupné z:
<http://www.li.ru/interface/pda/?jid=4158673&pid=394790246&redirected=1&page=0&backurl=/users/4158673/post394790246/>
46. „Filetová krajka“, dostupné z: <https://www.fler.cz/zbozi/filetova-rucne-hackovana-krajka-vzor-ruze-6863503>
47. „Irská krajka“, dostupné z: http://2yanakara.blogspot.cz/2014/06/blog-post_5490.html?m=1#more
48. Paličkování, dostupné z: <https://www.lynxlace.com/learningbobbinslace.html>
49. Paličkovaný obrázek, dostupné z: osobní archiv
50. Paličkové šperky, dostupné z: osobní archiv
51. Paličkovaný obraz, dostupné z:
<https://m.ok.ru/group/56745770287144/album/57507218063400/805353670440>
52. Paličkovací válec, dostupné z: osobní archiv
53. Typy paliček, dostupné z: <https://lace-bobbins.co.uk/bobbin-styles/>
54. Ozdobné paličky, dostupné z:
<https://i.pinimg.com/originals/c4/d5/16/c4d516a8983f9212071a090c60d5ee7d.jpg>
55. „Bambulkové paličky“, dostupné z: osobní archiv
56. Vyřezávané paličky, dostupné z: <https://www.pinterest.co.uk/dianatrevors/old-english-lace-bobbins/>
57. Podvinek, dostupné z: <http://crochelinhasagulhas.blogspot.cz/search/label/borboleta>
58. Plátno, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 102
59. Polohod, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 102
60. Lístkovina, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 104
61. Pikotka, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 103
62. Krajka „Binche“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 27
63. „Vláčková krajka“, dostupné z: <http://pavuciny.de/?act=article&aid=7>

64. Krajka „Blonde“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 43
65. „Bruselská krajka“, dostupné z: <http://katherinesummer.blogspot.cz/2012/09/bridal-laces.html>
66. Krajka „Cluny“, dostupné z: <https://www.palickovani.cz/dokumentace-tradicniho-krajkarskeho-remesla.php>
67. Krajka „Duchesse“, dostupné z: ČECHOVÁ, Alena L.; HALÍKOVÁ, Anna. Krajky, výšivky, stuhy, prýmky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, str. 87
68. Krajka „Honiton“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 47
69. Krajka „Chantilly“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 42
70. Krajka „Chantilly“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 42
71. Krajka „Chryzantheme“, dostupné z: osobní archiv
72. „Idrijská krajka“, dostupné z: osobní archiv
73. „Milánská krajka“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 19
74. „Torchonská krajka“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 50
75. „Valencienská krajka“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 27
76. Obraz „Žena u okna ve Figueras“, Salvador Dalí (1926), dostupné z: osobní archiv
77. Obraz „Krajkářka“, Johannes Vermeer (1670), dostupné z: http://www.essentialvermeer.com/related_vermeer_paintings/lace.html#.Wpxz8ejOXIX
78. Krajkářská škola ve Vamberku, 19. století, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 76
79. Logo OIDFA, dostupné z: <https://www.oidfa.com/>
80. OIDFA v nizozemském Zaandamu v roce 2018, dostupné z: <http://www.oidfanederland.nl/workshops.html>
81. Logo VSUŘ, dostupné z: <https://www.vsur.cz/>
82. Slovenská poštovní známka, dostupné z: <https://www.postoveznamky.sk/velikonoce-2016-palickovana-krajka>
83. Turistická známka, dostupné z: <https://www.turisticke-znamky.cz/znamky/vamberk-mesto-krajky-c882>
84. Česká poštovní známka, dostupné z: <http://www.infofila.cz/lidove-umeni-sitovana-krajka-a-palickovana-krajka-r-2-c-161>
85. Španělský časopis „Vuelta y Cruz“, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/rosasve/bolillos-revistas-de-encajes/?lp=true>
86. Časopis „Paličkování“, dostupné z: <http://domanjova.eu/>
87. Český časopis „Krajka“, dostupné z: <http://www.krajka.com/casopis.htm>
88. „Pergamono“, dostupné z: <http://mojedilna.eu/events/papirova-krajka/>
89. „Pletená krajka“, dostupné z: <https://cz.pinterest.com/explore/lace-knitting-patterns/?lp=true>
90. „Sítovaná krajka“, dostupné z: <https://www.fler.cz/cechova>
91. Poštovní známka – „sítovaná krajka“, dostupné z: <http://www.infofila.cz/lidove-umeni-sitovana-krajka-a-palickovana-krajka-r-2-c-161>
92. Technika síťování, dostupné z: <http://woodsrunnersdiary.blogspot.cz/2013/01/net-making-diagrams-diderot.html>
93. „Šitá krajka“, dostupné z: <https://www.fler.cz/magazin/kouzla-s-niti-a-jehlou-rucne-sita-krajka-697>
94. „Benátská šitá krajka“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 17
95. „Coralline Point“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 18
96. „Bruselská šitá krajka“, dostupné z:

97. „Reticella“, dostupné z: VONDRUŠKOVÁ, Alena; PROŠKOVÁ Iva. Krajkářství. Praha 7: Nakladatelství Grada Publishing a.s., 2004, s. 13
98. „Bodová krajka“, dostupné z: <http://joanne-threadhead.blogspot.cz/2010/08/romanian-point-lace-tutorial.html>
99. Krajka „Tenerifa“, dostupné z: <http://sitakrajka.blogspot.cz/2011/11/tenerifa-nanduti.html>
100. Krajka „Madeira“, dostupné z: http://www.galanterka.cz/index.php?page=93&podpage=95&detail_product=1685&seo=madeira-stykovani-60mm-100procent-bavlna
101. Vojenská uniforma zdobená technikou „krumplování“, dostupné z: ČECHOVÁ, Alena L.; HALÍKOVÁ, Anna. Krajky, výšivky, stuhy, prýmký. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, str. 87
102. „Vyšívání krajka“, dostupné z: http://78.media.tumblr.com/979af59e6fca210c838116180ad6b46a/tumblr_mhziq3LYQ1r139jwo1_1280.jpg
103. Strojní vyšívání, dostupné z: <http://www.velebny.cz/strojni-vysivani>
104. Jolana Davidovičová, dostupné z: <http://www.davidovicova.cz/kdojol/kdojsem.html>
105. Tvorba J. D., dostupné z: <http://www.davidovicova.cz/>
106. Kniha „Paličkování“, dostupné z: <https://www.kosmas.cz/knihy/182590/palickovani-ii/>
107. Ivana Domanjová, dostupné z: <http://domanjova.eu/2013/09/vitejte-v-novem-skolnim-roce/>
108. Publikace L. M., dostupné z: osobní archiv
109. Lenka Malátová, dostupné z: <https://www.kouzloniti.cz/products/a063/>
110. Dana Mašková, dostupné z: <http://danamaskova.eu/>
111. Tvorba D. M., dostupné z: <http://danamaskova.eu/index.php/nabidka/>
112. Jana Nováková, dostupné z: <http://www.orlickytydenik.cz/vamberk-a-krajka-patri-k-sobe-avsak-uzivite-se-dnes-palickovanim-da-se-ale-je-to-na-hrane-rika-krajkarka/>
113. Tvorba J. N., dostupné z: <http://www.jananovaklace.eu/cz/originalni-odevy/jananovaklace>
114. Iva Prošková, dostupné z: <https://www.palickovani.cz/iva-proskova.php>
115. Publikace I. P., dostupné z: https://www.palickovani.cz/el_shop3/detail.php?id=1
116. Letní kurz paličkování v Jaroměřicích 2017, dostupné z: <http://www.jaromerice.knihovna.cz/news/letni-skola-palickovani/#img-3704-jpg>
117. Vernisáž v Jaroměřicích 2017, dostupné z: <http://www.jaromerice.knihovna.cz/news/vernissaz-vystavy-palickovana-krajka-v-jaromerickem-desetileti/#img-4134-jpg>
118. Logo I. V., dostupné z: <http://www.krajkaiva.cz/aktuality/gfgf>
119. Iva Vanžurová (v modrém), dostupné z: <https://korzar.sme.sk/c/6995005/iva-vanzurova-palickovanie-je-ako-terapia.html>